

ÖNSÖZ

Gençlik, öteden beri sosyolojinin önemli ilgi alanları içerisinde yer almıştır. Gençler tüm toplumların canlılığını, dinamizmini sağlarlar ve geleceklerinin garantisidirler. Ait oldukları kültürün çatısı altında, kendilerine özgü yaşam tarzlarıyla ayrı bir alt kültür grubu oluştururlar. Gençlik çalışmaları, toplumun genelinden kendilerine özgü yaşam tarzlarıyla ayrılan gençleri anlamak için son derece önem taşımaktadır.

“Gençlik” dediğimiz zaman onların toplumdaki yeri, özellikleri, değerleri ve problemleri bir bütün olarak akla gelmeli, ayrı düşünülmemelidir. Bu doğrultuda, “Gençlik ve Değerleri” isimli bu çalışma ile amacımız; sosyolojik olarak gençliği anlatmak, toplumsal değerler çerçevesinde değerlendirmek, değer kazanımlarının gençlik için önemini ortaya koymak ve aynı zamanda tüm dünya gençlerinin karşı karşıya kaldığı çeşitli problemleri ele almaktır.

Çalışmamın her aşamasında yardımını ve desteğini esirgemeyen, sorularıyla sürekli kapısını çaldığım danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Abdülkadir ZORLU’ya; lisans ve yüksek lisans öğrenim sürem boyunca hep bir anne yakınlığında hissettiğim, örnek aldığım hocam Sayın Prof. Dr. Dolunay ŞENOL’a ve dersler dışında da kendisinden çok şey öğrendiğim hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Hakan ARIKAN’a çok teşekkür ederim.

ÖZET

GÜLVER, Özge. Gençlik ve Değerleri, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 2015.

Bu çalışmanın temel amacı, gençliği sosyolojik olarak değerler ve yaşadıkları problemler çerçevesinde irdelemektir. Bu doğrultuda, çalışmada gençlik grubunun toplumsal açıdan önemi ve kendilerine özgü nitelikleri hakkında genel bilgiler sunulmuştur. Sonrasında, toplumlar için son derece önemli olan değerler kapsamında, gençlik ve değer ilişkisi ele alınmıştır. Kuşak çatışmasına yer verilmiştir.

Toplumların geleceği olan gençler söz konusu olduğunda, onların yaşadıkları problemleri göz ardı etmek mümkün değildir. Bu nedenle, temel problemler olarak nitelendirebileceğimiz gençlik problemleri çalışma kapsamına dahil edilmiştir. Araştırma, uluslar arası gençlik istatistikleri ile karşılaştırmalı olarak yapılmıştır. Dünya ölçeğinde, işsizlik, yoksulluk, çocuk yaşta evlilikler, eğitim problemleri, engellilik, intihar, suç, şiddet, zararlı madde kullanımı ve iletişim araçlarına bağımlılık konularında gençlik problemleri ele alınmıştır. Çalışma teorik çerçevede hazırlanmıştır.

Anahtar Sözcükler:

1. Gençlik
2. Değerler
3. Kuşak Çatışması
4. Gençlik Problemleri
5. Gençlik İstatistikleri

ABSTRACT

GÜLVER, Özge. Youth And Values, Master's Thesis, Kırıkkale 2015.

The main aim of this study is to investigate youth sociologically within the framework of values and problems. In this respect, the social importance of youth and characteristics which are peculiar to them have been presented in the study. Then, within the values which are critical for societies, the relation between youth and values has been analyzed. The conflict between generations has also been included.

When it comes to the youth who are the future of a society, it is impossible to disregard their problems. Therefore, the youth problems which can be classified as fundamental ones have been included in the study. The research has been conducted in comparison with international youth statistics. Youth problems throughout the world have been analyzed considering topics about unemployment, poverty, child marriage, education problems, disability, suicide, crime and violence, use of noxious substances, and dependency on communication tools. The study has been prepared in theoretical framework.

Key Words:

1. Youth
2. Values
3. Conflict of Generations
4. Youth Problems
5. Youth Statistics

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1: Dünya’da ve Türkiye’de Gençlik Profili (2000).....	16
Tablo 2: Toplumsallaşma Ajanları.....	19
Tablo 3: Türkiye’de Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Nüfus (2014).....	23
Tablo 4: Seçili Ülkelerin Toplam Nüfusları (2010-2013).....	25
Tablo 5: Seçili Ülkelerin 1 Ocak Tarihinde Yaş ve Cinsiyete Göre Çocuk ve Genç Nüfusu (15-29 Yaş).....	26
Tablo 6: Seçili Ülkelerin Genel Nüfusu İçerisinde 15-29 Yaş Arası Genç Nüfus Oranları (%) (2013).....	28
Tablo 7: 10-24 Yaş Aralığında Dünyanın En Genç Nüfuslu 8 Ülkesi (2014).....	29
Tablo 8: Schwartz’ın Değer Sınıflaması.....	36
Tablo 9: Üniversite Öğrencilerinin Değer Tercih Sıralamaları.....	53
Tablo 10: Görüşülen Kişiyeye Göre Evliliğin Ne İfade Ettiği.....	55
Tablo 11: Cinsiyete Göre Evlilikte Aile Büyüklerinin İsteklerinin Önemi.....	55
Tablo 12: Görüşülenlerin Bölgesel Dağılımlarına Göre En Önemli Değer Algısı.....	56
Tablo 13: Görüşülen Gençlerin Türkiye’deki En Önemli Problem Algısı.....	57
Tablo 14: Mevsim Etkilerinden Arındırılmamış Temel İşgücü Göstergeleri, Şubat 2014 – 2015.....	64
Tablo 15: Yaş ve Cinsiyete Göre Ülkelerin İşsizlik Oranları (%), 2007-2013.....	67

Tablo 16: Son Derece Yoksulluk İçinde Yaşayan Gençlerin Bölgesel Tahminleri, 2002.....	71
Tablo 17: Günde 1 Dolardan Azla Yaşayan Yoğun Genç Nüfuslu 10 Ülke, 2002....	72
Tablo 18: Türkiye’de Gelire Dayalı Görelî Yoksulluk Sınırına Göre Yoksul Sayıları, Yoksulluk Oranı, 2006-2013.....	73
Tablo 19: Evlenen Kız Çocuk Sayısı ve İlgili Yıldaki Toplam Resmi Evlilikler İçindeki Oranı, 2002-2013 Dönemi (16-17 yaştaki kız çocuk).....	77
Tablo 20: Net Okullulaşma İstatistikleri.....	79
Tablo 20.1: İlkokul ve Ortaokul Okullulaşma İstatistikleri.....	79
Tablo 20.2: Ortaöğretim ve Yükseköğretim Okullulaşma İstatistikleri.....	80
Tablo 21: Özürlülük Oranı, 2002.....	84
Tablo 22: Türkiye’de Coğrafi Bölgeye Göre Kaba İntihar Hızı, 2007-2011.....	89
Tablo 23: Türkiye’de Yaş Grubuna Göre İntihar Sayısı ve İntihar Hızları, 2013.....	90
Tablo 24: Suç İşlediği Andaki Yaşa Göre Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlüler, 2013.....	94
Tablo 25: Çocuğa Karşı Şiddeti Oluşturan Öğeler.....	100
Tablo 26: Gençlerin Bazı Sosyodemografik Özelliklerine Göre Halen Sigara Kullanma Davranışları (%).....	106
Tablo 27: Gençlerin Bazı Sosyodemografik Özelliklerine Göre Alkollü İçki İçme Davranışları (%).....	107
Tablo 28: Son Üç Ay İçinde Bireylerin Cinsiyete Göre Bilgisayar Ve İnternet Kullanım Oranları, 2010-2014 (16 ve Daha Yukarı Yaştakiler).....	113

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil No</u>	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1: Türkiye Nüfus Piramidi, 2014.....	24
Şekil 2: Eğitim Durumuna Göre Genç İşsizlik Oranı (%), 2014 (15-24 Yaş Genç Nüfus).....	65
Şekil 3: Yoksulluğun Çocuk Sağlığı Üzerine Etkileri.....	70
Şekil 4: Nedenlerine Göre İntiharlar (%), 2013 (15-24 Yaş Genç Nüfus).....	91

“Bütün ümidim gençliktedir.”

Mustafa Kemal ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
TÜRKÇE ÖZET SAYFASI.....	II
İNGİLİZCE ÖZET (ABSTRACT) SAYFASI.....	III
TABLolar.....	IV
ŞEKİLLER.....	VI
İÇİNDEKİLER.....	VIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI, METODOLOJİSİ VE KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE METODOLOJİSİ.....	4
1.1. Araştırmanın Kapsamı ve Amacı.....	4
1.2. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Teknikleri.....	5
2. ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ.....	5
2.1. Gençlik Kavramı ve Gençliğin Toplumsal Açından Önemi.....	5
2.2. Gençlik Alt Kültürü.....	10

2.3. Gençlik Sosyo-Kültürel Grubunun Genel Özellikleri.....	11
2.4. Gençlik Tipolojileri.....	14
2.5. Toplumsallaşma ve Gençlik.....	17
2.6. Türkiye’de ve Dünyada İstatistiklerle Gençlik.....	22

İKİNCİ BÖLÜM

GENÇLİK VE DEĞERLERİ

1. SOSYOLOJİK OLARAK DEĞERLER.....	31
2. DEĞERLERİN EĞİTİMİ.....	38
2.1. Ailede Değerler Eğitimi.....	40
2.2. Okulda Değerler Eğitimi.....	42
3. . DEĞERLERİN DEĞİŞİMİ.....	44
3.1. Ailede Değişim.....	46
3.2. Modernizm ve Postmodernizm Ekseninde Toplumsal Değişim.....	48
4. GENÇLİK DEĞERLERİ.....	52
5. KUŞAK ÇATIŞMASI.....	58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSTATİSTİKLERLE TÜRKİYE’DE VE DÜNYADA GENÇLİK PROBLEMLERİ

1. GENÇ İŞSİZLİĞİ.....	61
2. GENÇLERİN YOKSULLUĞU.....	68

3. ÇOCUK YAŞTA EVLİLİKLER.....	75
4. GENÇLERİN EĞİTİM PROBLEMLERİ.....	78
5. ENGELLİ GENÇLERİN PROBLEMLERİ.....	82
6. GENÇLERİN İNTİHAR PROBLEMİ.....	86
7. GENÇLERİN SUÇA YÖNELİMİ.....	93
8. BİR TOPLUMSAL SORUN OLARAK ŞİDDET VE GENÇLİK.....	96
8.1. Çocuğa Yönelik Şiddet.....	97
8.2. Gençlik Şiddeti.....	101
9. GENÇLERİN ZARARLI MADDE KULLANIMI.....	103
10. GENÇLERİN İLETİŞİM ARAÇLARINA BAĞIMLILIĞI.....	109
SONUÇ.....	116
KAYNAKÇA.....	126

GİRİŞ

Gençlik dönemi, insan hayatının en önemli dönemlerinden biridir. Gençlik dönemini geride bırakmış insanların çoğu, gençliğini özlemle anar ve gençlere imrenerek bakarlar. Genç olmanın verdiği dinamizmi, enerjiyi ararlar. Muhtemelen her yetişkin “keşke şimdi genç olsaydım” diye düşünmüştür.

Gençlik, öteden beri sosyolojinin ilgi alanlarından biri olmuştur. Gençlik üzerine çeşitli tanımlar yapılmaktadır. Bunun nedeni, sosyal yapı ve kültürel faktörlerin farklı oluşudur. Kimi tanımlar, belli bir yaş aralığı içerisinde ve fiziksel, biyolojik değişimlerin yaşandığı bir dönem olarak gençliği ifade ederken, kimi tanımlar ise gençliği sosyolojik veya psikolojik olarak açıklamıştır. Yani gençlik olgusu, son derece önemli oluşu nedeniyle, farklı yaklaşımlar içerisinde yer bulmuştur.

Gençler, tüm toplumlar için her daim önemli olmuşlardır. Onlar, tarihin her döneminde var olmuş ve var olacaklardır. Toplumların varlıklarını sürdürmesi, genç nesillerin varlığıyla mümkündür. Bu nedenle, genç nüfusun az ya da düşüşte olması istenmeyen bir durumdur. Toplumları yönetenler, genç nüfusun azalmaması gerektiğine yönelik söylemlerde bulunurlar.

Toplumsal ilerlemenin, gelişmenin anahtarını elinde bulunduranlar gençlerdir. Gençlik dönemi kendine özgü nitelikleri nedeniyle dikkat çekmekte ve bu nedenle sosyal çalışmalara konu edilmektedir. Gençler, tüm toplumların itici, geliştirici gücünü oluştururlar. Yaşam tarzları, ihtiyaçları, problemleri söz konusu olduğunda, yaşadıkları sosyo-kültürel çevrenin etkisiyle bazı değişiklikler göstermekle birlikte, tüm gençler için benzer niteliklerden söz etmek mümkündür. Onlar dinamik, enerjiktir. Hayattan beklentileri yüksektir. Zevkleri, istekleri, kendilerini mutlu eden şeyler, çoğunlukla yetişkinlere göre farklıdır.

Gençler, kendilerine özgü yaşam tarzları nedeniyle, tamamen olmasa da, toplumun bütününden ayrılırlar. Ortak kültür çatısı altında bir alt kültür grubu oluştururlar. Gençleri anlamak, onlara karşı duyarlı olmak geleceğini düşünen toplumların yararınadır. Onlar, tüm toplumlarının geleceğinin garantisidirler. Gençlik çalışmaları da bu bakımdan önem taşımaktadır. Bu bağlamda, “Gençlik ve Değerleri” isimli çalışmamızın hareket noktası, gençlerin tüm toplumlar için kilit rol üstlendiği düşüncesidir. Çalışmamızın amacı; sosyolojik olarak gençliği, yaşam tarzlarıyla, değerleriyle, problemleriyle bir bütün olarak ele almak, böylelikle literatüre katkıda bulunmaktır. Çalışma teorik bir çerçevede, betimsel, karşılaştırmalı olarak hazırlanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümde, öncelikle araştırmanın kapsamı ve metodolojisine yer verilmiştir. Sonrasında, kavramsal çerçeve ele alınmıştır. Sosyolojik olarak gençlik olgusu, detaylı bir biçimde izah edilmiştir. Gençlik sosyo-kültürel grubunun ortak özelliklerine yer verilmiş, toplumsallaşmanın gençlik için önemine dikkat çekilmiştir. Türkiye’de ve seçili ülkelerde, genel nüfusları kapsamında demografik istatistiklerle genç nüfus sayılarına ve oranlarına yer verilmiştir.

İkinci bölümde, çalışmamızın adını taşıyan gençlik ve değerleri ele alınmıştır. Değer olgusunun tüm toplumlar için ne kadar önemli olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu bölüm kapsamında, öncelikle sosyolojik olarak değerler konusuna yer verilmiştir. Sonrasında, gençliğin değer yaşamı için son derece önemli olan değerler eğitimi çerçevesinde, ailede ve okulda değerler eğitiminden söz edilmiştir. Değişimin kaçınılmaz olduğu dünyada, değerlerin değişiminin, toplumun temeli ve gençlerin yetiştiği ortamlar olan aile üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Modernizmin ve postmodernizmin değişim üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Gençliğin değer yargılarına yönelik çeşitli araştırma bulgularına yer verilmiştir. Her nesil için süregelen kuşak çatışması ve çatışmanın nedenleri sunulmuştur.

Üçüncü bölümde, Türkiye’de ve dünyada gençlik problemleri, çeşitli ülkelerin istatistiksel verileri çerçevesinde ele alınmış, bu verilere yönelik analizler yapılmıştır. Dünya üzerindeki tüm gençler, ciddi problemlerle karşı karşıyadır.

Bu nedenle, bu bölüm kapsamında gençliğin ortak olarak nitelendirebileceğimiz bazı temel problemlerine yer verilmiştir. Bunlar; işsizlik, yoksulluk, çocuk yaşta evlilikler, eğitim problemleri, engelli gençlik, intihar, suça yönelme, şiddet, zararlı madde kullanımı, iletişim araçlarına bağımlılık şeklindedir. Sıralanan problemler, göstergelerle desteklenerek, bu problemlerin boyutlarını daha net bir şekilde ortaya koymak hedeflenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAPSAMI, METODOLOJİSİ VE KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE METODOLOJİSİ

1.1. Araştırmanın Kapsamı ve Amacı

Çalışmanın konusu, gençlik sosyo-kültürel alt grubunun sosyolojik olarak incelenmesi, değerleri kapsamında değerlendirilmesi ve dünya çapında gençlik problemlerinin belirlenmesine yöneliktir. Bu amaçla, sosyolojik olarak gençlik grubunun özellikleri, demografik göstergeleri, değerleri ve uluslar arası gençlik problemleri araştırılmıştır.

Gençlik araştırmasını tercih etmemizin nedeni, gençlik gruplarının tüm toplumlar için önem taşıyor olmasıdır. Bu nedenle, çalışmamızın hareket noktası, gençlerin tarihten bu yana tüm toplumlar için kilit rol üstlendiği düşüncesidir. Gençliği, değerleriyle, problemleriyle bir bütün olarak değerlendirmek hedeflenmiştir.

Toplumların yarınları olan gençlik grubunu anlamak, onlara karşı duyarlı olmak, tüm toplumların yararınadır. Bu doğrultuda çalışmamızın amacı, ilk olarak, sosyolojik olarak gençliği kavramlar, nitelikler, demografik veriler çerçevesinde açıklamaktır. İkincisi, gençlerin sahip oldukları birtakım değer yargılarını ele almaktır. Bu aşamada literatürden, yapılmış araştırmaların sonuçlarından yararlanılmıştır. Üçüncü amaç ise, dünya üzerindeki gençlerin bazı temel problemlerini, istatistiksel göstergelerle ortaya koymaktır. Böylelikle, uluslar arası ölçüde gençlik problemlerinin ne düzeyde olduğunu karşılaştırma imkânı olmuştur.

1.2. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Teknikleri

Gençlik grubunun genel bir portresinin çizildiği, değerler ve problemler bazında verilerin yer aldığı araştırma, betimleyici bir nitelik taşımaktadır. Ayrıca, ülkemizde ve başka diğer ülkelerdeki gençlik problemlerine yönelik göstergeler yer aldığından ve uluslar arası ölçüde istatistikler kullanıldığından, karşılaştırmalı türde bir araştırmadır.

Araştırma çerçevesinde, elde edilebildiği ölçüde, çeşitli kaynaklardan ve ilgili web sayfalarından, ülkelerin genç nüfusu ve gençlik problemlerine yönelik istatistikler toplanmıştır. Konu olan problemler dahilinde, ilgili veriler derlenerek, tablolara yansıtılmıştır. Bu tablolar doğrultusunda veri analizi yapılmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler, hem anlatım içerisinde, hem de tablolar halinde sergilenmiştir. Bazı göstergelerde şekiller kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan istatistikler, genel hatlarıyla, seçilmiş ülkelerin toplam nüfusu ve genç nüfusu; yaş grubu ve cinsiyete göre nüfus; değer tercihlerinin sıralamaları; çeşitli değerler hakkında görüşler; işgücü göstergeleri ve işsizlik oranları; yoksulluğın tahminleri, sayıları ve oranları; çocuk yaşta evlilikler; okullulaşma oranları; engelli sayıları; intihar hızları ve nedenleri; şiddet ve suç göstergeleri; zararlı madde kullanım oranları ve teknolojik araçların kullanımına yönelik istatistiklerdir. Verilen istatistiklerin analizleri de sunulmuştur.

2. ARAşTIRMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Gençlik Kavramı ve Gençliğin Toplumsal Açıda n Önem i

Gençlik, öteden beri sosyolojinin ilgi alanlarından biri olmuştur. Gençler, tüm toplumlar için son derece önemli bir potansiyel güçtür. Dünya üzerindeki tüm devletler, gençlerine önem verirler. Gençler, toplum nüfusunun en yaratıcı ve dinamik kesimini oluştururlar.

Genç nüfusun, toplumların maddi ve manevi gelişiminde etkili olması nedeniyle, ülkelerin genç nüfusa ihtiyacı vardır. Geleceğini düşünen toplumların, gençlere gereken hassasiyeti göstermesi, onlara önem vermesi gerekmektedir. Çünkü gençler, toplumların güvencesidir; geleceklerinin garantisidir. Bu düşünceye sahip liderler gençleri destekler, onlara verdikleri önemi ifade ederler. Türk milletinin büyük önderi Mustafa Kemal Atatürk, başta Gençliğe Hitabe olmak üzere, gençlere verdiği önemi, gençlere olan inancını, onlardan beklentilerini birçok vecizesiyle dile getirmiş; ülkeyi onlara emanet etmiştir.

Gençlik, tüm toplumlar için her daim önemli olmuştur. Toplumların yarınlarnı oluşturacak olanlar, o toplumun bir parçası olan gençlerdir. “[G]ençlik sadece bir dönemin ya da toplumun yaşamında belli dönemlerde yer alan, görülen bir olgu değil, tersine tarihin her döneminde, toplumların bütün dönemlerinde var olan ve var olacak olan bir kategoridir” (Gürses ve Gürses, 1979: 56-57). Yani gençler, bir toplumun varlığını sürdürmesinin garantisidir. Solak, “genç” sözcüğünü şöyle anlatır:

“Bizim lisanımızda ‘genç’ kelimesi, esas itibariyle ‘hazine demektir. Bu hazine akıl planında, mekândan mekânsızlığa kadar uzanan ‘bilebilme’ yeteneği, his planında ‘yüksek duygulara sahip olma yeteneğidir” (Solak, 1985: 2, aktaran; Şener, 2012: 12-13).

Genç nüfusu az olan ya da sürekli düşüşte olan ülkeler, ciddi problemlerle karşı karşıya kalırlar. Bu bakımından sıkıntı çeken ülkeler, ailelerin çocuk sahibi olmalarını teşvik edecek politikalar yürütürler. Genç nüfusun beklenenden az olması istenmeyen bir durumdur. Bu konuda sorun yaşanan toplumlarda, devletleri idare edenler, soruna dikkat çekerek, genç nüfusun artmasının gerekliliğine dair söylemlerde bulunurlar.

Geleneksel toplumlarda, çocukların bir kazanç faktörü ve işgücü olarak görülmesi, onlardan aile ekonomisine katkı sağlamaları beklentisi, aileleri fazla çocuk sahibi olmaya yönlendirirken; günümüzde bu beklentilerin azaldığını, çocukların aile için gelecek güvencesi gibi görüldüğü yönündeki algının değiştiğini söyleyebiliriz. Ülkemizde, geçmişle kıyaslandığında, aile planlaması ve çocuk sahibi

olma konusundaki bilincin yaygınlaşması, teknolojinin ilerlemesiyle özellikle kırsal alanlarda çocuk iş gücüne duyulan ihtiyacın azalması, kadının kamusal alanda daha çok yer alması gibi nedenlerden dolayı, doğum oranlarında, sorun oluşturacak düzeyde olmasa da düşme meydana gelmiştir. TÜİK 2013 doğum istatistiklerine bakıldığında (TÜİK, E.T: 08.12.2014), 2012 yılında 1.286.828 olan doğum sayısı, 2013 yılında %0,3 oranında azalarak 1.283.062 olmuştur. Genç nüfus bakımından sıkıntı çekilmemesine rağmen, doğum oranlarında azalma görülmesi, ülkemizde, en az 3-5 çocuk sahibi olunması gerekliliğine dair iktidar söylemlerini doğurmuş; genç nüfusa yönelik sürekli ihtiyaca vurgu yapılmıştır. Dinamik nüfusu sürdürme açısından çocuk sahibi olmanın önemi elbette yadsınamaz; ancak bununla birlikte, bu söylemlerde 3-5 çocuk sahibi olmanın geleceğin gençleri olan bu çocuklar için olumsuz sonuçları hiç şüphesiz göz ardı edilmiştir. Bu olumsuz sonuçlardan biri, işsizlik problemidir. Bu konuya ilerleyen bölümlerde ayrıca yer verilecektir.

Peki, “gençlik” nedir? “Gençlik” diye adlandırdığımız dönem “...insanın bedensel, ruhsal ve sosyal gelişmesinin ve kişiliğinin oluşmasında hassas bir dönemi ihtiva etmektedir” (Beşirli, 2013: 21). Gençlik kavramına yönelik çeşitli ifadeler bulunmakla birlikte, gençlik olgusunun tanımı üzerinde tam bir uzlaşım sağlanamamıştır. Gençlik konusunda evrensel bir tanımın bulunmamasının nedeni, “[g]ençliğin, toplumdan topluma, dönemden döneme farklı tutum, değer ve davranış farklılıkları ortaya koymasından” (Şenol ve Mazman, 2013: 86) kaynaklanmaktadır. Yani sosyal yapı ve kültürel faktörlerin çeşitliliği, gençlik tanımını belirsiz hale getirmektedir.

Bazı tanımlar, gençlik grubunu belli bir yaş dönemi ve fiziksel, biyolojik değişimleri yaşayan bireyleri ifade etmekle sınırlarken; bazıları ise sosyolojik ve psikolojik açıdan gençliği tanımlamıştır. Marshall, gençlik kavramının üç şekilde kullanıldığını söyler. Bunlardan birincisi, bebekliğin ilk dönemlerinden yetişkinliğin eşiğindeki gençliğe kadar olan evreyi kapsar. İkincisi, “teenager” denilen on-yirmi yaş arasındaki gençlikle ve yetişkinliğe geçişle ilgili kuram ve araştırmaları göstermek üzere, hiç tatmin edici bir terim olmayan, ergenliğe karşı tercih edilen bir kavramdır. Üçüncüsü ise, endüstriyel kent toplumunda yetişmenin getirdiği iddia

edilen duygusal ve toplumsal sorunları anlatmak için kullanılır (Marshall, 2009: 264).

UNESCO, gençliğin en iyi şekilde, “çocukluğun bağımlılığından, yetişkinliğin bağımsızlığı ve bir toplumun üyeleri olarak bağımlılığımızın farkındalığına geçiş dönemi” şeklinde anlaşılacağını ifade eder. Genç olarak nitelenen yaş grubunu ise, 15-24 yaş arasındaki nüfus olarak kabul eder (UNESCO, E.T: 21.04.2015). Birleşmiş Milletler (UN) de 2005’te yayınlanan Dünya Gençlik Raporu’nda (World Youth Report) aynı şekilde, gençlik grubundan 15-24 yaş aralığı olarak söz eder (Birleşmiş Milletler, 2005: 2). “Dünya genelinde daha fazla 15-24 yaş arası gençlik çağı olarak değerlendirilmektedir. Çünkü 1985 Dünya Gençlik Yılı dolayısı ile yapılan çalışmalarda bu çağın, 15-24 yaş aralığında kabul edilmesi üzerinde yaygın bir görüş birliğine varılmıştır” (Şenol ve Mazman, 2013: 86).

Avcı, gençlik konusunda, şehirli gençlik, köylü gençlik, işçi gençlik, iş arayan gençlik, eğitimsiz gençlik, lise gençliği, üniversite gençliği türünden birçok kritere göre tasnif edebileceğimiz kategorilerin olduğunu, ancak gençlik sorunlarının, genel toplumsal çerçevenin dışına çıkılarak değerlendirilmesinin yeterli olmadığını söyler (Avcı, 2007: 99). Sinanoğlu ve Turan’a göre genç; “toplumsal olarak kimlik edinme sürecini yaşayan ve henüz toplumsal rolü belirlenme aşamasındaki bireydir” (Sinanoğlu ve Turan, 1997, aktaran; Tuncay, 2000: 235). Yörükoğlu, gençliği, “çocuklukla erişkinlik arasında yer alan, gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemi” olarak tanımlar. Bu dönemin bedensel, cinsel ve ruhsal olgunlukla bittiğini; gençliğin, büyümenin durmasıyla sona erdiğini ve 12-21 yaş aralığını kapsadığını; 12-15 yaş arasının ilk gençlik dönemi, 15-21 yaş arasının ise asıl gençlik dönemi olduğunu söyler (Yörükoğlu, 2004: 13). Tezcan, gençliğin bir alt kültür olduğuna vurgu yaparak, gençlik alt kültür grubunu, geniş kültürden değer, tutum ve davranışlar bakımından farklı, kendine özgü bir kültür olarak adlandırır. Ona göre gençlik, geniş kültürden daha ufak ve görelî olarak bağımsızdır. “Bu farklılıklar, başlıca konuşma biçimleri (Argo kelimeler kullanımı, kelimelerin yozlaşmış kullanılışı, farklı anlamda kullanılan deyimler), giyim, eğlence ve inançlar gibi alanlarda söz konusudur” (Tezcan, 1997: 169). Atabek ise, gençlik kavramını tanımlarken daha farklı bir yaklaşımla, gençlik döneminin bir süreç olduğuna dikkat

çeker. Gençliği bir yaş parantezine almanın belli istatistiklere yardımcı olacağını, ancak hayatın anlamını bulmada yardımcı olmadığını dile getirir. Gençliğin biyolojik olgunlukla başladığı bilgisine ek olarak, gençlik döneminin ise, bu biyolojik kriterleri kullanmanın sona erdiği sürece kadar geçen dönem olarak adlandırılması gerektiğine vurgu yapar (Atabek, 2010: 18-19).

“Bir toplumda neden gençlere ihtiyaç vardır, gençlik neden önemlidir?” diye soracak olursak, bunu şu şekilde yanıtlayabiliriz: Toplum, tıpkı canlı bir organizma gibi, yaşayan bir varlıktır. Toplumların, kültürlerin devamlılığı, o topluma sürekli yeni bireylerin eklenmesiyle sağlanır. Her yeni nesiller, toplumun canlılığını sürdürecektir olan organlardır. Toplumun var oluşu, gençlerin varlığına bağlıdır. Genç bireyler içinde doğduğu, yetiştiği, eğitilmekte olduğu toplumun temel özelliklerini hem korurlar, hem de çağın ihtiyaçlarına göre geliştirir, zenginleştirirler. Bunlar, gençliğin manevi bakımdan taşıdığı önemin göstergesidir.

Bir ülkede yaşlılık arttıkça nitelikli iş gücü, iş gücünün gerektirdiği enerji ve çalışma potansiyeli azalır. Genç bireyler enerjiktir, dinamiktir, isteklidir. Gelişim sağlayabilmek, üretebilmek, bilimsel başarılar yakalayabilmek vb. için gençlere ihtiyaç vardır. Bu da gençleri toplumların maddi yararı için önemli kılar. “Bir toplum, gençliğine ne kadar özen gösterir, onları ne kadar iyi yetiştirirse, gençlikte gelecekte o kadar verimli ve topluma katkılı olur” (Gürses ve Gürses, 1979: 61). Bu gibi nedenlerden dolayı, toplumun geleceğini oluşturan gençliğe gerekli özenin gösterilmesi, onların desteklenmesi, gelişimlerinin sağlanması, seslerine ve sorunlarına kulak verilmesi, ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için çaba gösterilmesi gerekmektedir.

Birleşmiş Milletler’in (UN) Dünya Gençlik Raporu’nun (World Youth Report) önsözünde, “gençliğin, toplumun geleceğinin anahtarını elinde tuttuğu” ifadesi yer alır. Onların, barış, güvenlik, gelişme ve insan hakları için hırslarının, hedeflerinin ve tutkularının sıklıkla, bir bütün olarak toplumunkilerle uyumlu olduğu söylenir (Birleşmiş Milletler, 2005: III). Gençlik, toplumdan bağımsız değildir; kuşak farklılığının bir sonucu olarak, toplumla ters düştüğü noktalar olsa da, genel olarak ait olduğu toplumun özelliklerini taşır ve bu özellikleri aktarır.

2.2. Gençlik Alt Kültürü

Gençliğin toplum içerisindeki yerini düşündüğümüzde, hem toplumdaki bir parça olduğunu, hem de o toplumdaki değerleriyle, tutumlarıyla, yaşam tarzlarıyla farklılaşan bir alt kültür grubu olduğunu söyleyebiliriz. “Bir toplum, her birinin kendine has düşünüş ve eylem tarzı olan birçok alt grubu kapsar. Kültürlerin içinde yer alan bu kültürler, alt kültür olarak adlandırılır” (Young ve Mack, 1959: 49, aktaran; Jenks, 2007: 22-23). Gençlik grubu da toplumlar içerisinde en belirgin alt kültürlerden biridir.

Gençlerin toplumlar için son derece önemli oluşu, gençlik olgusunun farklı yaklaşımlarla ele alınmasını sağlamıştır. “Çıracık ve Kalfa Gençlik Alt Kültür Grubu Hakkında Sosyolojik Bir Araştırma (1997)” isimli doktora tezinde gençlikle ilgili teorileri ele alan Esra Burcu, biyolojik, kültürler arası, tarihsel, psikolojik ve sosyolojik yaklaşım içinde geliştirilen gençlik teorilerini sıralamıştır. Burcu'nun çalışmasındaki bu teorilere göre, “biyolojik yaklaşım içinde geliştirilen gençlik teorilerinde, gençlik dönemi, genç bir insanın buluş çağına başlaması ve kemik büyümesinin tamamlanması arasındaki yaşam süreci” olarak ifade edilmiştir. Kültürler arası yaklaşımda, hemen her toplumda gençlerin var olduğu kabul edilmiş, bunun tüm toplumlar için ortak bir özellik olduğu belirtilmiştir. “Bu ortak özelliğin yanı sıra, hemen her toplumda gençliğe atfedilen anlam da farklılık göstermektedir.” Tarihsel yaklaşıma göre, “gencin yaşamı, kültürden kültüre farklılık göstermekle birlikte, tarihsel zaman içinde de değişimler göstermektedir.” Psikolojik yaklaşımda yer alan sosyal bilimciler, “daha çok ergenin kendi dünyası içindeki duygu ve düşüncelerindeki değişimlerle ilgilenmişlerdir.” Zamanla genci sosyal bir varlık olarak da ele almaya başlamışlardır. Sosyolojik yaklaşım içinde geliştirilen gençlik teorilerinde ise “gençlik döneminin özelliklerini belirleyici olarak sosyal çevre üzerinde duran sosyologlar, biyolojik varlık ve psikolojik süreçleri tanımlamakla birlikte toplum ve genç arasındaki ilişkiyi araştırmaya çalışmışlardır” (Burcu, 1997: 27-58). Görüldüğü gibi gençliğin toplumsal açıdan son derece önemli oluşu, sadece sosyolojide değil, farklı yaklaşımlar içerisinde ele alınmasını, ilgi duyulan bir konu haline gelmesini sağlamıştır. Biz burada gençliği sosyolojik açıdan, toplumsal bir gerçeklik olması bakımından ele alacağız.

2.3. Gençlik Sosyo-Kültürel Grubunun Genel Özellikleri

Sosyal yapı ve kültürel farklılıklardan dolayı gençlik tanımına yönelik belirsizlik söz konusu olsa da, genç olarak nitelendirilen sosyo-kültürel grupların bazı ortak özellikleri vardır. Daha önce de vurguladığımız gibi, gençlik grubu toplumların geleceğini oluşturur. Gençler, ileriye dönük yaşarlar ve toplumun itici gücüdürler. Dinamiktir, enerjiktir, yeniliklerden hoşlanırlar. Onların idealleri, tutkuları, heyecanları, özlemleri vardır. Seyahat etmekten hoşlanırlar. Eğlenmeye düşkündürler. Hayattan beklentileri yüksektir. Toplum tarafından değer görmeyi, anlaşılmayı arzu ederler. Yerinde durmak onlara göre değildir. Aktiftirler, “işe yarar” bireyler olmak, üretim süreçlerinde yer almak isterler.

Biyolojik ve psikolojik olarak değişimler yaşadıklarından, bazen kırılan bazen de isyankârdırlar. Bağımsız yaşamak ister, özgürlüklerine düşkün olurlar. Teknolojik gelişmeleri yakından takip ederler. Kendilerinden büyüklerin kullandığı, toplumda sıkça duyduğumuz bir ifadeyle “delikanlı” çağdadırlar. Gençler, “...bir taraftan kendisini tanımaya çalışmakta, bir taraftan toplumun sosyalizasyon sürecinden geçmekte ve tanımaya çalıştığı kendisine kimlik kazandırma gayretindedir” (Şenol ve Mazman, 2013: 84). Kuşak çatışmasına girmeleri, kendi yaşam tarzlarıyla toplumun değerleri arasında uyum problemleri yaşamaları çoğunlukla kaçınılmazdır. Giritli’ye göre “...[g]ençliği her çağda karakterize eden en önemli nitelik; cesaretle, hesapsızca kafa tutması ve protestoda bulunmasıdır. Kısaca kafa tutmak, sabırsızlık, her türlü otoriteye husumet gençliğin ezeli ve ebedi karakteristiği olmuştur” (Giritli, 1970: 26, aktaran; Mardin, 1991: 264, aktaran; Beşirli, 2013: 22).

Gençler, yaşlılarıyla, arkadaş gruplarıyla vakit geçirmeyi severler. İhtiyaçları, problemleri, beklentileri birbirlerine benzerdir. Paylaşacakları, ortak noktaları vardır. Birbirlerini daha iyi anladıklarını düşünürler. Gökçe’nin gençlik çağı için şunları söylediğini görüyoruz:

“Gençlik çağı, bağımsızlık çağıdır. Topluma karışma çağıdır. Genç, evden kopar, çevreye yönelir. Spora ilgi artar. Spor veya diğer faaliyetler gençte, yaşlılarıyla kaynaşma imkânı sağlar. Kendisini arkadaşlarıyla kaynaştırır. Onların da bağımsızlık çabasında oluşları,

baş kaldırışları, sorunlarının benzer oluşu, gruplaşmalara yol açar”
(Gökçe, 1988: 372, aktaran; şener, 2012: 12).

Gençler, var olan enerjilerini kullanabilmek, serbest zamanlarını aktif bir şekilde değerlendirmek isterler. Nüfus artışı, çarpık kentleşme gibi durumlar gençleri olumsuz yönde etkilemektedir. Boş zamanlarını değerlendirme imkânı bulamamaları, onları bunalıma sürüklemektedir. Eğlenecek alanların yetersizliği, gençlerin toplumdandan kopuşuna sebep olmaktadır. Kitap okumak, müzik dinlemek, bir sanatla veya sporla uğraşmak, tiyatroya, sinemaya gitmek vb. onların ilgilerini çekmektedir. Tabii bu olanaklardan faydalanabilmenin ekonomik ve sosyal etkenlerle de ilişkisi vardır. Bu da gençlerin problemleri alanına girmektedir. Ekonomik olanaklardan yoksun olmak ya da sosyal baskılar nedeniyle bu tür etkinliklerden mahrum kalmak, gençleri olumsuz yönde etkilemektedir. Oysa bu imkânlara sahip olmak, gençlerin ruhsal yönden doyuma ulaşması, daha sağlıklı bir kişilik gelişimi, akademik anlamda başarı sağlanması vb. için oldukça önemlidir. Üniversitelerde düzenlenen bahar şenlikleri, öğrencilerin eğlenmeleri, enerjilerini harcamaları, stres atmaları için olanak sunan etkinlikler içermektedir. Bu etkinlerin özellikle sınav dönemlerine denk geliyor oluşu, öğrencilerin akademik başarısını pozitif yönde etkileyebilir. Gençler için bu türden faaliyetlerin sayısının artması, onların sosyal hayata katılımında, serbest zamanlarını değerlendirmelerinde avantaj sunacak, böylelikle mutlu olabilecekleri ortamlar yaratılmış olacaktır.

Tezcan, gençliğin özelliklerinden biri olarak spor giyim tercihlerinden söz eder. Sportif giyimi gençliğin bir simgesi olarak nitelendirir. Spor giyim, rahatlığı ve sadeliği nedeniyle gençler tarafından tercih edilmektedir. Yetişkinler de tatillerde, resmi işin dışında oldukları zamanlarda spor giyime başvurmaktadırlar. Tezcan, Batı’da oluşan gençlik alt kültürlerinin spor giyimi, yetişkinlerin sahip olduğu değerlere karşı çıkmanın göstergesi olarak ele aldıklarını söyler. Böylelikle, mevcut toplumsal düzene karşı olduklarını belli etmektedirler. Spor giyim, çeşitli kültürlerde aynı model ve biçimde kullanıldığından evrensel olmuştur (Tezcan, 2015: 27).

Üretim ve tüketim dediğimiz olgular küreselleşmiştir. Haliyle, dünyada gençliğin özelliklerinden biri de tüketime düşkün olmalarıdır. Onlar en iyi tüketicilerdir. Bu noktada “tüketim toplumu” kavramından başlayarak devam etmek

yerinde olacaktır. Zorlu, tüketim toplumunu, üretim düzeyinin, refahın artması ve tüketim araçlarının gelişmesi (alışveriş merkezlerinin sayısının artması, kredi kartı imkânlarının gelişmesi, kitle iletişim ve reklamların yoğunlaşması) sonucunda bireysel tüketimin hızla arttığı bir toplum olarak tanımlar (Zorlu, 2006: 59). Toplumlar, tüketime eğilimlidir ve tüketim, küresel düzeyde ön plana çıkmış durumdadır. Tüketim dünyasının önemli mekânlarından biri, alışveriş merkezleridir. Alışveriş merkezleri içerisinde, giyim mağazalarından oyun salonlarına, marketten teknolojik ürünlerin satıldığı yerlere kadar birçok seçenek sunmaktadır. Kuşkusuz bu yerlerden en çok faydalanan grup, gençlerden oluşmaktadır. Gençler giyim, telefon, bilgisayar vb. alışverişlerini bu mağazalardan yapabilmekte, bowling gibi oyunlarla eğlenceyi burada bulabilmektedirler. Marka giymeyi tercih ederler çünkü “[k]endilerini daha görünür kılmak/fark ettirmek ve akran gruplarıyla rekabet için bedenlerini itibarlı markalarla dekore etmek” (Zorlu, 2006: 166) isterler. Ayrıca markalar, gençlerin tüketime eğilimli oluşlarını bildiklerinden, satışı arttırmaya yönelik çeşitli kampanyalar yaparak bunu kendileri için avantaja dönüştürürler.

Gençliği bir alt kültür olarak nitelendiren Tezcan’a göre, bu alt kültürün temel işlevleri söz konusudur. Tezcan, bu temel işlevleri şöyle sıralamıştır:

- a) Sanayi toplumlarında, gencin çocuklukla yetişkinlik arasındaki radikal geçişini tamamlarken ona destek olur.
- b) Genç, orada kendi konumunu öğrenir.
- c) Çeşitli yetişkin rollerini deneyerek yeteneklerini geliştirir.
- d) Psikanalistlere göre, gençlik alt kültürü, ergen asiliğine bir boşalım kanalı sağlamaktadır. Daha çok bağımsızlık mücadelesi ve anlaşılma durumlarında bu işlev ortaya çıkar.
- e) Gençlik alt kültürü, yetişkinliğe hazırlanma dönemi olabilir. Fakat bu durum, onların değerleriyle toplumun değerleri uyum durumunda olduğu zaman söz konusudur. Oysaki bu değerler birbirine karıştıtır. Bu nedenle bu işleve karşı gelinmiştir” (Tezcan, 1997: 171).

Görüldüğü gibi gençlik grubu kendilerine özgü özellikleriyle, toplumun bir parçasıdır. Gençlik grubunun özellikleri, çeşitli tipolojiler çerçevesinde de ele alınmaktadır.

2.4. Gençlik Tipolojileri

Gençlik sosyo-kültürel alt grubu, literatürde, çeşitli şekillerde tipolojilere ayrılmıştır. Bunun nedeni, tek bir gençlik grubundan söz edilemediğinden, gençliğin de kendi aralarında kültür, sosyal çevre ve düşünce farklılıkları olmasından kaynaklanmaktadır. Türkdoğan, gençlik tipolojilerini beş kategori şeklinde sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırma şu şekildedir:

“1)Siyasi seviyede duyarsız gençlik

2)Yabancılaşmış gençlik: Geleneksel toplum düzenini reddeden, otoritenin yapısına isyan eden kimselerdir.

3)Ferdietçi gençlik: Statükoyu kabul edip siyasi konularla ilgilidirler, itaat eden isyankârlardır.

4)Eylemci gençlik: Otorite yapılarını reddeden, siyasi ve sosyal açıdan olaylarla ilgilenen gençlerdir.

5)Yapıcı gençlik: Yüksek ölçüde sosyal ve politik konularla ilgilenirler. Toplumun mevcut düzeninde çalışmayı savunurlar” (Türkdoğan, 1985: 127, aktaran; Beşirli, 2013: 24).

Türkdoğan’ın sınıflandırdığı gibi, her toplumda farklı gençlik tipolojilerine rastlamak mümkündür. Tek tip bir gençlik tarifi yapmak zordur; çünkü onların kendilerine özgüllükleri vardır.

Gençlik alt kültür grupları, Brake tarafından dört gruba ayrılmıştır. Bunlar saygın gençlik, suçlu gençlik, kültürel asiler ve siyasi olarak militan gençlik şeklindedir. Bu grupların özellikleri şöyle ifade ediliyor:

“1. Saygın Gençlik: Berger, birçok gencin herhangi bir ergen kültürüne girmediğini söyler. Ya da bunların sapma biçimindeki türlerine girmek istemezler. Bunlar, sapma niteliğindeki alt kültürler tarafından, olumsuz referans grubu, uyumlular ya da düz gençlik olarak nitelendirilirler.

2. Suçlu Gençlik: Her türlü suçluluğa yönelmiş gençlik alt kültürleridir. Hırsızlık, şiddet, Vandalizm, seksüel sapma gibi.

3. Kültürel Asiler: Bohem geleneğinin kenarındaki alt kültürlerdir. Edebi sanatçı dünyasının içindedirler. Sanatçıdan daha çok taraftardır. Orta sınıf olma eğilimindedirler.

4. Siyasi Olarak Militan Gençlik: Politikanın radikal geleneğindeki grupturlar. Çevreciler, pasifistler, öğrenci grupları, etnik gruplar, anti Vietnam savaş grupları vs.” (Brake, 1981: 10, aktaran; Tezcan, 2015: 97).

Bir başka sınıflandırma şekliyle gençlik, Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından buldukları kesime göre ayrılarak yapılmıştır. Bu sınıflandırma şu şekildedir:

“1. Okuyan Gençlik

A. Orta öğrenim gençliği

B. Yüksek öğrenim gençliği

2. Okumayan (Okul Dışı) Gençlik

A. Köylü, çiftçi gençlik

B. İşçi gençlik

C. Silahaltında bulunan gençlik

D. Hizmet sektöründe çalışan gençlik” (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 1973: 12, aktaran; Beşirli, 2013: 23).

Gençlerin yaşadığı sosyo-kültürel çevre ve eğitim durumu, onların yaşam tarzını belirlemekte etkilidir. Çünkü gençler, buldukları koşullardan etkilenirler. Kentte, üniversite hayatını gören ve farklı kültür çevrelerinden kişilerle arkadaşlık kuran gençlerle, köydeki sosyal çevresiyle sınırlı kalan gençlerin yaşam tarzları birbirinden farklıdır. Yani içinde buldukları koşulların gençleri etkiliyor olması nedeniyle, yukarıdaki sınıflama anlamlıdır.

Capital (2000: 10) dergisinde “Dünya’da ve Türkiye’de Gençlik Profili” isimli bir gençlik araştırmasına yer verilmiştir ve gençlik, “keyfine düşkünler”, “karamsar ve umutsuzlar”, “dünyayı kurtaranlar”, “gizli cevherler”, “iyi çocuklar” ve “geleneklere bağlı olanlar” şeklinde 6 kategoriye ayrılmıştır. Araştırmada yer alan gençlik kategorileri ve verilen özellikleri şöyledir:

Tablo 1:
Dünya’da ve Türkiye’de Gençlik Profili (2000)

Kategoriler	Özellikler
Keyfine Düşkünler Dünya %18 Türkiye %27	Genellikle varlıklı ve orta sınıf ailelerin çocuklarıdır. Pahalı ürünleri düşünmeden alırlar. Keyfine düşkün olan bu gençler “hayatta bir kez genç olunur, eğlenmeye bak” felsefesiyle hareket ederler. Eğlence yerlerine, restoranlara gitmekten zevk duyarlar. Konserlere gider ve en son çıkan müzik CD’lerinin müdavimidirler. Ayrıca, bu genç grubunda sigara ve içki kullanımı yaygındır.
Karamsar ve Umutsuzlar Dünya %14 Türkiye %21	Düşük sosyo-ekonomik ailelere mensup gençlerdir. Temel ihtiyaçlarını zor karşılayan bu grubun tüketim standartları oldukça düşük düzeydedir. Yoksul gençler kısıtlı imkânlarıyla ara sıra ucuz giyim eşyası, alkol, sigara, fast food ürünleri alabilirler. Sosyal aktiviteleri ve ilişkileri sınırlıdır.
Dünyayı Kurtaranlar Dünya %12 Türkiye %12	İdealist ve romantiktirler. Yağmur ormanlarını korumak ve ırkçılıkla mücadele etmekten kendilerini sorumlu hissederler. Arkadaş ilişkileri çok güçlüdür. Okullarda başarılıdırlar. Konser, opera ve sinema gibi kültürel etkinliklere can atarlar. Teknolojik yeniliklere açıktırlar, bilgisayar, elektronik konularına yatkındırlar.
Gizli Cevherler Dünya %15 Türkiye %5	Öncelikle hedefleri üniversiteye gitmek ve kariyer yapmaktır. Ailelerine bağlı olan bu gençler içki içmez, nadiren gece dışarı çıkarlar. CD ve Stereo cihazlar için para harcarlar. Seks konularında utangaçtır ve dini duyguları zedeleyen reklamlardan olumsuz etkilenirler.
İyi Çocuklar Dünya %14 Türkiye %10	Zamanlarının çoğunu evde geçiriyorlar, ev işlerinde ailelerine yardımcı olan bu gençler için ailelerinin önerileri önemlidir. Geleceğin “Yuppi”leridir. Dünyanın ve kendilerinin geleceği konusunda olumlu düşüncelere sahiptirler. İyi yaşamak isteyen bu grup için markalı lüks ürünler çekicidir.
Geleneklere Bağlı Olanlar Dünya %15 Türkiye %8	Çocuksu ve hayalci yapıları vardır. Ailelerinin ve ülkelerinin değerlerine bağlı olan bu gençliği gelenekler yönlendirir. Başarma hırsları yoktur. Kızlar evlenmek aile kurmak, erkekler ise babalarının işlerini devam ettirmek veya benzer işlerde çalışmak düşüncesindedirler.

Kaynak: (Capital (2000), “Hedefteki Kitle”, Yıl:8, Sayı:10, aktaran; Zorlu, 2006: 162)

Tablo 1’de görülen araştırmada yer alan gençlik kategorileri ve özellikleri, gençlik grubunun karakteristik özelliklerini genel bir çerçevede yansıtmaktadır. “Keyfine düşkünler” ve “karamsar ve umutsuzlar” şeklindeki ilk iki kategoride, gençliğin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşulların, onların hayatına nasıl yansıdığı dikkat çekmektedir. Ailesinin ekonomik koşulları yüksek düzeyde olan gençlik, sosyal ekinliklere ve ihtiyaçlarına erişim konusunda sıkıntı yaşamamaktadır. Oysa düşük gelirli ailelerde yaşamını sürdüren gençlik, ihtiyaçlarına sınırlı bir şekilde ulaşmakta ve sosyal etkinliklerden çoğunlukla uzak kalmaktadır. Bu nedenle, gençliğin serbest zamanlarını keyifli bir şekilde değerlendirebilmesi, sosyal hayattan doyum alması, eğlenebilmesi, çeşitli faaliyetlerde yer alabilmesi, doğrudan içinde bulunduğu ekonomik koşullarla ilgilidir. “Dünyayı kurtaran” gençlik kategorisinde, idealist ve romantik gençlerden söz edilmiştir. Bu gençler, çevreye ve topluma karşı duyarlıdır. Gerçekten de doğayı seven gençler, onu korumak, doğaya zarar verilmesini önlemek söz konusu olduğunda en önlere yer alırlar. Bu gençler aynı zamanda kültürel etkinliklerle ve teknolojiyle ilgilidirler. “Gizli cevherler” üniversiteye gitmeyi ve kariyer yapmayı hedeflerler. Ailelerine düşkündürler. “İyi çocuklar” olarak nitelendirilen bu gruptaki gençler ise aile hayatına önem verirler. Markalı, lüks ürünlere düşkündürler. “Geleneklere bağlı olanlar” ise çocuksu ve hayalci olarak nitelendirilirler. Bu gençlerin hırsları yoktur, değerlere sıkıca bağlıdırlar.

Sonuç itibariyle, gençlik sosyo-kültürel grubu kendine özgü özelliklere sahiptir ve görüldüğü gibi gençlik birçok şekilde değerlendirilmiştir. Onların bu kadar geniş çerçevede değerlendirilmesi, toplumların dinamizmini sağlayan gençlerin önemini bir kez daha göstermektedir.

2.5. Toplumsallaşma ve Gençlik

İnsan sosyal bir varlıktır. Bu sosyalliğinin doğal bir sonucu olarak, kendisinin dışındakileri etkileyen ve dışarıdan etkilenen bir yapısı vardır. İnsan doğasının en çarpıcı özelliklerinden biri, öğrenme davranışına sahip olmasıdır. Öğrenme, doğumla birlikte başlayıp, yaşam sonuna kadar devam eden bir süreçtir. Bireyin öğrenme

sürecini aktif olarak etkileyen, çevresinde etkileşim içinde olduğu, toplumsallaştırıcı rol üstlenenler diğer bireylerdir. Bunlar, toplumsallaşma, diğer adıyla sosyalizasyon sürecinin ajanları olan kişilerdir. İçinde büyüüp yetiştiği toplumu, bu ajanların deneyimleri yardımıyla öğrenen bireyler, böylelikle öğrendiklerini davranışa dönüştürürler ve başkalarına da bu davranışları öğretirler. Bu anlamda süreç, devingen bir karaktere sahiptir.

Toplum genel olarak “sosyalizasyon ajanı” olarak nitelendiren Fichter, birbirleriyle temas halinde olan her kişinin aslında bir sosyalizasyon ajanı olduğunu söyler. Toplumda yer alan sayısız küçük gruplar, kişinin sosyalizasyon sürecindeki temel ajanlardır. Yeni doğan bir bebeğin başlangıç için sosyalizasyon ajanı ailesidir. Ancak kısa zamanda bu ajanlar artar, yayılır (Fichter, 1994: 27).

Sosyalizasyon sürecinin işlemesi için diğer bireylerin varlığı yeterlidir. Birbirlerini tanım ya da tanımasın, aynı ortamda bulunan kişiler doğal olarak etkileşim içerisindedirler.

İnsanlar davranışlarını, bulunduğu ortamı ve bu ortamda etkileşim içerisinde oldukları insanları dikkate alarak düzenlemeye çalışırlar. Başta aile olmak üzere, akrabalar, komşular, arkadaşlar, öğretmenler, iş arkadaşları ya da bir yolculuk esnasında otobüste bulunan diğer kişiler, restoranda sizin gibi yemek yiyenler vb. birçok grup, kısacası tüm sosyal çevre, kişiyi çevreleyen sosyalizasyon ajanlarıdır. Aynı şekilde, kitle iletişim araçları da sosyalizasyon sürecinde etkilidirler. Beşirli, Dekker’a atıfta bulunarak, ABD’de “toplumsallaşma ajanları” olarak nitelenenleri aşağıdaki gibi belirtmektedir:

Tablo 2:
Toplumsallaşma Ajanları

Politik Sosyalleştiriciler	Kişiler, Gruplar	Kurumlar, Organizasyonlar, Olaylar, Nesnelere
1- Birincil Grup Aile	Büyük Anne/Baba, Baba/Anne, Erkek/Kız Kardeş, Komşular	Sosyal Çevre
2- Eğitim Sistemi, Okul	Öğretmenler, Öğrenci Arkadaşlar	Okul ve Eğitim Gibi Eğitimin -Çeşidi -Nüfus Kompozisyonu
3-Kilise	Papazlar	İbadet/Ayin
4- Kitle İletişim Araçları	Sunucular	-Televizyon -Filmler -Radyo -Gazete -Haberler
5- Akranlar, Arkadaşlar	Arkadaşlar, Yoldaş/Rehber	(Gençlik, Kadın/Erkek Organizasyonları) -Alt Kültürler -Karşı Kültürler -Tatil Deneyimleri
6- İstihdam Sistemleri	Patron, İşçi, Usta, Eğitim Kursu, Sendika Kursu Öğretmeni	-İşin Kendisi -İşçiliğin Kendisi
7- Politik Sistemler	Kraliyet Ailesine Dahil Olma, Başkan Politikaları, Devlet Memuru	-Politik Partiler -Politik Gençlik Kadın/Erkek Organizasyonları -Politik Bilgilendirme Hizmetleri -Seçim Kampanyası -Askerlik Hizmeti -Eylem Grupları -Çıkar Grupları -Politik Durumlar

Kaynak: (Dekker, 1991: 39-40, aktaran; Beşirli, 2013: 116)

Dökmen, sosyal yaşamın varoluşumuza pek çok açıdan katkıda bulunduğunu söyler ve bu katkıları, “iletişim”, “roller”, “oyunlar” ve “değerler” şeklinde dört ana grupta toplar. Bu dört ögenin insanın toplumsallaşmasında önemli işlevlere sahip olduğunu, varoluş kalitemize önemli katkıda bulunduğunu söyler (Dökmen, 2011: 204). Dökmen’in, iletişimin, rollerin, oyunların ve değerlerin toplumsallaşmamıza nasıl katkıda bulunduğu konusunda söylediklerini özetleyebiliriz: Dökmen, kurduğumuz iletişimin niteliğinin, nasıl bir insan olacağımızı; nasıl bir insan olduğumuzun ise iletişimi belirlediğini söyler. Roller konusunda, toplumdaki her insanın mutlaka bir rol üstleneceğine vurgu yapar. Ancak toplumla hiç tanışmamış, ıssız yerde tek başına yaşayan bir kişinin rolü olmayabileceğini söyler. Oyunlar konusunda ise, oyunun aklımıza çocuksu bir etkinliği getirdiğini, yetişkinlerin oyununun sadece çocuklara özgü olduğunu zannederek oyundan uzaklaştığını, oysa oyundan uzaklaştıklarında, varoluşları için çok önemli bir destekten kendilerini yoksun bıraktıklarını dile getirir. Çocukluktan kalmış oyunları arada bir oynamanın, rutin yetişkin oyunlarından daha iyi olduğunu söyler. Değerler konusuna gelince, onların, insanların gruplar oluşturabilmesi için gerekli olduğundan söz eder (Dökmen, 2011: 204-215).

Toplumsallaşma ya da sosyalizasyon şeklinde adlandırdığımız süreç, bireylerin kendilerine öğretilmek istenen davranışların benimsendiği, kabul edildiği bir süreçtir. Yavuzer, toplumsallaşmayı, “insan organizmasının çaresizlik ve tam bir bencillikle nitelenen bebeklik döneminden, bağımsız bir yaratıcılıkla nitelenen erişkinlik dönemine geçmesiyle sonuçlanan bir öğrenme ve öğretme işlemi” (Yavuzer, 1981: 34) olarak tanımlar. “Toplumsallaşma, grupla bütünleşmeyi sağlamak için ferde hedefli ve amaçlı, dış ve iç davranış örneklerinin aktarılmasını sağlayan, belirli şahıslar arasındaki etkileşim sürecidir” (Beşirli, 2013: 53). Birey, bir gruba dahil olmak için diğerlerini hesaba katmak zorundadır. “Toplumsallaşma, geniş bir davranış ve oluşum alanı içinde toplumla, çevre ile insanın ilişkilerinin dengeli, sağlıklı ilişkiler oluşturulmasıyla ortaya çıkar” (Şener, 2012: 19). Toplumsallaşma konusu sadece sosyolojide değil, antropoloji, psikoloji gibi disiplinlerde de ele alınmaktadır.

Gençler toplumdan bağımsız değildir. Onların kendilerine özgü yaşam tarzları olsa da, içinde yetiştiği kültür öğelerinin çatısı altındadırlar. “Genç, çocukluk döneminde toplumsallaşırken, kuşkusuz kendi toplumuna ve kültürüne göre toplumsallaşmaktadır. Bu nedenle, kendi toplumunun milli kültürünü öğrenme ve benimseme durumundadır” (Tezcan, 2015: 1).

Fichter, sosyalizasyonu nesnel ve öznel sosyalizasyon olarak iki bakış açısıyla betimler. Nesnel olarak sosyalizasyon, birey üzerinde eylemde bulunan toplum açısındandır. Yani, bireylerin toplumda yerine getirmek zorunda oldukları sosyal rolleri öğrenmeleri için, bireylerin gereksindiği hüner ve kuralları geliştirmektir. Öznel olarak sosyalizasyon ise, topluma tepkide bulunan birey açısındandır. Yani, bireyde cereyan eden bir öğrenme sürecidir. Kişinin içinde yaşadığı toplumun alışkanlıklarını almasıdır (Fichter, 1994: 23).

Sosyalizasyon sürecinde birincil öneme sahip olan ajanlar, aile bireyleridir. Bu nedenle sosyalizasyon konusu içerisinde, aileye ayrıca değinmek gerekir. Aile, toplumun en küçük, aynı zamanda en önemli kurumlarından biridir. İlk toplumlardan bu yana, aile daima varlığını sürdürmüştür. Üstlendiği birçok işlev, ailenin son derece önemli olduğunun göstergesidir. Bu işlevlerden biri de toplumsallaştırma işlevidir. Topluluk hayatının, sosyalleşmenin başladığı ilk yer ailedir. Çocuk ilk kazanımlarını anne, baba ve kardeşlerinden elde eder. Yetiştirilen çocuklar, toplumun kültürüne, normlarına bağlı kalarak büyütülürler ve toplumsal değerlerle beslenirler. Aile, kişilik gelişiminin başladığı yerdir. Toplumsal kontrolün en önemli mekanizmalarından biri ailedir ve toplumsallaşma, değerlerin ve kültürün aktarımı, bunların devamlılığı gibi konular söz konusu olduğunda, üzerinde durulması gereken, toplumun merkezinde yer alan bir kurumdur. Bir şekilde ailenin varlığından mahrum kalarak büyümüş, aile yokluğuyla yaşamış olan çocuklar, bu yokluğu hem çocukluklarında, hem de yetişkin olduklarında hissederler. Hayatın zorluklarıyla baş edebilmek, problemlere çözüm üretebilmek bu çocuklar için çok daha zordur. Bu nedenle sağlıklı bir ailenin varlığı, çocuklar için oldukça önemlidir.

Aile büyükleri, sosyalizasyon sürecinde, çocuklarının kendilerini model almaları yoluyla, onların toplumsal normlara uygun bir şekilde yaşamalarını sağlayacak ortamı oluşturan aktörlerdir. Ailenin her yeni aile üyesinden beklediği, değerlere, normlara bağlılığın sürdürülmesi ve korunmasıdır. Çünkü aile büyükleri çocuklarının toplumsal değerlere ve normlara uzak düşerek geri plana atılmalarını, toplumsal hayattan dışlanmalarını istemezler.

Aile, sosyalizasyonun sürecinin başladığı yer olsa da, bu süreç burayla sınırlı kalmamaktadır. Daha önce de bahsedildiği gibi, sosyalizasyon ajanları hayatın her alanındadır. Toplumla bütünleşmenin gerçekleştirildiği bu süreç, hayat boyu devam etmektedir. Toplumların yarınları olan gençler, bu süreç içerisinde değerlerini, yaşam tarzlarını biçimlendirmektedir.

2.6. Türkiye’de ve Dünyada İstatistiklerle Gençlik

Gençlik grubunun sosyo-kültürel özelliklerinin yanı sıra, genel nüfus içindeki yerini bilmek, sayısal verileri tespit etmek de önem taşımaktadır. Bu nedenle, çalışmamızın bu kısmında, Türkiye’de ve dünyanın seçili ülkelerinde genel nüfus sayılarıyla birlikte, genç nüfusların istatistiklerine yer verilmiştir. Genel nüfus karşısında, genç nüfus sayılarının ülke içindeki oranları hesaplanarak değerlendirmeler yapılmıştır.

Türkiye, genç ve dinamik bir nüfusa sahiptir. Genel nüfus verilerinde genç nüfusun gücü hemen göze çarpmaktadır. TÜİK’in Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) 2014 veri tabanına göre, Türkiye’de yaş grubu ve cinsiyete göre nüfus dağılımı aşağıdaki gibidir:

Tablo 3:**Türkiye’de Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Nüfus (2014)**

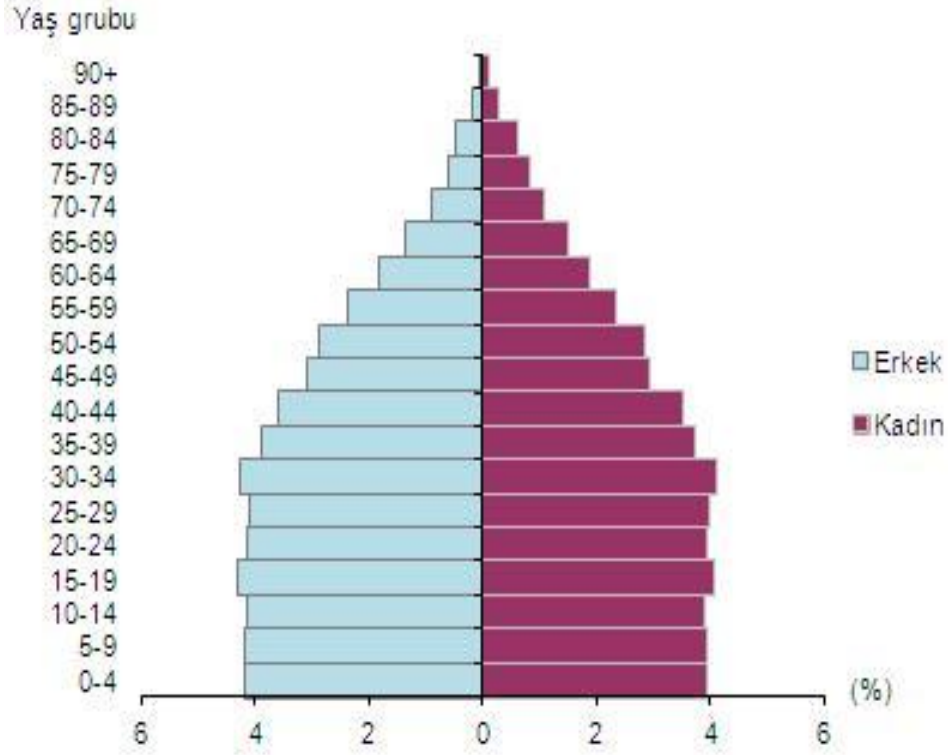
Yaş	Toplam	Erkek	Kadın
‘0-4’	6.294.533	3.231.903	3.062.630
‘5-9’	6.315.628	3.241.355	3.074.273
‘10-14’	6.252.269	3.209.897	3.042.372
‘15-19’	6.518.921	3.349.081	3.169.840
‘20-24’	6.263.460	3.191.641	3.071.819
‘25-29’	6.273.202	3.179.412	3.093.790
‘30-34’	6.516.294	3.294.389	3.221.905
‘35-39’	5.918.336	2.996.001	2.922.335
‘40-44’	5.510.337	2.766.305	2.744.032
‘45-49’	4.674.262	2.375.494	2.298.768
‘50-54’	4.438.422	2.218.311	2.220.111
‘55-59’	3.656.563	1.828.486	1.828.077
‘60-64’	2.870.715	1.402.604	1.468.111
‘65-69’	2.215.704	1.030.716	1.184.988
‘70-74’	1.557.235	699.604	857.631
‘75-79’	1.104.178	465.081	639.097
‘80-84’	840.410	353.906	486.504
‘85-89’	360.158	119.892	240.266
‘90+	115.277	30.224	85.053
Toplam	77.695.904	38.984.302	38.711.602

Kaynak: TÜİK, ADNKS 2014 Veri tabanı, (Erişim): <http://rapory.tuik.gov.tr>, 03.05.2015

Genç nüfus, bir ülke içerisindeki dinamik nüfusu oluşturur. Gençlik yaşı, çoğunlukla 15-24 yaş aralığı olarak değerlendirilse de, günümüzde bazı kaynaklarda 29 yaşa kadar alınmaktadır. Bu durumda, Türkiye’de 2014 yılı itibariyle, 15-29 yaş arası 19.055.583 genç bulunmaktadır. Bu da genel nüfusun %24,5’ine denk gelmektedir.

Türkiye nüfusunu TÜİK nüfus piramidinde incelediğimizde, gençlik grubunun diğer nüfus içerisindeki etkisini daha kolay fark edebiliriz. 2014 yılı verilerine göre, Türkiye nüfus piramidi aşağıdaki gibidir:

Şekil 1:
Türkiye Nüfus Piramidi (2014)

Kaynak: TÜİK, ADNKS Sonuçları 2014, (Erişim): <http://www.tuik.gov.tr> , 03.05.2015

Şekil 1'deki Türkiye nüfusunun yaş gruplarına göre dağılımını incelediğimizde, genç nüfusun genel nüfus içinde önemli bir bölüm oluşturduğunu görüyoruz. Genç nüfusun varlığı ülkemiz için bir avantaj olmakla birlikte, dezavantajları da söz konusudur. Bunların en önemlisi, gençlerin karşı karşıya olduğu işsizlik problemidir. Bu konu ayrıca ele alınacaktır.

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun (UNFPA) Dünya Nüfusunun Durumu 2014 (State Of World Population 2014) raporunda, bugün dünyada 1.8 milyar gencin yaşadığı bilgisi yer almaktadır (UNFPA, 2014: 1). Uluslar arası genç nüfus sayılarından önce, aşağıda seçili ülkelerin toplam nüfusları verilmiştir. Toplam nüfus bilgileri, bundan sonrasında aynı ülkeler için verilecek olan genç nüfus sayılarını, genel nüfus içerisinde değerlendirebilmemiz açısından önemlidir. Dünya Bankası verilerine göre, seçili ülkelerin toplam nüfusları aşağıdaki gibidir:

Tablo 4:
Seçili Ülkelerin Toplam Nüfusları (2010-2013)

Ülkeler	2010	2011	2012	2013
Belçika	10,920,272.0	11,047,744.0	11,128,246.0	11,182,817.0
Bulgaristan	7,395,599.0	7,348,328.0	7,305,888.0	7,265,115.0
Çek Cumhuriyeti	10,474,410.0	10,496,088.0	10,510,785.0	10,514,272.0
Danimarka	5,547,683.0	5,570,572.0	5,591,572.0	5,614,932.0
Almanya	81,776,930.0	81,797,673.0	80,425,823.0	80,651,873.0
Estonya	1,331,475.0	1,327,439.0	1,322,696.0	1,317,997.0
İrlanda	4,560,155.0	4,576,794.0	4,586,897.0	4,597,558.0
Yunanistan	11,153,454.0	11,123,213.0	11,092,771.0	11,027,549.0
İspanya	46,576,897.0	46,742,697.0	46,773,055.0	46,617,825.0
Fransa	65,023,142.0	65,343,588.0	65,649,570.0	65,939,866.0
Hırvatistan	4,417,781.0	4,280,622.0	4,267,558.0	4,255,700.0
İtalya	59,277,417.0	59,379,449.0	59,539,717.0	60,233,948.0
Kıbrıs	1,103,685.0	1,116,513.0	1,128,994.0	1,141,166.0
Letonya	2,097,555.0	2,059,709.0	2,034,319.0	2,012,647.0
Litvanya	3,097,282.0	3,028,115.0	2,987,773.0	2,957,689.0
Lüksemburg	506,953.0	518,347.0	530,946.0	543,360.0
Macaristan	10,000,023.0	9,971,727.0	9,920,362.0	9,893,899.0
Malta	414,508.0	416,268.0	419,455.0	423,374.0
Hollanda	16,615,394.0	16,693,074.0	16,754,962.0	16,804,432.0
Avusturya	8,363,404.0	8,391,643.0	8,429,991.0	8,479,823.0
Polonya	38,183,683.0	38,534,157.0	38,535,873.0	38,514,479.0
Portekiz	10,573,100.0	10,557,560.0	10,514,844.0	10,457,295.0
Romanya	20,246,871.0	20,147,528.0	20,058,035.0	19,981,358.0
Slovenya	2,048,583.0	2,052,843.0	2,057,159.0	2,059,953.0
Slovakya	5,391,428.0	5,398,384.0	5,407,579.0	5,413,393.0
Finlandiya	5,363,352.0	5,388,272.0	5,413,971.0	5,438,972.0
İsveç	9,378,126.0	9,449,213.0	9,519,374.0	9,600,379.0
İngiltere	62,766,365.0	63,258,918.0	63,700,300.0	64,106,779.0
İzlanda	318,041.0	319,014.0	320,716.0	323,764.0
Lihtenştayn	36,120.0	36,388.0	36,656.0	36,925.0
Norveç	4,889,252.0	4,953,088.0	5,018,573.0	5,080,166.0
İsviçre	7,824,909.0	7,912,398.0	7,996,861.0	8,087,875.0
Karadağ	620,078.0	620,644.0	621,081.0	621,383.0

Tablo 4:
Seçili Ülkelerin Toplam Nüfusları (2010-2013) (Devamı)

Arnavutluk	2,913,021.0	2,904,780.0	2,900,489.0	2,897,366.0
Sırbistan	7,291,436.0	7,234,099.0	7,199,077.0	7,164,132.0
Türkiye	72,137,546.0	73,058,638.0	73,997,128.0	74,932,641.0
Andora	77,907.0	77,865.0	78,360.0	79,218.0
Belarus	9,490,000.0	9,473,000.0	9,464,000.0	9,466,000.0
Moldova	3,562,045.0	3,559,986.0	3,559,519.0	3,558,566.0
Rusya	142,385,523.0	142,956,460.0	143,178,000.0	143,499,861.0
San Marino	30,861.0	31,048.0	31,247.0	31,448.0
Ukrayna	45,870,700.0	45,706,100.0	45,593,300.0	45,489,600.0
Ermenistan	2,963,496.0	2,964,120.0	2,969,081.0	2,976,566.0
Azerbaycan	9,054,332.0	9,173,082.0	9,295,784.0	9,416,801.0
Gürcistan	4,452,800.0	4,483,350.0	4,490,700.0	4,487,200.0

Kaynak: Dünya Bankası (The World Bank), Toplam Nüfus (Population, Total), (Erişim): <http://data.worldbank.org> , 29.05.2015

EUROSTAT verilerinde, 15-29 yaş aralığı, çocuk ve genç nüfus kapsamında alınmıştır. Tablo 4'te, seçili ülkelerin toplam nüfusları sıralanmıştır. Adı geçen ülkelerin 2010 ve 2014 yılları arasında aldığımız 5 yılı gösteren genç nüfus sayıları ise aşağıdaki gibidir:

Tablo 5:
Seçili Ülkelerin 1 Ocak Tarihinde Yaş ve Cinsiyete Göre Çocuk ve Genç Nüfusu (15-29 Yaş)

Ülkeler	2010	2011	2012	2013	2014
Belçika	2,003,059	2,033,485	2,044,677	2,050,158	2,047,799
Bulgaristan	1,403,113	1,361,262	1,324,481	1,281,927	1,240,836
Çek Cumhuriyeti	2,039,699	1,983,919	1,933,767	1,881,844	1,829,647
Danimarka	988,433	1,005,473	1,022,790	1,040,071	1,058,727
Almanya	14,229,949	14,086,971	14,030,984	14,014,593	13,737,276
Estonya	276,080	268,770	260,906	252,966	244,461
İrlanda	1,015,599	963,542	909,938	865,562	836,286
Yunanistan	2,056,408	1,976,509	1,904,950	1,828,882	1,763,046
İspanya	8,320,653	8,022,276	7,769,138	7,508,878	7,264,495
Fransa	12,068,144	11,981,829	11,876,631	11,795,233	11,776,112

Tablo 5:
Seçili Ülkelerin 1 Ocak Tarihinde Yaş ve Cinsiyete Göre Çocuk ve Genç Nüfusu (15-29 Yaş) (Devamı)

Fransa(metropoliten)	11,682,500	11,599,756	11,501,015	11,423,041	:
Hırvatistan	809,164	797,297	788,905	780,459	770,604
İtalya	9,287,884	9,238,087	9,218,888	9,162,927	9,280,355
Kıbrıs	201,370	205,717	209,183	204,750	194,949
Letonya	450,550	426,037	408,250	392,612	373,082
Litvanya	665,572	628,576	608,950	597,242	584,701
Lüksemburg	94,255	96,338	100,335	102,890	105,106
Macaristan	1,953,384	1,916,660	1,829,544	1,806,246	1,782,855
Malta	87,675	86,416	85,833	86,042	85,931
Hollanda	3,027,688	3,043,011	3,058,943	3,072,928	3,095,053
Avusturya	1,576,701	1,573,325	1,570,784	1,571,760	1,572,116
Polonya	8,580,909	8,386,980	8,192,296	7,956,342	7,675,900
Portekiz	1,860,722	1,813,790	1,776,906	1,729,988	1,696,616
Romanya	3,829,423	3,788,249	3,761,017	3,709,565	3,672,898
Slovenya	387,493	375,365	364,714	354,841	345,292
Slovakya	1,222,736	1,191,430	1,163,163	1,133,410	1,102,840
Finlandiya	1,003,742	1,005,927	1,006,085	1,001,766	994,351
İsveç	1,815,745	1,832,544	1,838,374	1,840,840	1,846,822
İngiltere	12,446,225	12,534,474	12,581,703	12,562,372	12,572,208
İzlanda	70,898	70,031	69,679	69,430	69,950
Lihtenştayn	6,550	6,599	6,652	6,680	6,704
Norveç	934,649	955,750	977,777	996,549	1,009,557
İsviçre	1,432,954	1,457,952	1,467,300	1,473,050	1,483,402
Karadağ	133,099	132,914	131,879	130,063	128,381
Arnavutluk	:	:	:	:	696,911
Sırbistan	1,410,417	1,351,285	1,330,613	1,304,887	1,275,631
Türkiye	19,023,597	18,983,016	18,848,407	18,862,319	18,978,078
Andora	14,543	12,963	12,963	12,370	:
Belarus	:	2,110,210	2,059,872	2,001,828	:
Moldova	970,381	959,216	943,790	926,194	:
Rusya	33,009,154	32,540,936	:	:	:
San Marino	:	:	4,654	4,657	:
Ukrayna	10,264,846	10,018,819	9,771,729	9,506,285	:

Ermenistan	900,137	:	:	:	:
Azerbaycan	2,664,222	2,664,913	2,662,129	2,637,327	:
Gürcistan	1,047,729	1,042,427	1,034,771	:	:

Kaynak: EUROSTAT, 1 Ocak Tarihinde Yaş ve Cinsiyete Göre Çocuk ve Genç Nüfusu (Child And Youth Population On 1 January By Sex And Age), (Erişim): <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu> , 30.05.2015

Tablo 4 ve Tablo 5'teki, ülkelerin toplam nüfus ve genç nüfus bilgilerine dayanarak, ülkelerin genç nüfus açısından durumunu net bir şekilde görmemizi sağlayan, genç nüfus yüzdelerinin hesaplandığı Tablo 6 oluşturulmuştur. Seçili ülkelerin genel nüfusu içerisinde 15-29 yaş arası genç nüfus oranlarını yansıtan tabloda aşağıdaki gibidir:

Tablo 6:

Seçili Ülkelerin Genel Nüfusu İçerisinde 15-29 Yaş Arası Genç Nüfus Oranları (%) (2013)

Ülkeler	Genç Nüfus (%)	Ülkeler	Genç Nüfus (%)
Belçika	18,3	Romanya	18,5
Bulgaristan	17,6	Slovenya	17,2
Çek Cumhuriyeti	17,8	Slovakya	20,9
Danimarka	18,5	Finlandiya	18,4
Almanya	17,3	İsveç	19,1
Estonya	19,1	İngiltere	19,5
İrlanda	18,8	İzlanda	21,4
Yunanistan	16,5	Lihtenştayn	18,0
İspanya	16,1	Norveç	19,6
Fransa	17,8	İsviçre	18,2
Hırvatistan	18,3	Karadağ	20,9
İtalya	15,2	Arnavutluk	...
Kıbrıs	17,9	Sırbistan	18,2
Letonya	19,5	Türkiye	25,1
Litvanya	20,1	Andora	15,6
Lüksemburg	18,9	Belarus	21,1
Macaristan	18,2	Moldova	26,0
Malta	20,3	Rusya	22,7 (2011)*
Hollanda	18,2	San Marino	14,8
Avusturya	18,5	Ukrayna	20,8
Polonya	20,6	Ermenistan	30,3 (2010)*
Portekiz	16,5	Azerbaycan	28,0
		Gürcistan	23,0 (2012)*

*Parantez içerisinde farklı yıla ait verileri olan ülkelerin 2013 yılı içerisinde genç nüfus bilgileri bulunmamaktadır.

Tablo 4 ve Tablo 5'ten elde ettiğimiz verilerle oluşturduğumuz Tablo 6'da görüldüğü gibi, ülkemiz, 2013 yılı için %25,1 ile seçili 45 ülke arasında en genç nüfusa sahip olan 4. ülkedir. Bu da Türkiye'de, neredeyse her dört kişiden birinin 15-29 yaş aralığında olduğu anlamına gelmektedir. Ülkemizi, %23,0 ile komşu ülke Gürcistan takip etmektedir. Bu sıralamada, Ermenistan (%30,3), Azerbaycan (%28,0) ve Moldova (%26,0) en genç nüfusa sahip olan 3 ülke olarak yerlerini almıştır. %14,8 ile San Marino'nun en az genç nüfusa sahip olduğu görülmektedir.

Genç nüfusun beklenenden çok fazla olduğu ülkeler, özellikle gelişmemiş ve yoksulluğun oldukça yaygın olduğu ülkelerdir. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) Dünya Nüfusunun Durumu 2014 (State Of World Population 2014) raporunun verilerine göre, 269 milyon gencin olduğu Çin'den daha az nüfusa sahip olmasına rağmen, Hindistan, 10-24 yaş aralığında 356 milyon ile dünyanın en yüksek genç nüfusunu barındırır. Bu ülkeler, 67 milyon genç ile Endonezya, 65 milyon ile Amerika Birleşik Devletleri, 59 milyon ile Pakistan, 57 milyon ile Nijerya, 51 milyon ile Brezilya ve 48 milyon ile Bangladeş tarafından takip edilir (UNFPA, 2014: 5). Bu en genç nüfuslu 8 ülke, Tablo 7'de aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

Tablo 7:

10-24 Yaş Aralığında Dünyanın En Genç Nüfuslu 8 Ülkesi (2014)

1.	Hindistan	356 Milyon
2.	Çin	269 Milyon
3.	Endonezya	67 Milyon
4.	Amerika Birleşik Devletleri	65 Milyon
5.	Pakistan	59 Milyon
6.	Nijerya	57 Milyon
7.	Brezilya	51 Milyon
8.	Bangladeş	48 Milyon

Kaynak: Dünya Nüfusunun Durumu 2014 (State Of World Population 2014), UNFPA, 2014: 5

Dünyada gençlik ile ilgili demografik verilerinden de görüldüğü gibi, genç nüfus sayısı, ülkelerin gelişmişlik düzeyi hakkında bilgi sunmaktadır. Gelişmiş ülkelerde, genç nüfus sayılarında azalma bile görülürken, gelişmemiş ve yoksullukla mücadele eden ülkelerin nüfuslarının önemli bir bölümünü gençler oluşturmaktadır. Her iki durumda da ülkeler için, genç iş gücü yetersizliği veya aksine genç işsizliği gibi riskler söz konusudur.

İKİNCİ BÖLÜM

GENÇLİK VE DEĞERLERİ

1. SOSYOLOJİK OLARAK DEĞERLER

Toplum sosyal bir yapıdır ve her sosyal yapının birtakım değerleri vardır. Değerlere sahip olmayan bir toplum düşünülemez. Toplumların her ne kadar kendine özgü farklılıkları olsa da, üyelerinin çoğunluğu tarafından benimsenmiş bir değerler sistemi mevcuttur.

Değerler, toplumun sosyo-kültürel öğelerine anlam yükler. Bu nedenle toplumsal kişi ve bu kişinin davranış örüntüleri sosyolojik incelemelerin temeli haline gelmiştir. Toplumsal süreçlerin açıklanması, kültür öğeleri göz ardı edildiği zaman mümkün olmamaktadır.

Değerler, toplumdaki bireylerin ve grupların davranışlarını, tutumlarını, amaçlarını, yaşam tarzlarını belirlemede ve o değerler doğrultusunda yönlendirmede etkili olurlar. İnsan davranışlarının yorumlanabilmesinde, toplumun anlaşılabilmesinde çok önemli bir rol oynarlar. “Değer, belirgin bir davranış biçimine ya da yaşam hedefine ilişkin sürekli bir inançtır. Bu inanç, kişisel veya sosyal olarak kendisine ters düşen davranış biçimine ya da yaşam amacına tercih edilir” (Başaran, 2004: 2).

İnsanlar genel olarak toplum tarafından kabul görmeyi isterler. Toplum dışına atılma düşüncesi, o topluma ayak uydurma davranışına dönüşür. Aksi halde birey yalnızlığa itilir. Bu durumun yaşanmaması için değerlere uyma bilinci gelişmiştir.

Değerler hakkında bilgi edindiğimizde, bireylerin, grupların ve farklı kültürlerin tutum ve davranışlarını önceden tahmin edebilir, bir durum karşısında nasıl bir tavır sergileyeceklerini kestirebiliriz. Bozkurt'un değerler konusunda şöyle söylediğini görüyoruz:

“Değerler, amaçlarımızı ve davranışlarımızı belirlemede bize neyin doğru, neyin yanlış olduğunu söyleyen standartlardır. Ya da toplumsal olarak arzu ettiğimiz şeyler hakkında paylaşılan soyut fikirlerdir. Sonuçta değerler bize, iyi, kötü, güzel, çirkin, ahlaki, gayri ahlaki veya arzu edilen ve edilemeyen şeyler hakkında ölçütler sunar” (Bozkurt, 2010: 93).

Değerleri ortaya çıkaran, insanlardır. Toplum, bireylerden değerlere uygun davranışlar sergilemesini bekler. “Değerler toplum için değerlidir; değerlere uygun davranan insan da toplumun gözünde değerlidir” (Dökmen, 2006: 60). Bazıları evrensel olmak üzere, her toplumun birtakım değerleri vardır ve değerler göz ardı edildiğinde, onlardan sapma meydana geldiğinde, toplumsal problemlerin yaşanılması kaçınılmazdır. Aron, bu konuda şu sözleri söylemiştir:

“Bireysel farklılaşma üzerine kurulmuş toplumlarda bile mekanik dayanışmanın, yani herkeste ortak inanç ve değerlerin egemen olduğu toplumdaki ortak bilincin bir eşi varlığını sürdürmektedir. Eğer bu ortak değerler zayıflar, bu inançların alanı aşırı biçimde daralır, toplum dağılma tehdidi ile karşı karşıya kalır” (Aron, 2007: 306).

Her toplumun bir konudaki değer yargıları değişiklik gösterebilir ve o konuya farklı anlamlar yüklenebilir. Bu nedenle bir toplumun değerlerini öğrenmek, o toplumdaki insan ilişkilerinin çözümlenmesinde yardımcı olacaktır. Bir toplum için “iyi” diye nitelendirilen bir davranış, bir başka toplum için “kötü” olarak algılanabilir. Çünkü değeri oluşturan, ona kaynaklık sağlayan, içinden çıkmış olduğu toplumdur. Toplumdaki insan ilişkilerinin çözümlenmesine yardımcı olan değerler konusu, bu bakımdan büyük önem taşımaktadır. Değerlere sahip olmayan toplumlar, sosyal kontrol aracını da kaybeder. Bu nedenle değerler, sosyal düzeni de sağlayıcı niteliktedir. Yani her toplum, sosyal değerlerle çevrilidir.

Değerler, durağan değildirler; çağın niteliklerine, ihtiyaçlarına göre yeniden şekillenip değişim gösterebilirler. Ancak bazı değerler vardır ki, bunların çoğu evrensel niteliktedir ve değişmez değerler olarak varlığını sürdürürler. Sayıca az olsa

da, son derece önem taşıyan değerlerdir. Örneğin, her toplum enste, adam öldürmeye, hırsızlığa ve bunun gibi davranışlara karşıdır. Bunlara engel olmak için yasaklamalar getirilmiştir. Diğer taraftan, tüm toplumlar sevgiye, adalete, arkadaşlığa, sadakate büyük değer vermektedir. Bütün bunlar üst düzeyde bir ortak bilincin varlığını göstermektedir.

Değerler, yaşam tarzımızı büyük ölçüde belirler. Toplumları ve toplumları meydana getiren insanların davranışlarına tıpkı bir pusula gibi yön verirler. Yani, neyi yapıp neyi yapmamamız gerektiği konusunda rehberlik ederler. Hayatın her kademesinde iş başındadırlar. Toplumun algı ve düşünceleriyle, ortak bir kabul noktası olacak şekilde oluşturulmuşlardır. Değerler, kaynağını var olduğu toplumdan alır ve o topluma, kültüre bir anlam ve önem kazandırır. Değerler dünyasına sahip olan tek varlık insandır. Bu nedenle, değerleri yaratan ve onları koruyacak, yaşatacak olan yine insandır. İnsan sahip olduğu değerleri benimser ve önem verir.

Değerler, hayatımıza bir yapı kazandırır, davranışlarımız konusunda, neyi yapıp neyi yapmamamız gerektiği hakkında yol gösterirler. İnsanın varoluşunun temelinde yer alarak, insanı insan yaparlar. Yaşamın her alanında yaptığımız tercihlerin belirlenmesinde rol oynarlar. İyi bir hayat beklentisi, değerleri içerir. İnsanların duygularıyla, düşünceleriyle ve davranış boyutlarıyla yakından ilgilidir. Ayrıca, insanların kendini bilmesi ve soruşturması bakımından önemlidir. Cüceloğlu, Koru Kültürü isimli kitabında, Colorado Üniversitesi Gençlik Programı İlkesi'ne yer vermiştir. Değerlerin önemine ve çocuklar için neden gerekli olduğuna vurgu yapan bu ilke şöyledir:

“Değerler, neye hangi önceliği vermemizi söyleyen rehberlerdir.

Çocuklarımıza öğrettiğimiz değerler,

Onların vicdanlarının temelini oluşturur,

Kişiliklerine bütünlük getirir,

İnsanlara yardım etmesini sağlar,

Kendi ayakları üstünde durmasına yardımcı olur,

Yanlış ve doğru davranışı birbirinden ayırt etmesini olanaklı kılar.

Ve en önemlisi, yaşamın mutlu bir yolculuk olmasını sağlar” (Colorado Üniversitesi Gençlik Programı İlkesi, aktaran; Cüceloğlu, 2008: 46).

Bir sosyal bilimci için değerler birtakım özelliklere sahiptir. Bunlar; grubun veya toplumun üyeleri tarafından paylaşılmışlığı, o toplum üyeleri tarafından ciddiye alınmış oluşu, duyguları içermesi, insanların zihninde yer etmiş kavramsal varlıklara sahip olması ve bir anlaşmaya dayanmış olması şeklindeki özelliklerdir. Gökçe, değerlerin genel özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

“a) Sosyo-kültürel bir değer, temelde seçici oryantasyonun standardıdır. Bu süreçte değer, bilinçli ve amaçlı davranışın genel kriteridir. Bir başka deyişle değer, eylemlerde bulunan bir kişinin kabul edilebilir arzu ve istekleri için bir referans noktası olarak görevini yerine getirir.

b) Değerler, bir kültür içinde şekillenir ve aynı zamanda kültür üzerinde yönlendirici olarak etki etmektedir. Bunu başka bir şekilde ifade edecek olursak; bir kültürün gelişme süreci içinde değerler bir şekil almaktadır.

c) Değerler insanlarla özdeşleşmiştir. Sosyalleşme sürecinde değerler kişiler tarafından öğrenilmekte ve üstlenmektedir. Kısacası, kişinin şahsiyet yapısına entegre olmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak değerler, kişinin şahsiyetinin bir parçası olarak görülmektedir.

d) Değerler bireyin hem zihinsel hem de duygusal yönünü yansıtan ifadelerdir” (Gökçe, 1994, aktaran; Ulusoy ve Dilmaç, 2012: 7-8).

Değerleri kültürden ayrı tutamayız. Toplumların çok uzun süren birikimleri sonucunda oluşturdukları değerler, kültürün bir ürünüdür. Kültür için kısaca, “insanın yaptığı ve yarattığı şeylerdir” diyebiliriz.

Kültür, bir toplumu diğerlerinden farklılaştıran, kendine özgü anlam çerçevesinde yaratıp kullandığı araç ve gereçlerin soyut bir bütünüdür. Diğer bir ifadeyle kültür, bireylerin toplumsal yollarla edindiği ve aynı şekilde toplumsal yollarla ilettikleri bir değer, yargı, inanç, simge ve davranış ölçütleri düzeninden oluşan, bir kuşaktan başka bir kuşağa ulaşan toplum mirasıdır.

Değerler, belli bir role uygulandıkları zaman norm haline gelirler. Böylelikle değer, biçimsel bir varlık kazanır. Normlar, toplumun değerlerinden çıkar. Değerlerin normlara dönüşümü, toplumda düzeni sağlamak içindir. Değerlerin toplumsal

etkinlik kazanmaları, norma dönüşmeleriyle gerçekleşir. Toplum yaşamının belirli kural ve ölçütlerle örgütlenmiş olması, bireyler ve gruplar arasındaki ilişkilerin sağlanması ve korunması açısından zorunludur. Böylelikle bireyler davranışlarının sınırlarını bilirler ve bir durum karşısında nasıl bir tutum sergileyeceklerini öngörebilirler. Buna göre, herhangi bir duruma yönelik uygun olan veya olmayan değer, tutum veya davranışın ne olduğunu belirleyen toplumsal kurallara “norm” denir. Cüceloğlu’na göre sosyal normlar, beklenen davranış yapılmadığında, ceza verici bir tepki doğuran, yaptırım gücü yaratan kurallardır (Cüceloğlu, 2010: 547). Normlara aykırı davranışlar, toplumdaki dışlanma ile sonuçlanırlar.

Değerler, bazı sosyal çalışmacılar tarafından sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmalardan biri, Fichter tarafından yapılmıştır. Fichter, değerleri, zorlayıcılık derecelerine, sosyal ve kurumsal olanlara göre aşağıdaki şekilde sınıflandırmıştır:

“a) Değerler zorlayıcılık derecelerine göre sınıflandırılabilir. Böylelikle değerler sosyal kişiliği etkileme derecesine göre düzenlenmiş olurlar. Bir uçta, kişinin bilinçli olarak kabul ettiği, moral (ahlak) açısından en güçlü değerler bulunur. Bu değerlerin çiğnenmesi, normal kişide suçluluk ve utanma duygusu uyandıracaktır. Kişi bu değerlere rıza göstermeye kendini bilinçli olarak zorunlu hisseder. Bu kutupta en kesin ve en katı emirler yer alır. ‘Yapılmalı’ ve ‘yapılmamalı’ olanları belirten değerler bulunur. Yurtseverlik, tek eşle evlilik, tek tanrıcılık olumlu değerleri; çok tanrılılık, ihanet ve çok eşlilik olumsuz ölçütleri işaret eder.

b) Sosyal değerler, süreklilik gösteren ortaklaşa işlevler temelinde düzenlenebilir. Burada en yüksek değerler toplum sürekliliği ve kamu refahı için neyin istenmediğine ve hatta neyin önemli olduğuna işaret eder. Bu alan, sevgi ve hakkaniyet ilişkilerinin en yoğun bulunduğu alandır. Burada yüksek değerlerin kendi aralarında ilişki ve denge vardır. Örneğin; kişisel özgürlük ve sosyal otorite arasında olduğu gibi.

c) Değerlerin en anlamlı sınıflandırılması, değerlerin kurumsal işlevlerine göre sınıflandırılmasıdır. Genellikle değerleri dini, siyasal, ekonomik vb. açılardan ayırırız” (Fichter, 2004: 173-175, aktaran; Ulusoy ve Dilmaç, 2012: 34-35).

Bir başka sınıflandırma Schwartz tarafından yapılmıştır. Schwartz, on temel değer grubu sıralamıştır. Schwartz’ın değer sınıflaması Tablo 8’de yer almaktadır:

Tablo 8:

Schwartz'ın Değer Sınıflaması

Schwartz'ın Değer Sınıflaması Tablosu	
Değer Grupları	Değerler
Güç(Power): Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntümü koruyabilmek, insanlar tarafından benimsenmek
Başarı(Achievement): Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, yetkin (muktedir) olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak, zeki olmak
Hazcılık(Hedonism): Bireysel zevke ve hazza yönelim	Zevk, hayattan tat almak
Uyarılım(Stimulation): Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak
Özyönelim(Self-direction): Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak, kendisine saygısı olmak
Evrenselcilik(Universalism): Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyaya barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olma, çevreyi koruma, iç uyum
İyilikseverlik(Benevolence): Bireyin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımsever olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak, gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat, alçak gönüllü olmak
Geleneksellik(Tradition): Kültür veya dinsel töre, fikirlere saygı ve bağlılık	Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı bir hayat (dünyevi işlerden el ayak çekmek), mahremiyet
Uyma(Confirm): Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlanması	Kibarlık, itaatkâr olmak, anne-babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek
Güvenlik(Security): Toplumun var olan ilişkilerinin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, bağlılık duygusu, sağlıklı olmak

Kaynak: (Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000: 61, Akbaş, 2004: 34, aktaran; Ulusoy ve Dilmaç, 2012: 29)

Değer sınıflandırması yapan diğer bir isim; Rokeach'tır. Rokeach, bu sınıflandırmada yer verdiği değerleri “gaye değerler” ve “vasıta değerler” olmak üzere iki ana maddede sıralamıştır. Ulusoy ve Dilmaç, Rokeach'ın değer sınıflandırmasına yer vermiştir:

“Rokeach'ın 1973 yılındaki çalışmasına göre değerler şu şekilde sınıflandırılmıştır: 1. ‘Gaye değerler’; aile güvenliği, barış içinde bir dünya, başarılı olma, bilgelik, dini olgunluk, eşitlik, gerçek dostluk, güzellikler dünyası, heyecan verici bir hayat, iç huzur, mutluluk, kendine saygı, gerçek dostluk, özgürlük, rahat bir hayat, sosyal kabul, ulusal güvenlik, zevk. 2. ‘Vasıta Değerler’; bağımsız olma, affedici, cesaretli, dürüst, entelektüel, geniş görüşlü, hırslı, itaatkâr, kendini kontrol edebilen, nazik, kendine hâkim, mantıklı, neşeli, sevecen, sorumluluk sahibi olan, temiz, yardımsever, oluşturmacı ‘yaratıcı’ ” (Rokeach, 1973: 28, aktaran; Ulusoy ve Dilmaç, 2012: 25).

Özetle; insanlar toplum içerisinde değerlerle çevrilidirler. Dünyaya gelen her insan, kendisini bu değerlerle çevrili ortamda bulur. Bu değerlere göre bireyler yaşamlarını şekillendirir, kendilerine bir yön tayin ederler. Bu bakımdan, toplumdaki bireyleri ve davranışlarını anlamaya olanak sağlayacağından, değerler, sosyoloji için son derece önem arz eden bir olgudur.

Değerler değişebilir bir niteliğe sahiptirler ve bu nedenle çağın koşullarına, ihtiyaçlara göre değişim gösterebilirler. Yani değişimin kaçınılmaz olduğu bu dünyada, elbette değerler de değişime uğrayabilmektedirler. Toplumların dinamizmi düşünüldüğünde, bu olağan bir durumdur. Dün benimsenen, bugün eski olarak nitelendirilebilir ve yerine yenisini gelebilir.

Değerlerin kuşaklara aktarımında eğitim son derece önemlidir ve değerler eğitimi sayesinde genç nesillere bu değerler kazandırılır. Toplumdaki beklenti, değerlere uyulması yönünde olduğundan, kuşkusuz sağlıklı ve huzurlu bir toplum için değerlerin öğrenilmesi ve bunlara uygun ölçüde yaşamın sürdürülmesi her birey için önemlidir. Değerler her zaman yaşamımızda var olacaktır ve yön gösterici karakterini devam ettirecektir.

2. DEĞERLERİN EĞİTİMİ

Değerlerin eğitimi, toplumsal açıdan değerlerin sahip olduğu işlevler göz önünde bulundurulduğunda, son derece önemlidir. Değerlerin toplum bireyleri üzerinde ne kadar etkili olduğunu daha önce söylemiştik. Değerler, işlevleri, insanların davranışlarına rehberlik ediyor oluşu, milli kimliğin kuruluşunda etkisi gibi birçok özelliği nedeniyle önemli bir konu haline gelmiştir. Yaman, değerler eğitimi şu şekilde tanımlıyor:

“Değer, insanı değerli kılan, sahip olduğu üstün nitelikler ve sahip olduğu donanımlardır. Sahip olunan değerler bireyin gelecekteki kişiliğini, bakış açısını, davranışlarını, hatta hayatını belirleyecek etkenler olduğu için, bireyin belli başlı değerlerin farkına varması, gerekli değerleri kazanması, yeni değerler benimsemesi; bütün bu değerleri kişiliğinin temel taşları haline getirerek davranışa dönüştürmesi gerekir. Neredeyse hayat boyu devam eden bu değer kazanma/kazandırma süreçlerine ‘değerler eğitimi’ denilmektedir” (Yaman, 2012: 18).

İnsanlar eğitim yoluyla bildiklerini başkalarına aktarabilen tek varlıklardır. Kültürü, değerleri bir sonraki kuşaklara miras olarak aktarırlar. İlk insandan günümüze kadar bu hep böyle olmuştur ve böyle olmaya da devam edecektir. Kültürün, değerlerin bir sonraki kuşaklara aktarımında en önemli payı eğitim ve öğretim almaktadır. İçli, bu konuda şöyle söylüyor:

“İnsanlar biyolojik bir organizma olmanın ötesinde aynı zamanda içinde yaşadığı toplumun bir ürünüdür. İnsanlar grup içinde doğarlar ve toplumsal niteliklerini gruplarda kazanırlar. Bu gruplar aracılığıyla toplumda geçerli olan bilgiler, değerler bireye aktarılır. Kişiler kültürlerini toplumsallaşma süreci içinde, öğrenme yoluyla elde ederler. İnsan davranışlarının büyük kısmı öğrenilmiş davranışlardır. Kişiler başkalarıyla olan ilişkileri aracılığıyla, toplumda geçerli olan değer, kural ve normları, tutumları, alışkanlıkları ve becerileri öğrenir” (İçli, 2005: 117, aktaran; Ulusoy ve Dilmaç, 2012: 3).

İçli'nin de belirttiği gibi, değerlerin eğitiminde toplumsallaşma süreci etkilidir. Toplumsallaşma süreci, daha önce detaylı anlatımında yer verdiğimiz gibi, bireyin kimlik kazanımında, kişiliğinin oluşumunda, var olduğu toplumun özümsemesinde etkilidir. Değerler eğitimi, topluma uyum konusunda zorluk

yaşamamanın engellemesi ve daha huzurlu bir toplumun sağlanması bakımından önemli ve gereklidir.

Bireylerin, herhangi bir kişi, varlık, olay, durum vb. karşısında ortaya koydukları duyarlılıklar değerleri meydana getirir. “İnsani, ahlaki, kültürel, ruhsal, toplumsal boyutlarda oluşabilen bu duyarlılıkların özümsemesi ve benimsenmesi süreci, değerler eğitiminin esasını teşkil eder” (Yaman, 2012: 17).

Değerlerin eğitimi, yeni nesillere değer kazandırılması için çok önemlidir. Bireylerden, içinde doğup büyüdüğü toplumun değer yargılarını benimsemesi istenir. Yetişkinlerin çoğu, topluma faydalı, sonuçları iyi olan, kişiyi mutlu eden ve huzuru sağlayan, kendileri için iyi olan şeyleri çocuklara aktarırlar. Kirschenbaum da bunu şöyle ifade ediyor:

“Veliler, eğitimciler, dini kurumlar ve gençlik organizasyonları daima gençlerde ahlak, değer ve karakter geliştirmeye çalışırlar. Birçok ülkede öğretmenlerin önemli görevlerinden birisi, temel değer ve ahlak standartlarını gelecek nesillere aktarmaktır” (Kirschenbaum, 1995: 3; Ryan ve Bohlin, 1999: 173, aktaran; Akbaş, 2007: 677).

Yukarıdaki ifadelerde yer aldığı gibi, birçok toplumsal kişi ve kurumlar değerlerin kazandırılmasında rol oynayan aktörlerdir. Değerlerin eğitimi evde, okulda, dini kurumlarda, yani sosyal hayatı içeren her mekânda doğal bir süreç içerisinde verilmektedir.

Lickona, değer eğitiminin demokratik bir toplumun başarısı için temel olduğunu söyler. Demokrasi, halkın kendi kendini yönetmesi anlamına geldiğinden, insanlar için önce adil ve özgür bir toplum yaratılmalıdır. Bu, insanın en azından ‘iyi’ olması anlamına gelir. Ona göre, kişinin demokrasiyi anlaması ve ahlaki boyutuyla hemfikir olması gerekir. Demokratik yönetimlerde insanlar, başkalarının haklarına saygılı, kanunları kabul eden, kamu yaşamına gönüllü bir şekilde katılan ve toplumun iyiliğiyle ilgilenen insanlardır (Lickona, 1992: 6, aktaran; Akbaş, 2007: 677).

Her bireyin kabiliyetinin gelişmesi eğitimle mümkündür. Eğitimle, kişinin davranış örüntüleri değişime uğrar. Eğitim sayesinde, insanın iyi yaşaması sağlanabilir ve güçlü bir gelecek oluşturulabilir. Bu sebeple vatandaşların eğitimi, ülke için son derece önemlidir.

Kuçuradi, değerler eğitiminin, insana özgü olanakların, insanı insan yapan ve diğer canlılardan ayıran olanakların, başka bir deyişle, insana özgü bütün etkinliklerin, insansal etkinlikler olarak amaçlarına uygun tarzda gerçekleştirilebilecek duruma gelmesinde yardımcı olduğunu söyler (Kuçuradi, 1995, aktaran; Ulusoy ve Dilmaç, 2012: 7). Bu bakımdan, sadece insanlara ait olan, insanı insan yapan özelliklerden biri, eğitimle kazandığı değerler dünyasıyla çevrili olmasıdır.

Eğitim, kişinin yeteneklerini, tutumlarını, olumlu değere sahip olan davranış biçimlerini geliştirdiği süreçler toplamıdır. Durkheim, eğitimin, hayata henüz hazır olmayanlara yetişkin kuşaklar tarafından uygulanan bir etki olduğunu; eğitimin amacının ise, çocukta (ya da bireyde) hem bir bütün olarak siyasal toplumun, hem de bireyin bağlı olduğu iş çevresinin kendinden istediği belirli sayıda fiziksel, entelektüel ve moral (ahlaki) yetenekleri meydana getirmek ve geliştirmek olduğunu söyler (Durkheim, 1956: 71, aktaran; Doğan, 2008: 229).

Değerler eğitiminde, yeni neslin iyi yetişmiş bireyler olması, onların yaşam boyunca ihtiyaç duyacakları yeteneklerle donatılması, bilgi ve becerilerini geliştirmesi amaçlanır. Bu eğitimlerde en önemli pay ailelere düşmektedir ve okullar da değer eğitiminin geliştirilmesinde aile kadar önemlidir.

2.1. Ailede Değerler Eğitimi

Eğitimin her aşamasında ailenin sorumluluğu oldukça fazladır. Daha önce de üzerinde durulduğu gibi, değerlerin kazandırılmasında en önemli kurum, ailedir. Çocuğun değerlerle karşılaştığı ilk ortam, aile ortamıdır. Bireyin kişilik ve karakterinin gelişimi ailede başlar. Bu nedenle, değerler eğitiminin öncelikli verilme alanı ailedir.

Çocuklar özellikle ilkokul çağına kadar yaşamlarının büyük çoğunluğunu aile yanında geçirirler. Çocukların bütün sorumlulukları aileye aittir. Ailede alınan iyi bir değer eğitimi, onların ileride iyi bir vatandaş olmalarına katkı sağlayacaktır. Okula kadar aile yanında alınan bu eğitimler, çocukların geleceği açısından önemlidir. Toplumsal yaşamla ilgili tüm değerleri çocuklarına kazandıran aileler, ileride herhangi bir sorunla karşılaştıklarında, bunu başkasının sırtına yüklemelerine engel olmuş olurlar ve nasıl davranacaklarının bilincine varmalarını sağlarlar. Ebeveynler, çocukların eğitim sürecine katıldıkları zaman, onların gelecekte hem akademik hem de sosyal yaşamda daha iyi olmalarının yolunu açarlar.

Aile, hayata dair kuralların öğretildiği bir yapıdır. Sevgi, saygı, hoşgörü, doğru, yanlış, iyi, kötü vb. değerler burada kazanılır. Her bireyin ilk sosyal çevresi, toplumsallaşmaya adım attığı yerdir. "...[A]ile ortamında yetişen bireyler toplumsal yaşama hazırlanmış ve diğer insanlardan farklı ve sapkın davranışları benimsememiş olur. Bu da ailenin toplumsallığına işaret eder" (ASAGEM, 2010: 25). Zamanla, aile içinde öğrenilen değerler, bir sonraki kuşağa aktarılacaktır. Ailede gelenek ve görenekler, değerler, normlar baskındır. Toplumsal düzeni garantiye almak için bunlara bağlılık esas alınır. Zaten insanlar bu değerlerden kolayca vazgeçemezler. Fichter, aile ve değerler konusunda, değerlerin, davranış ile birlikteliğinin olması sonucunda kurumsallaşacağına dikkat çekerek şöyle söylüyor:

"Aile gibi temel bir sosyal grupta karşılıklı olarak işlevlerde bulunan kişiler, aile yaşantılarında uymaları gereken belirli temel değerler olduğunu bilirler. Değer ve davranış ne kadar uzun birliktelik sergilerse, o kadar kolaylıkla özleştirilebilir, o kadar da bu birliktelik kurumsallaştırılabilir" (Fichter, 2004: 175, aktaran; Ulusoy ve Dilmaç, 2012: 85).

Bireyler, ilk davranışlarını aile içerisinde olan etkileşimleriyle kazanırlar. Aile içinde sağlıklı bir iletişimin var oluşu, içten, sevgi dolu, güven verici bir ortamın varlığı çok önemlidir. Aile bireyleri arasındaki iletişimin güçlü olması, sevgi, saygı ve güven ortamının oluşturulması gerekmektedir. Birbirlerine zaman ayırmak, birbirlerinin sorunlarının çözümü için birlikte hareket etmek, ailenin kendi aralarında her bir üyesinin değerli olduğu hissettirmek, o aileye, yuvaya manevi doyum sağlamak için gereklidir. Etkili bir eğitim ortamının yaratılması için iletişim, yani

sağlıklı bir iletişim sağlanmalıdır. Çünkü geleceğin gençleri, yetişkinleri olan her yeni aile bireyi, yetiştikleri ortamın iletişim kalitesini diğer tüm sosyal çevrelerine de yansıtacaktır.

Kaliteli bir aile, toplumun geleceğinin temelidir. Ailede değerler eğitiminin daha başarılı olması için, çocukların yalnızca anne babaya değil; geniş aileye, yani dede, nine, hala, teyze, amca, dayı gibi akrabalarına yakın oluşu, onlarla iletişim halinde olabilmesi de önemlidir. Bu sayede çocukların daha hızlı sosyalleşmesi gerçekleşir ve özgüven duyguları artar.

Değerler eğitiminin başarılı olabilmesi için, bu değerlerin davranışa dönüştürülmesinin yolları aranmalıdır. Değerleri çocuklara ve gençlere benimsetmenin yolu ise, sözlü uyarılardan ziyade, model olma yoluyla gerçekleştirilmelidir. Değerlerin kazandırılması, zorlama, baskı uygulama, kendi değer yargılarını empoze etmeye çalışma şeklinde olmamalıdır. Bir değer için önemli olduğunun açıklaması yapılmalıdır. Ebeveynler ve eğitimciler iyi örnek olabilirlerse, değerler eğitiminin süreci doğal ve hızlı bir şekilde gerçekleşecektir.

2.2. Okulda Değerler Eğitimi

İnsan, diğer canlılar içinde özel bir yere sahiptir. Bu bakımdan, insanın kendini bilmesi, düşüncelerini düzene sokması, gelişmesi, değişmesi, kısacası eğitimden geçmesi gerekir. Değerler eğitiminde, değerlerin yaşamla bağlantılı olduğu, insanların birbirleriyle olan ilişkilerinde rol oynadığı ve kişilerin eylemlerde bulunurken değerleri hesaba katması vurgulanır.

Eğitim, bireye nasıl bir yaşam beklentisi olduğunu ve nasıl bir birey olmayı hedeflediğini farkına vardırı ve aynı zamanda sosyal zekâsının gelişimini sağlar. Öğrenciler, ortak amaçlarını, projelerini tartışırken bir arada yaşamayı; düşüncelerini paylaştıkları için de, zaman zaman da sorguladıkları aynı toplumun üyeleri olmayı öğrenirler. Okullar, üniversiteler çocukların ve gençlerin hayat deneyimleri kazandıkları alanlardır. Arkadaşlık, dostluk, rekabet vb. davranışları buralarda edinirler.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın, değerler eğitiminin okullarda nasıl yürütüleceği konusunda yayımlanmış olduğu bir genelge mevcuttur. Bu genelge ile değerler eğitiminin önemi vurgulanmıştır. Değerler eğitiminde, öğretmenlerin üstlendiği role dikkat çekilmiştir. Genelgeyi şöyle özetleyebiliriz:

Küreselleşme, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan pek çok gelişmeye imkân sağlarken, bir taraftan da toplumsal yaşamı tehdit eden risk ve sorunların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu risk ve sorunlar bireyi, aileyi, yaşadığımız toplumu ve dünyayı tehdit etmektedir. Bunların çözümünde, toplumsal yaşamımızın temel yapısını oluşturan milli, manevi, sosyal, ahlaki ve kültürel değerlerimizden olan yardımlaşma, dayanışma, hoşgörü, misafirperverlik, vatanseverlik, doğruluk, iyilik, temizlik, çalışkanlık, dürüstlük, sevgi, saygı, duyarlı olma, adil olma, paylaşımcı olma gibi kazanımlarımız en önemli referans kaynağımızı oluşturmaktadır. Eğitim sistemi, öğrencilere; bilgi, beceri, tutum kazandırmanın yanında onların dengeli, sağlıklı, gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip, temel ve insani değerleri kazanmış iyi insan, iyi vatandaş olarak yetişmelerini sağlamak görevini üstlenir. Her öğrencinin ayrı bir değer olduğunun kabul edilmesi, değerler eğitiminde bireyin değerler alanı oluşturmasını sağlayacaktır. Ahlaki, insani, sosyal, manevi değerlerin tüm bireylere kazandırılmasında en önemli etken eğitimidir. Bu kazanımların öğrencilere aktarılması da değerler eğitimi oluşturmaktadır. Değerler eğitimi, toplumun tümünü ilgilendirir ve çok boyutlu olarak ele alınması gerekmektedir. Bu açıdan eğitim sistemini oluşturan tüm unsurların bu konuda duyarlı ve bilinçli olmasına ihtiyaç vardır. Öğretmenlerin de öğretim programlarını uygulayıcı olmanın yanı sıra, öğrencilere değerleri kazandırmada öncü rol ve görevleri bulunmaktadır (Genelge 2010/53, aktaran; Yaman, 2012: 19-20-21).

Genelgede belirtilen her öğrencinin ayrı bir değer olması ifadesine karşılık, eğitim sistemimizdeki aksaklıkları göz önüne almak gerekir. Her öğrencinin bir değer olduğuna yönelik inanç, eğitimdeki aksaklıkların giderilmesiyle sağlanacaktır. Okullar, üniversiteler öğrencilere hem akademik gelişme konusunda, hem de toplumsal değerlerin benimsenmesinde yardımcı olabildiklerinde işlevlerini yerine getirmiş olacaklardır.

3. DEĞERLERİN DEĞİŞİMİ

Değişen dünya ile birlikte, toplumun değer yargıları da zaman içerisinde birtakım yenilikler göstermekte, değişimlere uğramaktadır. Değişimin dinamiği, insanları içine alır ve bu değişim sürekli bir hale gelir. İnsanların birbirleriyle olan iletişimleri ve etkileşimleri sonucunda yeni değerler, normlar, kurallar oluşur. Diğer bir ifadeyle, tarihsel süreç içerisinde, insanların birbirleriyle olan etkileşimleri sonucunda, toplum yapısında meydana gelen farklılaşmalar, toplumsal değişmeyi ortaya çıkarmaktadır.

Hiçbir toplum durağan değildir. Toplum, devamlı hareket eden ve değişen bir varlıktır. Yaşayan bir organizmadır. Bu bakımdan toplumsal değişme, her toplum için kaçınılmazdır. Değişime karşı direnebilen bir toplum düşüncesi mümkün değildir. Değişim, toplumun çekirdeğinde mevcuttur. Farklı yerlerde, farklı zamanlarda da olsa, tüm kültürler değişime uğramaktadır. Bir toplum ve kültür, ne kadar geleneksel olursa olsun yeniliklerden, değişimden kaçamaz. Karmaşık toplumlara göre hızı daha yavaş olsa da, ilkel toplumlarda bile değişim mutlaka yaşanmıştır. Bu da, tüm sosyo-kültürel olguların tamamen statik olamayacağı anlamına gelir. Bu nedenle, toplumun ve o toplum değerlerinin değişimi normal karşılanır ve her toplum değişimden payını alır. Yani toplumsal değişme, evrensel düzeyde gerçekleşmektedir.

Değişim, sosyoloji açısından son derece önemlidir ve sosyal değişme, sosyolojinin merkezindedir. Sosyolojinin çıkış noktasını düşündüğümüzde, değişim en önemli faktördür. Fransız Devrimi ve Sanayi Devrimi, bu ortaya çıkışta etkili olmuştur. Fransız Devrimi ile halk ve işçi hareketleri görülmüş, böylelikle, Batı toplumlarında sosyolojinin kendini kabul ettirmesi ve gelişimi sağlanmıştır. Aynı şekilde, Sanayi Devrimi ile birlikte gelişen makineler üretim tarzının farklılaşmasına ve bazı sosyal değişmelere sebep olmuş, bu durum da sosyolojinin ilgisini çekmiştir. Sosyal yapının değişmesi, bir toplumun kültüründe, değerlerinde, normlarında değişimler yaşandığı anlamına gelmektedir.

Kendi kültürünün eksikliklerini fark eden bireyler, gruplar değişimin daha yararlı olacağına inanmaya başladıkları zaman, o kültür içerisinde değişiklikler meydana getirirler. Kendileri için daha hoşnut olana yönelirler. Değişime en çok yatkın olan alt kültür grubu ise gençliktir. Malinowski'nin ifadeleriyle kültür değişimini şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Kültür değişmesi, bir cemiyetin mevcut nizamını yani içtimai, maddi ve manevi medeniyetini bir tipten başka bir tipe kalbeden bir prosestir. Böylece kültür değişmesi, bir cemiyetin siyasi yapısında, idari müesseselerinde ve toprağa yerleşme ve iskân tarzında, iman ve kanaatlerinde, bilgi sisteminde, terbiye cihazında, kanunlarında, maddi alet ve vasıtalarında, bunların kullanılmasında, içtimai iktisadının dayandığı istihlak maddelerinin sarfında az çok husule gelen tahavvülleri ihtiva eder. Terimin en geniş manasıyla kültür değişmesi, insan medeniyetinin daimi bir faktörüdür; her yerde ve her zaman vukua gelmektedir” (Malinowski, 1945: 1, aktaran; Turhan, 2010: 49).

Kültürel değişme, toplumun sahip olduğu kültürün bir kısmının ya da tamamının değişime uğradığı bir süreçtir. Kültürel değişimin hızı, çağdan çağa, toplumdan topluma farklılık gösterebilir. Geleneksel dönemlerde çok uzun sürelerde gerçekleşen değişimler, günümüzde, daha kısa bir sürede gerçekleşebilmektedir. Çağın hızı, kültürel değişimin de hızını belirlemektedir. Sosyal değişme, kültürün değişimi ile gerçekleşir. Kongar, toplumsal değişimin “dinamiği” konusunda, “[t]oplumsal değişme sürecinin altında, insanoğlunun tüm birikimi yatar. Bu birikim maddi kültür alanında teknoloji, manevi kültür alanında da ideolojidir” (Kongar, 2006: 60) der.

Genel anlamda, değişime konu olan şeyler nelerdir, diye düşünecek olursak, bu konuda Tezcan'ın, “araştırmacıların üzerinde durmuş oldukları değişim konuları”na yönelik sıralamasına yer verebiliriz. Tezcan'a göre, bunlar aynı zamanda sosyo-kültürel sistemin nelerden oluştuğu konusunda bir fikir vermektedir. Bu konular şöyle sıralanmıştır:

- “Toplumsal rol ve statülerdeki değişmeler
- Ekonomik varlıklardaki değişmeler
- Nüfus artış hızındaki değişmeler
- Üretim ilişkilerindeki değişmeler
- Aile ve akrabalık ilişkilerinde değişmeler

- Dinsel kurumların değişmesi
- Gelenek göreneklerin değişmesi
- Teknolojik değişmeler (retimde kullanılan araç gereçlerin değişmesi
- Eğitim kurumundaki değişmeler
- Kişilik değişmeleri
- Sanatta değişmeler
- ocuk yetiştirme yöntemlerinde değişmeler
- Cinsel davranış, tutum ve değerlerinde değişme
- Kitle iletişim sistemlerinin değişmesi
- Dilde değişmeler” (Tezcan, 1990: 3).

Değişme, toplum gerçeğinin bir parçasıdır. Bir toplumdaki en belirgin niteliklerden biridir. Toplum, dinamik, hareketli bir özelliğe sahiptir. Her an değişim içerisinde bulunmaktadır.

3.1. Ailede Değişim

Kültür, toplumsal değerler ve normlar söz konusu olduğunda, ilk akla gelen toplumsal kurumlardan biri, küçük ama kültürel işlev açısından çok etkili olan, hatta bu konuda toplumda en önemli rolü üstlenen, ailedir. Aile, toplumsal yapının ana unsurlarındandır, toplumu ayakta tutan öğelerdendir ve hemen hemen tüm toplumlarda, farklı Şekillerde de olsa, varlığını sürdürür.

Değişim söz konusu olduğunda, ailenin değişimin merkezinde yer aldığını söylemeliyiz. Bir hayat tarzı olan kültürün, değerlerin oluşturulması, bireylere aktarılması ve yaşatılması konusunda aile en etkili kurumdur. Bu sebeplerden dolayı, ailede gerçekleşen değişimlerin tespiti, toplumsal anlamda yaşanan değişimlere de ışık tutacağından önem taşımaktadır.

Günümüz açısından değerlendirdiğimizde, aileyi genel anlamda geniş aile ve çekirdek aile olmak üzere ikiye ayırabiliriz. Geleneksel toplumlarda yaygın olan geniş aile, günümüzde yerini çoğunlukla çekirdek aileye bırakmış durumdadır. Çekirdek aileye geçişte, endüstrileşme, kırdan kente göçün yaygınlaşması ve beraberinde geniş ailelerde dağılmaların yaşanması gibi faktörler etkili olmuştur. Bu anlamda değişimin gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Ancak ekirdek aileye geçiş, Batı

toplumlarında sıklıkla görüldüğü şekliyle, bizim toplumumuzda ailelerin birbirinden kopuşu şeklinde olmamıştır. Ülkemizde çekirdek aile yaşamı yaygınlık kazanmış olmasına rağmen, genellikle aile bağlarını koruyan bir toplum yapımız söz konusudur. Kıray, ailede değişim konusunda şunları söylemiştir:

“Öncelikle geleneksel kadın ve erkek rollerinde değişimler söz konusudur. Kadını ele alacak olursak, evdeki çevreyi düzenleme, iyi ilişkiler, tüketim gibi geleneksel rollere ek olarak, evin, dışarıdaki görülecek işlerini üzerine almıştır. Örneğin, çocukların okul sorunu, hastane, devlet dairelerine başvurular, su, elektrik, telefon mabuzunun ödenmesi gibi bürokratik ilişkiler, giden gelen akrabaları karşılamak, uğurlamak gibi. Yine, ziyaret edilecek komşu ve yakınlar, yemeğe çağırılacakların sıraya konması gibi işleri kadın hatırlatır ve düzenler. Ayrıca sinema, tiyatro, konser gibi eğlence yerlerine gidip ve zamanlamasını yine kadınlar üstlenmiştir” (Kıray, s: 71, aktaran; Tezcan, 1990: 153-54).

Kıray'ın da bahsettiği gibi, ailede değişim en çok kadının rolleri yönünde gerçekleşmiştir. Kadının evle kısıtlı kalması gerektiği düşüncesinin yersiz olduğu toplumun çoğunluğu tarafından benimsenmiştir. Kamusal alanlarda kadınların varlığı, her ne kadar yeterli düzeyde olmasa da, yaygınlaşmıştır. Hatta evin “reisinin” baba olduğu şeklindeki yargılar, kimilerince kadının evin gizli reisi olduğu düşüncesine bırakmıştır. Evi çekip çeviren, düzene sokan kişi kadındır.

Sosyo-kültürel değişimler, aile üzerinde hem olumlu hem de olumsuz olarak nitelendirilebilecek değişimlere yol açmıştır. Kadının rollerinde farklılaşmaların meydana gelmesi, onların çalışma hayatında eskiye göre daha çok yer almaya başlaması, eşlerin anlaşarak evlenmesi vb. değişimin olumlu sonuçlarındandır. Öte yandan, boşanma oranlarında artış olması, çocukların bir kurumda bakılarak büyümesi, huzur evlerinde barınan yaşlı sayılarının artması, ailenin tüketici konuma gelmesi, insanların ikamet ettiği apartmanların sınırları içine tikanıp kalması gibi birtakım olumsuz etkiler de mevcuttur.

Genel olarak, geçmişten günümüze aile içinde ve ailenin biçiminde yaşanan değişimleri şu şekilde değerlendirebiliriz: Geçmişte aile biçimleri güç ve otorite bakımından, anaerkil ya da ataerkil şekilde kendini göstermiştir. Anaerkil aile, otoritenin, aile yönetiminin anne tarafından gerçekleştirildiği ailedir. Ataerkil ailede

ise, otoritenin, gücün ve yönetimin babanın elinde olması söz konusudur ve ataerkillik en sık rastlanmış biçimdir.

Toplum, modernleşme yolunda ilerledikçe, aile yapısı daha demokratik hale gelmeye başlamıştır. Ailede bireyler arasındaki eşitlikten söz edilmektedir. Çocukların da birer birey olduğu bilinci, ailede kararların alınması sürecine çocukların da dahil edilmesini sağlamıştır. Kadın, eşini kendi iradesi doğrultusunda seçebilmektedir. Geleneksel otoriter yapıda giderek çözülme başlamıştır. Ailede karar alma süreçlerinde sadece erkeğin değil, kadının da sözü geçer halde gelmiştir.

Çocuk yetiştirme konusunda da düşüncelerin farklılaşmış olduğunu görüyoruz. Geleneksel toplumlarda, çocukların bir kazanç faktörü olarak görülmesi, emeğe ve gelire katkı sağlamaları amacıyla sayıca fazla çocuk sahibi olma isteği yaygınken; günümüzde bu düşüncenin azaldığını, çocukların aile için gelecek güvencesi olarak düşünülüyor oluşunun değiştiğini söyleyebiliriz.

Aile, toplumsal kontrolün en önemli mekanizmalarındandır ve ailedeki değişimler topluma, toplumdaki değişimler de aileye yansır. Toplumsal yapıda ortaya çıkan değişikliklerin aile süzgecinden geçmesi gerekmektedir. Görüldüğü gibi, değerlerin değişimi ele alınırken, toplumun en önemli kurumlarından biri olan, değerler konusunda en önemli rolü üstlenen aileyi ve ailede yaşanan değişimleri incelemek, değerlerde değişimini görmek açısından önemlidir.

3.2. Modernizm ve Postmodernizm Ekseninde Toplumsal Değişim

Değişim, insanlık üzerinde, geleneksel olandan uzaklaşmaya ve hatta geleneksel olandan kopmaya doğru bir etki yaratır. Bu durum, tüm dünyayı saran modernleşme olgusunu meydana getirir. Bizler “[m]odernleşmenin coğrafi bir alanla sınırlı kalmayıp, kendisini yeryüzünün her tarafında hissettirdiği bir dünya” (Giddens, 2000: 57) içerisinde yaşıyoruz.

Giddens, modernliği, on yedinci yüzyıl içerisinde Avrupa’da başlamış olan ve sonradan, neredeyse bütün dünyayı etkisi altına alan “toplumsal yaşam ve örgütlenme biçimi” (Giddens, 2012: 9) olarak tanımlamıştır. “Modern toplum” ise, Wagner tarafından, “...dünyanın kuzeybatı çeyreğinde son birkaç yüzyıl içinde meydana gelen toplumsal oluşumlar için” (Wagner, 2005: 22) kullanılan bir terim olarak ifade edilmiştir.

Modernliğe göre insanlık, bugün düne göre daha iyi konumdadır. Bunda şüphesiz ki, bilimde yaşanan gelişmeler etkili olmaktadır. Bilim ilerledikçe, modernleşmenin basamakları da oluşmuştur. Sanayi Devrimi, modernleşmenin diğer bir ayağı konumundadır; buharlı makinenin üretime uyarlanması ile Sanayi Devrimi ortaya çıkmıştır. “Sanayi toplumu, büyük bir demografik hareketlilik meydana getirmiştir” (Özyurt, 2004: 16). Kırsaldan kopuş yaşanmış, sanayi bölgelerine, kentlere doğru nüfus akışı başlamıştır. Tarımda makineleşme ve kenti cazip kılan tüm olanaklar, bu akışı hızlandırmıştır.

“Modernleşme” dediğimiz zaman akla gelen son derece önemli diğer bir devrim; Fransız Devrimi’dir. Fransız Devrimi ile birlikte normatif eşitlik sağlanmış; feodalitenin sonuna gelinmiş ve demokratikleşme yönünde adım atılmıştır. “Halk” kavramı da bu dönemde ortaya çıkmıştır. Bu durum, moderniteye özgü bir niteliktir. Giddens’a göre modern toplumlar “ulus-devlet”lerdir (Giddens, 2012: 19). Modern ulus-devletlerin belirgin sınırları vardır. İnsanların kültürel ve siyasi anlamda birliktelikleri söz konusudur.

Modernlik, dünyanın akılcı bir biçimde düzenlenmesini ifade eder. Modernliğin en önemli getirilerinden biri; zaman ve mekânın birbirinden ayrılmasıdır. Giddens, mekanik saatin icadının ve bunun neredeyse tüm nüfusa yayılışının, zamanın mekândan ayrılmasında çok önemli bir olay olduğunu söyler (Giddens, 2012: 22). Modernlik öncesinde, ayrı mekânlarla, uzak mesafelerle sosyal ilişki kurmak düşünülemezken; bugün modernliğin bir sonucu olarak, zaman mekân sınırlamasının ortadan kalktığını; çok uzak mesafelerde olanların bile sosyal ilişki ağı kurabildiklerini görüyoruz. İnternet aracılığıyla, dünyanın farklı ülkelerindeki insanların dahi birbirleriyle tanışabilmesi, iletişim kurabilmesi gibi...

Modernliğin beraberinde getirdiği oluşumlardan bir diğeri ise; farklı uzmanlık biçimlerinin geliştirilmiş olmasıdır. İnsanın her bilgiye sahip olması mümkün olmadığından, uzmanlaşmaya ihtiyaç duyulmuştur. Modern dünyada birçok iş, yalnızca o işi yapan uzmanlar tarafından bilinmektedir.

Kendisini özellikle 19. yüzyılda gösteren ve sürekli ilerleme anlayışına dayanan modernlik, sunduğu imkânlarla birlikte, yan etkileri olan bir olgudur. Bunlar kesinlikle göz ardı edilemeyecek niteliktedir. Bu konuda, öncelikle modernliğin tek tipleştirici yönünü söyleyebiliriz. Tüm dünyayı saran modernleşme, kültürel bir homojenleşmeyi de beraberinde getirmektedir. Geleneksel olan yok olmakta, modernlik karşısında gelenek, dirençsiz kalmaktadır. 20. yüzyıl, savaş yüzyılıdır. Nükleer silahlar artmıştır. Bu da doğal olarak kaygı yaratan bir durumdur.

Modern toplumları “insanlar arası ilişkiler” bağlamında değerlendiren Özyurt, modern toplumda akrabalık ilişkilerinin zayıfladığından, yerel tanışıklık imkânın azaldığından, coğrafi ve sosyal hareketliliğin uzun süreli ilişkileri zorlaştırdığından söz eder. Bireyin soyutlaştığını, insanların dayanışma ve paylaşma erdemini anlamayacak “tüketici insan” haline geldiklerini söyler (Özyurt, 2012: 186).

Giddens, modernliğin yapısal olarak “küreselleştirici” olduğuna dikkat çeker (Giddens, 2012: 60). Küreselleşme, sosyolojik açıdan son derece önemli bir olgudur. Modernlikle başlayan süreç, küreselleşmeyi doğurmuştur. Giddens, küreselleşmeyi, “uzak yerleşimleri birbirlerine, yerel oluşumların millerce ötedeki olaylarla biçimlendirildiği ya da bunun tam tersinin söz konusu olduğu yollarla bağlayan dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması” olarak tanımlar (Giddens, 2012: 60).

Postmodernlik aşaması ise modernliğin bir sonraki adımını oluşturur. Kavram, “...günümüz toplumsal yapısını açıklamaya yeterli olup olmadığı” (Özyurt, 2012: 188) konusunda, tartışmaya açık ve belirsiz niteliktedir. Yine de postmodernlik tanımı için Giddens’a başvurabiliriz. Giddens, “[p]ostmodernlik, genellikle postmodernizm, endüstri sonrası toplum vb. ile eşanlamlıymış gibi kullanılır” (Giddens, 2012: 44) der. Postmodernizm ve post-modernlik kavram ikilisinin ayırımına dikkat çeken Giddens, postmodernizmin, “...edebiyat, resim, plastik

sanatlar ve mimarideki stil ve akımlara” işaret ettiğini, ‘estetik düşünüm’le ilgili bir kavram olduğunu; postmodernliğin ise, modernliğin kurumlarından uzaklaşıp, yeni ve farklı bir toplumsal düzene gidilmesi olduğunu söyler (Giddens, 2012: 44-45).

Genel olarak modernizm ve postmodernizm olgularının toplumsal değişime etkilerini değerlendirelim. Bugün, kültürel parçalanma tehdidi ile karşı karşıya gelmiş bulunmaktayız. Toplumların, tüketim toplumuna dönüşümü gerçekleşmiştir ve çılgınca tüketim davranışı birçok toplumda hızla yayılmış durumdadır. Geleneksel olan birçok alışkanlık terk edilmiştir. Pratik, zahmetsiz, tek seferlik oluşu ile hayatımıza giren kullan-at ürünlerinin diğerlerinin yerini alması, buna en iyi örneklerdendir. Yıkabilir tabak, bardak, çatal gibi malzemelerin yerini çoğu durumda kurtarıcı olan, tek kullanımlık plastikler almıştır.

Yeme içme alışkanlıklarında da değişim görülmektedir. Fast-food’ların hızla yaygınlaşması, McDonald’ların dolup taşması, Coca Cola içeceğinin dünyaya yayılması, pizza gibi, hızlı paket servisleriyle eve yiyecek teslim edilmesi vb. yemek kültürünün değiştiğinin göstergelerindendir ve bu durum küreselleşmenin bir sonucudur.

Amerika’da başlayıp, hızla tüm dünyaya yayılan McDonald’lardan değişimdeki etkisini göstermek adına ayrıca söz etmek yerinde olacaktır. Ritzer, “McDonaldlaşma” kavramını kazandırdığını “Toplumun McDonaldlaştırılması (2014)” adlı eserinde, McDonaldlaşmayı “[f]ast-food restoranlarının temelindeki ilkelerin, Amerikan toplumunun ve dünyanın geri kalan kısmının gitgide daha fazla kısmına egemen olma süreci” (Ritzer, 2014: 24) olarak tanımlar. Dünyanın büyük bir kısmının McDonaldlaştırılmış olduğunu vurgulayan Ritzer, “günümüz toplumunun hiç değilse üç özelliğinin McDonaldlaştırmadan kaçmayı başardığını” (Ritzer, 2014: 46) söyler. Bunları şöyle ifade etmektedir:

“Birincisi, daha eski ‘modernizm öncesi’ bir döneme kadar giden şeyler var. Küçük bakkallar buna iyi bir örnektir. İkinci olarak, hiç değilse kısmen, McDonaldlaştırmaya bir tepki halinde yeni iş alanları ortaya çıkmıştır. Holiday Inn ya da Motel 6’ların McDonaldlaştırılmış otel odalarından gına getirmiş insanlar, özel bir evde kişiselleştirilmiş ilgiyle bir oda ve ev sahibinin evde yaptığı kahvaltı sunan pansiyonlarda kalmaktadır. Son olarak bazı analistler, dünyanın yeni,

‘post-modern’ bir döneme girdiğine ve post-modern toplumun özelliklerinin eskisinden daha az akılcı olduğuna inanmaktadır. Dolayısıyla, örneğin post-modern bir toplumda, ‘modern’ kaliteli konut projeleri daha küçük, daha canlı topluluklar oluşmasını sağlamaktadır” (Ritzer, 2014: 46).

Geleneksel dönemlerle karşılaştığımızda, günümüzde, diğer insanlarla ilişkiler açısından da değişimler görülmektedir. Kapalı bir yapıdan, açık bir toplum yapısına doğru dönüşüm gerçekleşmiştir. Toplumda moda önem kazanmaya başlamış ve her şey modaya konu olabilecek hale gelmiştir. Modanın böyle önem kazanmasında iletişim araçları etkili olmuştur. Bireysellik ve bireysel farklılıklar kendini göstermeye başlamıştır. Bireyler bu farklılıkların kabul görmesini istemektedirler. Yani modernizm ve postmodernizm olguları, insanların hayatını pek çok yönden değişime uğratmıştır. Toplum hayatının değişiminde daha çok aktif rol oynayanlar, gençlerdir.

4. GENÇLİK DEĞERLERİ

Gençler, toplumsal değerlerin yaşaması ve gelecek nesillere aktarılması açısından önemlidirler. Onlar, kendilerine özgü yaşam tarzlarıyla, hangi değerleri benimsedikleri konusunda dikkat çekerler. Bu nedenle değer araştırmalarında gençlik değerleri karşımıza çıkmaktadır. Burada, gençliğe yönelik bazı değer araştırmalarına yer verilecektir.

Değer araştırmalarına örnek olabilecek bir çalışma, Başaran’ın üniversite gençlerinin değer tercihleri üzerine, 679 katılımcı ile yapmış olduğu çalışmadır. Bu çalışmanın bulgularına değineceğiz. Üniversite öğrencilerinin değer tercih sıralamalarına yer veren Başaran, “amaç değerler” ve “araç değerler” şeklinde kategoriler oluşturmuştur. Öncelikle amaç ve araç değer nedir, bunlara bakalım:

“Amaç değer, yaşamın en son hedefleri ile ilgili inançtır. Bu inanç, kişisel veya sosyal olarak kendisine ters düşen davranış biçimine ya da yaşam amacına tercih edilir... Araç değer ise, bireyden istenen, beklenen davranış biçimidir”

(Başaran, 2004: 2). Üniversite öğrencilerinin değer tercihlerini, amaç ve araç değerler çerçevesinde yansıtan tablo şöyledir:

Tablo 9:
Üniversite Öğrencilerinin Değer Tercih Sıralamaları

Amaç Değerler	Ortanca	Ortalama
Ahret mutluluğu	14.5 (16)	10.8 (12)
Aile güvenliği	7.2 (6)	6.9 (4)
Barış içinde bir dünya	5.5 (2)	6.9 (3)
Başarı duygusu	8.1 (10)	8.2 (10)
Eşitlik	5.9 (3)	6.8 (2)
Fazilet	7.2 (7)	7.9 (9)
Gerçek arkadaşlık	7.4 (8)	7.7 (7)
Güzellik dünyası (estetik)	14.1 (15)	13.4 (16)
Heyecanlı bir yaşam	15.6 (18)	14.4 (17)
İç huzur	7.0 (5)	7.5 (6)
Kendine saygı	6.9 (4)	7.4 (5)
Mutluluk	7.7 (9)	7.9 (8)
Olgun sevgi	10.2 (11)	10.2 (11)
Özgürlük	4.4 (1)	5.7 (1)
Rahat bir yaşam	12.2 (13)	11.4 (14)
Sosyal saygınlık	11.7 (12)	11.1 (13)
Ulusal güvenlik	12.7 (14)	11.5 (15)
Zevk	15.4 (17)	14.5 (18)
Araç Değerler		
Bağımsız	2.9 (1)	5.3 (2)
Bağışlayıcı	10.2 (10)	9.8 (10)
Cesaretli	6.8 (6)	7.6 (6)
Dürüst	3.0 (2)	4.3 (1)
Entelektüel	8.4 (7)	8.8 (7)
Geniş görüşlü	5.4 (3)	6.7 (3)
Güler yüzlü	11.1 (12)	10.6 (11)
Hayal gücü kuvvetli	13.6 (16)	12.6 (16)
Hırslı	14.4 (17)	12.8 (17)
İtaatkâr	17.3 (18)	15.5 (18)
Kendini denetleyen	8.4 (7)	8.9 (8)

Tablo 9:
Üniversite Öğrencilerinin Değer Tercih Sıralamaları (Devamı)

Mantıklı	6.3 (4)	6.8 (4)
Muktedir	11.3 (13)	10.9 (13)
Sevecen	9.7 (9)	9.5 (9)
Sorumluluk sahibi	6.6 (5)	6.9 (5)
Temiz	12.4 (15)	11.7 (15)
Terbiyeli	12.0 (14)	11.4 (14)
Yardımsever	10.9 (11)	10.7 (12)

“Sayılar, ortanca değerlerini, parantez içindekiler ortancaların kendi içinde küçükten büyüğe derecelendirilmesindeki sıralanışı göstermektedir” (**Kaynak:** Başaran, 2004: 5).

Tablo 9’da görüldüğü gibi, öğrencilerin en çok önem verdiği 5 amaç değer sırasıyla; “özgürlük”, “barış içinde bir dünya”, “eşitlik”, “kendine saygı” ve “iç huzur” şeklindedir. En az önem verdikleri 5 değer ise sırasıyla; “heyecanlı bir yaşam”, “zevk”, “ahiret mutluluğu”, “güzellik dünyası” ve “ulusal güvenlik”tir.

Araç değerlere baktığımız zaman, öğrencilerin en çok önem verdiği 5 araç değer sırasıyla; “bağımsız”, “dürüst”, “geniş görüşlü”, “mantıklı”, “sorumluluk sahibi” şeklindeyken, en az önem verdikleri 5 değer sırasıyla; “itaatkâr”, “hırslı”, “hayal gücü kuvvetli”, “temiz ve terbiyeli” şeklinde olmuştur.

Değer araştırmasına örnek olarak verebileceğimiz bir başka çalışma, Avcı’nın Süleyman Demirel Üniversitesi’nde öğrenim gören öğrencilerin değer algılarını tespit etmek amacıyla, 383 kişiden oluşan (183 erkek 200 kız) grup üzerinde yapmış olduğu anket çalışmasıdır. Yine bu araştırmanın bazı bulgularına yer vereceğiz.

Evlilik, toplumun devamlılığını sürdürebilmesi ve aile kurumunun varlığını koruyabilmesi, sağlam temellere dayalı olabilmesi için, toplumca önem arz etmektedir. Kültürlere göre bu önem değişmekle birlikte, Türk toplumu için aile kurmak konusunda evliliğin son derece önemli olduğunu söylemek mümkündür. Aile kurmak için evlilik gerekli görülmekte; evlilik dışı birliktelikler, toplum tarafından hoş karşılanmamaktadır. Evlilik ve aile konusunda, gençlerden elde edilmiş olan bulgular şu şekildedir:

Tablo 10:

Görüşülen Kişiyeye Göre Evliliğin Ne İfade Ettiği

Evliliğin İfade Ettiği Anlam	Sayı	Yüzde
Kutsal bir kurum	184	48,0
Gereksiz bir kurum, evlenmeden de birlikte yaşanabilir	54	14,1
Toplumun varlığı ve devamı için gerekli bir kurum	145	37,9
Toplam	383	100,0

Kaynak: (Avcı, 2007: 118)

Tablo 10’da da görüldüğü gibi, öğrencilerin çoğu (%48,0) aile kurumunu önemsemekte, bir kısmı (%14,1) ise aileyi gereksiz bir kurum olarak görmektedir. Yine önemli bir oran (%37,9), aileyi, toplumun varlığı ve devamı konusunda gerekli bir kurum olarak nitelendirmektedir.

Toplum geleneklerimiz içerisinde, evliliğe adım atarken, büyüklerin düşüncesini almak yer alır. Aile büyüklerinin çocuklarından beklentisi de, evlilik ve evlenilecek kişi konusunda kendilerinden fikir alınması yönündedir. Kurulacak yuvanın aile büyüklerinin rızasını alarak gerçekleştirilmesine toplumdaki büyük çoğunluk, rahatlık ve huzurla bu yolda yürümek için özen gösterir. Bu konuya yönelik bulgular şu şekildedir:

Tablo 11:

Cinsiyete Göre Evlilikte Aile Büyüklerinin İsteklerinin Önemi

			Evlilikte Aile Büyüklerinin İsteklerinin Önemi			
			Evet	Hayır	Cevapsız	Toplam
Cinsiyet	Erkek öğrenci	Sayı	83	96	4	183
		Yüzde	45,4	52,5	2,2	100,0
	Kız öğrenci	Sayı	99	95	6	200
		Yüzde	49,5	47,5	3,0	100,0
Toplam		Sayı	182	191	10	383
		Yüzde	47,5	49,9	2,6	100,0

Kaynak: (Avcı, 2007: 119)

Tablo 11’de görüldüğü gibi, öğrencilerin nerdeyse yarısı (%49,9), evlilikte aile büyüklerinin isteğinin önemli olmadığını belirtirken; yaklaşık bir o kadarı da (%47,5) aile büyüklerinin isteklerinin önemli olduğunu belirtmişlerdir. Kız öğrencilerin (%49,5) erkeklere göre (%45,4) aile büyüklerinin isteklerine daha çok önem verdiği görülmektedir. Bu da toplumsal baskının kadınlar üzerinde daha çok hissedilmesi gerçeğiyle açıklanabilir. Genel anlamda evlilik gibi önemli bir kurum söz konusu olduğunda, bağımsız karar vermek önemli görülmüştür.

Yaşanılan çevre ve kültürel farklılıklar nedeniyle, hayatta neyin en önemli değer olduğu düşüncesi değişiklik gösterebilmektedir. Toplum elbette ortak değerlerle çevrelense de, bunların önem derecesinin bölgelere göre farklılık göstermesi olağandır. Öğrencilerin, bölgesel dağılımlara göre en önemli değer yargıları konusunda edinilen bulgular şu şekildedir:

Tablo 12:
Görüşülenlerin Bölgesel Dağılımlarına Göre En Önemli Değer Algısı

			En Önemli Değer Algısı				
			Diğer dünyayı kazanmak	Konforlu bir hayat	Güzelliklerle dolu bir dünya	Toplam	
Bölgeler	Batı Anadolu	Sayı	24	43	41	108	
		Yüzde	22	40	38	100	
	Akdeniz	Sayı	24	35	39	98	
		Yüzde	24,5	35,7	39,8	100	
	Orta Anadolu	Sayı	23	19	51	93	
		Yüzde	24,7	20,4	54,9	100	
	Karadeniz	Sayı	11	6	14	31	
		Yüzde	35,5	19,3	45,2	100	
	Doğu-Güneydoğu Anadolu	Sayı	21	9	15	45	
		Yüzde	46,6	20	30,4	100	
	Cevapsız	Sayı	5	2	1	8	
		Yüzde	62,5	25	12,5	100	
	Toplam		Sayı	108	114	161	383
			Yüzde	28,2	29,8	42	100,0

Kaynak: (Avcı, 2007: 126)

Tablo 12’den de görüldüğü gibi, en önemli değer konusunda bölgelere göre farklılıklar vardır. Batı Anadolu (%40) bölgesinde en yüksek yüzdeyi alan değer; konforlu bir hayattır. Akdeniz (%35,7), Orta Anadolu (%54,9) ve Karadeniz’de (%45,2) güzelliklerle dolu bir dünya; Doğu-Güneydoğu Anadolu (%46,6) bölgelerinde ise, diğer dünyayı kazanmak en önemli değerdir.

Gençlik olgusu ele alındığında, problemlerini göz ardı etmek mümkün değildir. Gençliğin tabloda yer alanlardan başka birçok problemi olduğuna ve bunların ayrıca ele alınacağına parantez açarak, araştırma çerçevesinde ele alınan temel problemlerin ne olduğuna yönelik Tablo 13’e bakabiliriz. Öğrencilere göre, Türkiye’de gençliğin temel probleminin ne olduğu konusundaki bulgular şu şekildedir:

Tablo 13:

Görüşülen Gençlerin Türkiye’deki En Önemli Problem Algısı

Türkiye’de Gençliğin Temel Problemi	Sayı	Yüzde
Ahlaksal çöküntü	75	19,6
Gelecek kaygısı	185	48,3
Eğitim-bilgi	52	13,6
Her şeye boş vermişlik	71	18,5
Toplam	383	100

Kaynak: (Avcı, 2007: 135)

Tablo 13’ten de görüldüğü gibi, öğrenciler, kendi kuşakları açısından, ülkemizdeki en önemli problemi, gelecek kaygısı (%48,3) olarak belirtmişlerdir. Birçok problemle baş etmek zorunda kalan gençliğin, gelecekte kaygı duyması, onları nasıl bir hayatın beklediği konusunda endişeler yaşamaları kaçınılmazdır.

Gençlik, gerek toplum kaynaklı, gerekse kendi dönemsel özellikleri nedeniyle birçok problemle karşı karşıya kalır. Üstelik gençlik problemleri dünya üzerinde sadece belirli bölgeler için söz konusu değildir. İster gelişmiş ister gelişmemiş bir ülke olsun, dünya üzerindeki her yerde gençliğin ortak olarak nitelendirilebileceği, başa çıkmak zorunda oldukları problemleri vardır. Tezimizin bundan sonraki bölümünde gençlik ve problemleri işlenecektir.

5. KUŞAK ÇATIŞMASI

Sosyalizasyon ya da diğer adıyla toplumsallaşma sürecini anlatırken, gençlerin kendi toplumuna ve kültürüne göre toplumsallaştığından söz etmiştik. Gençlerin içinde yaşadığı toplumdan etkilendiğinden, toplumun değerlerine göre davranışlarını düzenlediğinden bahsetmiştik. Gençler, her ne kadar içinde yetiştiği ailenin, toplumun değerlerine bağlı olsalar da, esas kültürün çatısı altında olan bir alt kültür grubudurlar ve toplumun geri kalanından yaşam tarzlarının kendilerine özgü oluşu nedeniyle ayrılırlar.

Her nesil, bir öncekinin değerlerini tam olarak benimsemekte güçlük çeker ve bunlara karşı çıkabilir. Ailenin, toplumun değerlerine tam bir kayıtsızlık söz konusu olamayacağı gibi aynı şekilde, tam bir bağlılık da sağlanamayabilir. Gençler, ailesinin, toplumun genelinin benimsediği değerlerle ters düşebilir, onlara uyum sağlama konusunda problem yaşayabilirler. Bu durum anlaşılabilir. Modern toplum, bireyleri her geçen gün yeniliklerle karşı karşıya getirmektedir. “Hızlı toplumsal değişimler ve gelişmeler, gençlerle yetişkinlerin karşıtlığını arttırıcı yönde olmaktadır” (Kocadaş ve Diğerleri, 2010: 45). Yeniye kolaylıkla uyum sağlayabilen gençlerin ebeveynleri, bunlara uyum sağlamakta güçlük çekmekte ya da kabullenmemektedirler. Yetişkinler gelenekseli, gençler ise modern olanı temsil ederler. Ebeveynler gençlerden yakınmakta, gençler de ebeveynlerin kendilerini anlamadıklarını düşünmektedirler. Bu durum, kuşak çatışmasını ortaya çıkarmaktadır. Kuşak çatışması toplumun bütününe etkiler ve her yeni kuşakla birlikte toplumun genel karakterinde değişim görülür. Kuşak çatışması, sadece modern çağa özgü değildir; tarihin her döneminde yaşanabilen bir durumdur. Buna örnek vermek adına, Nalçacı'nın bahsettiği, bundan 12 yüzyıl önce, 8. yüzyılda yaşamış bir düşünür olan Hesiod'un sözlerine yer verebiliriz. Hesiod, o devrin gençlerine hitaben şu sözleri söylemiş:

“Günümüz gençleri o kadar umursamaz ki, ilerde ülke yönetimini ele alacaklarını düşündükçe umutsuzluğa kapılıyorum. Bizlere, büyüklere karşı saygılı olmayı öğretmişlerdi. Şimdiki gençler kuralları boş veriyorlar, çok duyarsızlar ve beklemeyi bilmiyorlar” (Nalçacı, 2011: 47).

Görüldüğü gibi kuşak çatışması için hangi devirde olursa olsun yaşanması kaçınılmazdır diyebiliriz. Üstelik her nesil gençlikte, kendisinin çocuklarını anlayabileceğini, onlarla ilişkisinin anne ve babası gibi olmayacağını düşünürken, anne ve baba olduklarında durumun hiçte böyle olmadığını fark eder. Ebeveynler her ne kadar çocuklarına yakın ve anlayışlı olsa da, yine de minimum düzeyde çatışma yaşanan konuların olduğunu görür. Köknel, gençlerle aileler arasında ortaya çıkan ve kuşak çatışmasına yol açan durumları, olayları aşağıdaki gibi iki grup halinde sınıflandırmıştır:

“1- Biçimsel olarak kuşak çatışması yaratan durumlar, olaylar:

- Eve dönüş ve yemek saati,
- Çalışma, eğlence, gezme zamanı,
- Giyinme ve süslenme biçimi,
- Sözlü ya da sözsüz iletişim biçimi,
- Müzik dinlerken ya da iş yaparken gürültü çıkarmak,
- Kız-erkek arkadaşlığı,
- Büyüklere karşı saygı,
- Ekonomik olanaklar, para sorunu.

2- İçerik olarak kuşak çatışması yaratan durumlar, olaylar:

- Özdeşleşme, özerklik, sorumluluk süreçlerinden kaynaklanan düşünceler,
- Hak ve görev kavramı,
- Gelenek, görenek, din anlayışı ve yorumu,
- Geçerli değer yargıları,
- Dünya görüşü, yaşam felsefesi,
- Ekonomik, ideolojik ve siyasal görüşler,
- Dinlenen radyo, izlenen tv ve program türü,
- Konuşma, büyüklere hitap şekilleri ve davranışları vb.” (Köknel, s:345, aktaran; Kocadaş ve Diğerleri, 2010: 46-47).

Yukarıda sıralandığı gibi, kuşak çatışmasına yol açabilecek birçok durum ve olay söz konusudur. Ebeveynlerin çocuklarına sıklıkla söylediği cümlelerden biri, “zamanında biz de genç olduk ama sizin gibi değildik” şeklindeki cümlelerdir. Onlar çoğunlukla, sözlerini dinletememekten yakınırlar. Çocuklarının, cep telefonu, bilgisayar gibi teknolojik ürünlerle fazla zaman geçirmelerinden şikâyet eder, ders çalışmaları için sıkça uyarıda bulunurlar.

Kuşak çatışmasının boyutları sosyokültürel çevreye göre değişebilir. Canatan, kuşak çatışmasının kır ve kent hayatındaki boyutlarını değerlendirmiştir. Değerlere uyum sağlama ve kuşak çatışmasının yaşanması açısından kır ve kent hayatının farklı olduğunu söyleyen Canatan, bunları şöyle ifade etmiştir:

“Geleneksel kırsal toplumlarda değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılması modern kent toplumuna göre daha kolaydır. Çünkü kırsal toplumlarda ilişkiler henüz birincil ilişki formundadır, aile geniş ailedir, toplum daha homojendir ve farklılaşma yok denecek kadar az olduğundan, çatışmaya yol açacak neden de yoktur. Oysa kentte heterojen, farklılaşmış kalabalık nüfusun ikincil ya da yüzeysel ilişkileri daha ağırlıklıdır. Kent yaşamı, rekabetin yoğun olduğu, teknolojik gelişmelerin yaşantıya daha hızlı aktarıldığı, bireyselleşmenin yüksek olduğu, çekirdek aile üyelerinin bile birbirlerine zaman ayıramadıkları bir yaşam şekli getirir. Bu durum aile ilişkilerinin zayıflamasına, aile bağlarının giderek kopmasına ve ailenin toplumsal görevlerini yerine getirememesine yol açarak toplumun işleyişini bozar” (Canatan, 2008: 65-66).

Kuşak çatışması, tüm toplumlarda görülebilecek bir durumdur. Ancak bu çatışmanın şiddetini minimum düzeye indirebilmek de mümkündür. Tüm aile bireyleri, aile olmanın bilinciyle ve sorumluluğuyla hareket etmelidir. Anne ve babalar çocuklarına kendilerini emin ve huzurlu hissedecekleri ortamı yarattıklarında, değerlerle ilgili farklılıklar olsa bile bunlar, onları birbirinden uzaklaştıracak düzeyde çatışmaya dönüşmeyecektir. Aksine, saygı, güven gibi değerleri öğrenme imkânı sağlanacaktır. Bunun olabilmesi için eğitim politikaları da önem taşımaktadır. Gençleri ve onların büyüklerini kaynaştırmak, uzlaşmayı sağlamak için çalışmalar yapılmalıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSTATİSTİKLERLE TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA GENÇLİK PROBLEMLERİ

1. GENÇ İŞSİZLİĞİ

Bir iş sahibi olmak, çalışarak hayatını kazanmak ve bu sayede geleceğini oluşturmak, toplumda iş potansiyeli olan her bireyin idealidir. Ancak iş sahibi olmak, var olan potansiyelini ve çalışma enerjisini kullanabilmek, toplumdaki her birey için ne yazık ki mümkün olmamaktadır. İşgücünün var olup buna yönelik istihdamların kısıtlı olması halinde, işsizlik problemi kaçınılmaz hale gelmektedir.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ölçütlerine göre, “a) işi olmayan (ne ücretli ne de kendi hesabına); b) halen ücretli veya kendi adına çalışmaya hazır olan ve c) faal olarak iş arayan herkes” (Rosas ve Rossignotti, 2010: 29) işsizlik kategorisinde değerlendirilmektedir. TÜİK 2011 hane halkı işgücü araştırmasına baktığımızda ise işsizliğin nüfus çerçevesinde alınarak şöyle tanımlandığını görüyoruz:

“Referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kar karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiçbir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden, iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 15 gün içinde işbaşı yapabilecek durumda olan, kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm kişiler işsiz nüfusa dahildirler” (TÜİK, E.T: 02.05.2015).

“...[İ]şsizlik, insanların doğrudan yaşadığı, anlam atfettiği, baş etmek için çareler ürettiği, birey, grup ve bütün toplum düzeyinde psikolojik yansımaları olan bir insanlık sorunudur” (Sümer ve Diğerleri, 2013: 21). İşsizlik nedeniyle, toplum üyeleri mutsuz bireyler haline dönüşmekte ve bu da birçok sorunu beraberinde getirmektedir. İşsizlik, bireyleri sadece ekonomik anlamda değil, sosyal ve psikolojik anlamda da olumsuz etkilemektedir. Üstelik işsizliğin bu olumsuz yansımaları sadece

işsiz kalan bireyin yaşamını değil, ailesinin ve çevresinin yaşamını da olumsuz yönde etkilemektedir. Çünkü mutsuz bireylerin çevresine de bu mutsuzluğu yansıtması ve hatta içinde bulunduğu sıkıntıdan dolayı çevresindekilere zarar vermesi olası bir durumdur. “Göç, yoksulluk, gelir dağılımında eşitsizlik, suç, eğitimsizlik, sosyal dışlanma gibi toplumsal sorunlara da yol açan işsizlik, bireye ve ailesine ciddi zararlar vermektedir” (Sümer ve Diğerleri, 2013: 20). Mutsuz bireyler, mutsuz toplum sonucunu meydana getirmektedir. Yani işsizlik son derece önemli olan ve üzerinde ciddi şekilde düşünülmesi gereken toplumsal bir problemdir.

İşsizlik, toplumun geneli için bir problem olsa da, gençlik grubunu oldukça etkileyen önemli problemler arasında yer almaktadır. İsteddiği bir işte çalışmak, var olan potansiyelini kullanabilmek, kendi kazancını sağlayabilmek ve bu sayede ekonomik bağımsızlığını elde ederek hayata atılabilmek arzusu tüm gençler için son derece önemlidir. İş arayışına karşılık bulunamaması ise genç bireyler üzerinde derin etkilere yol açmaktadır. Gelecek kaygısıyla baş başa kalan gençler, psikolojik bunalım içerisine girmektedir.

İşsizliğin nedenlerini düşündüğümüzde, buna yol açan birçok etkenin olduğunu söyleyebiliriz. Yaşanılan ülkenin ekonomik özellikleri, hızlı nüfus artışı, teknolojinin gelişmesi, eğitim düzeyinin düşüklüğü, hızlı kentleşme gibi sosyoekonomik etkenler bunların başında gelmektedir. Ayrıca bireysel faktörler, çalışmaya ve iş hayatına yönelik tutumlar vb. de işsizliğe yol açan nedenler olarak verilebilir. Özellikle genç nüfusu yüksek ve sürekli artışta olan ülkelerde, işsizlik kronikleşen bir problem haline gelmektedir.

Ülkemiz için işsizliğin en büyük toplumsal problemlerden biri olduğunu söylemek mümkündür. “Son yıllarda yapılan bütün kamuoyu araştırmaları neredeyse söz birliği etmişçesine, işsizliğin Türkiye’nin en öncelikli sorunu olduğunu göstermektedir” (Sümer ve Diğerleri, 2013: 13). İşsizlik sorunu sürekli gündemde yer alan ve basın da dikkat çektiği bir meseledir. Halka mikrofon tutulup, Türkiye’nin en önemli sorunun ne olduğu sorulduğunda, alınan cevapların başında işsizlik problemi gelmektedir. İşsizlik, şüphesiz sadece ülkemizin değil, dünya üzerinde birçok ülkenin karşı karşıya kaldığı bir problemdir. Bu nedenle,

çalışmamızın bu kısmında, genç işsizliğine ülkemiz ve diğer coğrafyalarla karşılaştırmalı olarak yer verilecektir.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) 2014 İnsani Gelişme Raporu'nun özetinde, dünya üzerinde genç işsizliğine yönelik tespitler ve istatistikler yer almaktadır. Genç işsizliğinin yoğunluğuna dikkat çeken ifadeler şu şekildedir:

“Gençlik (15-24 yaşları arası), çocukların toplumla ve iş hayatıyla bağlar kurmayı öğrendikleri kilit bir geçiş dönemidir. Pek çok ülkede, gençlerin sayısı artıyor. Dünyanın her yerinde gençler özellikle iş gücü piyasasında ötekileştirmeye karşı kırılgan oluyor, çünkü iş bulabilmek için gereken iş deneyimi, sosyal ağlar, iş arama yetileri ve mali kaynaklardan yoksunlar. Bu nedenle, işsiz kalmaya, yeterli derecede çalıştırılmamaya ve istikrarsız sözleşmelerle çalışmaya mahkûmlar. 2012 yılında, küresel düzeyde genç işsiz oranı %12,7 olarak hesaplandı – bu oran işsiz yetişkinlerin oranından neredeyse 3 kat fazla” (UNDP, 2014: 5).

Raporda yer alan verilerden de anlaşıldığı gibi, işsizlik gençler için küresel düzeyde bir problemdir. Yetişkinler, onlara göre daha avantajlı konumdadırlar. İş başvurularında tecrübesi olmaması nedeniyle gençlerin fazla tercih edilmemesi, iş tecrübesi edinmiş yetişkinlerin işverenler tarafından daha çok değerlendirilmeye alınması bunun bir göstergesidir. Oysa bir yerden başlamak gerekmektedir; o tecrübeyi edinmek, kendilerine de şans verilmesiyle gerçekleşecektir.

Türkiye, tıpkı dünyanın birçok yerinde olduğu gibi, genç işsizliği problemi yaşayan ülkelerden biridir. Ülkemizde, her yıl binlerce genç üniversite eğitimini tamamlamasına rağmen iş bulmakta güçlük çekmektedir. Bir yandan eğitilmiş insanların artması bakımından avantaj sağlayan, sayıları her geçen gün artan üniversiteler, öte yandan istihdam yetersizliğinden dolayı “okumuş işsiz” oranlarının da artmasına sebep olmakta, eğitilmiş ve genç işsiz sayılarına yenilerin eklenmesine yol açmaktadır. Bugün ülkemizde birçok genç kendi alanında çalışma imkânı bulamadığından, işsiz kalmamak için başka işlere yönelmektedir. TÜİK Şubat 2015 iş gücü istatistiklerine bakıldığında, ülkemizde genç işsizliğinin de durumunu gösteren işsizlik oranları şu şekildedir:

Tablo 14:**Mevsim Etkilerinden Arındırılmamış Temel İşgücü Göstergeleri, Şubat 2014 - 2015**

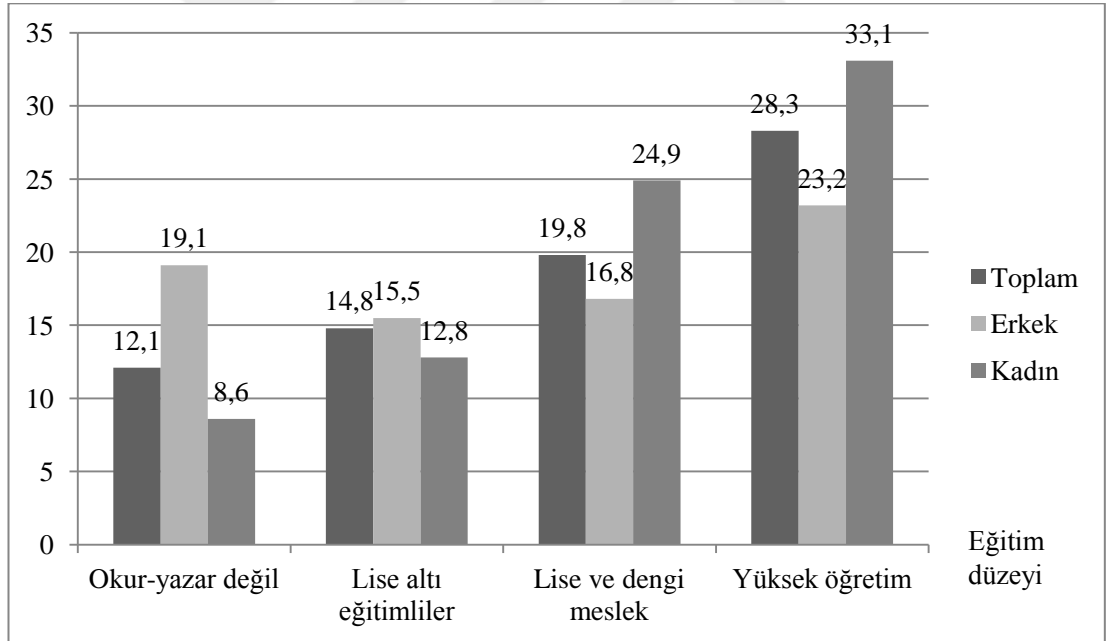
	Toplam		Erkek		Kadın	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015
15 ve daha yukarı yaştakiler	(Bin)					
Nüfus	56.648	57.545	27.981	28.420	28.667	29.125
İşgücü	27.824	28.803	19.599	20.068	8.225	8.735
İstihdam	24.999	25.576	17.717	17.993	7.282	7.584
Tarım	5.055	4.783	2.822	2.670	2.234	2.113
Tarım dışı	19.944	20.794	14.895	15.323	5.049	5.471
İşsiz	2.825	3.226	1.882	2.075	942	1.151
İşgücüne dahil olmayanlar	28.824	28.742	8.381	8.352	20.443	20.391
(%)						
İşgücüne katılma oranı	49,1	50,1	70,0	70,6	28,7	30,0
İstihdam oranı	44,1	44,4	63,3	63,3	25,4	26,0
İşsizlik oranı	10,2	11,2	9,6	10,3	11,5	13,2
Tarım dışı işsizlik oranı	12,1	13,2	10,9	11,6	15,5	17,3
15-64 yaş grubu						
İşgücüne katılma oranı	53,6	54,6	75,3	75,8	31,8	33,3
İstihdam oranı	48,0	48,4	67,9	67,8	28,1	28,9
İşsizlik oranı	10,3	11,4	9,8	10,5	11,7	13,5
Tarım dışı işsizlik oranı	12,2	13,2	10,9	11,6	15,6	17,3
Genç nüfusta(15-24 yaş) işsizlik oranı	17,0	20,0	16,1	18,1	18,8	23,6

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri Şubat 2015, (Erişim): <http://www.tuik.gov.tr> , 25.05.2015 (“Tablodaki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.”)

Tablo 14’te görüldüğü gibi, Türkiye’de 15 ve daha yukarı yaştakilerde işsiz sayısı 2015 yılı Şubat döneminde, geçen yılın aynı dönemine göre 401 bin kişi artmış ve 3 milyon 226 bin kişi olmuştur. İşsizlik oranı ise %1’lik artış ile %11,2 düzeyine çıkmıştır. 15-24 yaş grubunu içeren genç işsizlik oranına baktığımızda, geçen yıla göre %3’lük artış ile %20 olduğunu görüyoruz. 15-64 yaş grubunda bu oran %1,1’lik artış ile %11,4 olarak gerçekleşmiştir. Tablodan ulaşılabilecek sonuç; ülkemizde işsizlik probleminin önemli bir sorun olarak devam ettiği ve bundan en çok pay alan grubun da gençler olduğudur. Eğitim durumu açısından işsizliği incelediğimizde ise, 2014 yılında, 15-24 yaş arası genç işsizlik oranının eğitim düzeyine göre Şekil 2’deki gibi olduğunu görüyoruz:

Şekil 2:

Eğitim Durumuna Göre Genç İşsizlik Oranı (%), 2014 (15-24 Yaş Genç Nüfus)

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Gençlik (Youth in Statistics) 2014, s: 35

Şekil 2’de görüldüğü üzere, işsizlik, yüksek öğretim düzeyinde son derece yüksektir (%28,3). Eğitim düzeyi arttıkça, işsizlik düzeyi de artmıştır. Bunun nedeni, gençlerin üniversiteden mezun olduktan sonra kendi alanlarında iş bulmakta zorlanması ve haklı olarak, kendi alanlarıyla ilgili iş arayışında olmalarıyla açıklanabilir. Ülkemizde her yıl binlerce genç üniversiteden mezun olmakta, ancak sıra iş bulmaya gelince zorluk yaşamaktadırlar.

Okur-yazar olmayanlarda işsizlik düzeyi %12,1; lise altı eğitilmişlerde %14,8; lise ve dengi meslekte %19,8 olarak görülmektedir. İşsizliğin okur-yazar olmayan ve lise altı eğitime sahip olanlar arasında en fazla erkeklerde görüldüğü; lise ve dengi meslek ile yüksek öğretimde ise işsizliğin en fazla kadınlarda görüldüğü dikkat çekmektedir. Okur-yazar olmayan erkeklerde işsizlik %19,1 iken; kadınlarda %8,6’dır. Lise altı eğitilmişlerde ise erkek işsiz oranı %15,5; kadın işsiz oranı %12,8’dir.

EUROSTAT 2007-2013 istatistiklerinde, Avrupa Birliği üyesi olan 28 ülkenin yanı sıra, İzlanda, Norveç, Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya’nın da bulunduğu 33 ülkenin yaş ve cinsiyete göre işsizlik oranları yer almaktadır. Bu veriler, Tablo 15’te, ülkemizin Avrupa Birliği üyesi olan ülkeler arasındaki durumunu da yansıtmaktadır. Yaş gruplarına göre sınıflandırma yapıldığından, bu 33 ülkede genç işsizliğinin durumu da görülmektedir. Ülkelere göre işsizlik oranları aşağıdaki gibidir:

Tablo 15:**Yaş ve Cinsiyete Göre Ülkelerin İşsizlik Oranları (%), 2007-2013**

74 yaş	Erkek		Kadın		< 25 yaş	25-
	2007	2013	2007	2013	2013	2013
AB-28	6.6	10.8	7.9	10.9	23.4	9.5
Avrupa Bölgesi	6.7	11.9	8.6	12.1	24.0	10.7
Belçika	6.7	8.7	8.5	8.2	23.7	7.1
Bulgaristan	6.5	13.9	7.4	11.8	28.4	11.8
Çek Cumhuriyeti	4.2	5.9	6.7	8.3	18.9	6.1
Danimarka	3.4	6.7	4.2	7.3	13.0	5.9
Almanya	8.6	5.6	8.8	5.0	7.9	5.0
Estonya	5.4	9.1	3.8	8.2	18.7	7.6
İrlanda	5.0	15.0	4.3	10.7	26.8	11.6
Yunanistan	5.2	24.3	12.8	31.3	58.3	25.3
İspanya	6.4	25.6	10.7	26.7	55.5	23.8
Fransa	7.6	10.4	8.5	10.2	24.8	8.8
Hırvatistan	8.4	17.8	11.2	16.6	49.7	14.1
İtalya	4.9	11.5	7.9	13.1	40.0	10.3
Kıbrıs	3.4	16.6	4.6	15.2	38.9	13.6
Letonya	6.5	12.6	5.6	11.1	23.2	10.7
Litvanya	4.2	13.1	4.3	10.5	21.9	10.9
Lüksemburg	3.4	5.4	5.1	6.4	17.4	5.0
Macaristan	7.1	10.2	7.7	10.2	27.2	8.9
Malta	5.9	6.6	7.6	6.4	13.5	5.2
Hollanda	3.1	7.1	4.1	6.3	11.0	5.9
Avusturya	3.9	4.9	5.0	4.9	9.2	4.3
Polonya	9.0	9.7	10.3	11.1	27.3	8.8
Portekiz	8.0	16.4	10.0	16.6	37.7	14.8
Romanya	7.2	7.9	5.4	6.6	23.6	5.9
Slovenya	4.0	9.5	5.9	10.9	21.6	9.2
Slovakya	10.0	14.0	12.8	14.5	33.7	12.5
Finlandiya	6.5	8.8	7.2	7.5	19.9	6.5
İsveç	5.9	8.2	6.5	7.8	23.4	5.7
İngiltere	5.6	8.0	5.0	7.0	20.5	5.4
İzlanda	2.3	5.7	2.3	5.1	10.7	4.3
Norveç	2.6	3.7	2.5	3.3	9.1	2.6
Türkiye	8.7	7.9	9.1	10.5	17.0	7.1
ABD	4.7	7.6	4.5	7.1	15.5	6.1
Japonya	3.9	4.3	3.7	3.7	6.8	3.8

Kaynak: EUROSTAT, Yaş ve Cinsiyete Göre İşsizlik Oranları 2007-2013 (Unemployment Rate By Gender And Age 2007-2013), (Erişim): <http://ec.europa.eu/eurostat> , 28.05.2015

Tablo 15'te, Avrupa Birliği'ne üye ÷lkeler ve İzlanda, Norveç, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya gibi gelişmiş ÷lkelerle, Türkiye'nin de 2007-2013 yıllarındaki işsizlik oranları verilmiştir. Ülkelerin işsizlik yüzdeleri incelendiğinde, genelinde kadın işsizliğinin fazla olduğu, tamamında ise genç işsizliğinin en çok yüzdeyi aldığı gör÷lmektedir.

Kadın işsizliğinin erkek işsizliğine göre daha az olduğu istisnai ÷lkeler söz konusudur. Estonya, İrlanda, Letonya, Romanya, İngiltere, Norveç, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya, 2007 ve 2013 yıllarının her ikisinde de kadın işsizliğinin daha az olduğu ÷lkelerdir. Macaristan ve Avusturya'da 2007'de kadın işsizliğinin daha yüksek olduğu görülürken, 2013'te gelişme yaşanmış, kadın ve erkek işsizlik oranı eşitlenmiştir. Litvanya, Malta, Hollanda, Finlandiya, İsveç ve İzlanda'da ise 2007'de erkeklere göre daha fazla olan kadın işsizliği, 2013'te erkeklerden daha az olmuştur.

Yine Tablo 15'te, 25 yaşından küçük olanların işsizlik oranları incelendiğinde, genç işsizliği problemi göze çarpmaktadır. Verilen ÷lkelerin tamamında işsizliğin en fazla genç nüfusu etkilediği gör÷lmektedir. Genç işsizliğinin en yoğun olduğu ÷lke, %58,3 ile Yunanistan'dır. En az olduğu ÷lke ise, %6,8 ile Japonya olmuştur. Bu ÷lkelerin içinde bulunduğu ekonomik koşulları akla getirdiğimizde, işsizliğin ÷lke ekonomisiyle aynı doğrultuda seyrettiğini söylemek mümkündür. Ülkemiz bu 33 ÷lke arasında, genç işsizliğinde 10. sırada yer almıştır.

2. GENÇLERİN YOKSULLUĞU

Yoksulluk, dünya genelinde birçok insanın karşı karşıya kaldığı, son derece önemli olan toplumsal problemlerden biridir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre yoksulluk derecesi farklılaşsa da, dünyada yoksulluğun katı bir şekilde hissedildiği yerler oldukça yaygındır. Yoksulluk elbette toplumdaki her grubun yaşamını olumsuz yönde etkiler. Ancak bazıları vardır ki, yoksulluğu diğerlerine göre çok daha derin hissederler. Bunlar, kadınlar, yaşlılar, engelliler, çocuklar, gençler gibi sosyal ve ekonomik olanaklardan faydalanma konusunda dezavantajlı gruplardır.

“Yoksulluk nedir?” diye soracak olursak, yoksulluğun tanımı yapılırken, tek bir noktaya odaklanın zor olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü yoksulluk, çok boyutlu ifade edilebilecek bir kavramdır. Yoksulluk sadece açlık veya yetersiz beslenme değildir; insanın en temel ihtiyaçlarından olan barınma, giyim, sağlık vb. ihtiyaçlarının karşılanamaması da yoksulluğun göstergesidir. “Yoksulluğun tek ölçümünün sadece gelir olmadığı yaygın olarak kabul edilmektedir” (Hulme ve Shepherd, 2003, aktaran; Birleşmiş Milletler, 2005: 24). Bir yerde yoksulluktan söz edildiğinde, yoksullukla mücadele edebilme adına adımlar atılabilmesi, yoksulluğun önüne geçilebilmesi için, oradaki yoksulluk düzeyinin tespit edilmesi gerekmektedir. Yoksulluk üzerine yapılan tanımları inceleyelim:

TÜİK 2011 Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması’na bakıldığında, “görelî yoksulluk” tanımı karşımıza çıkar. Bu tanıma göre “[t]oplumun genel düzeyine göre belli bir sınırın altında gelir veya harcamaya sahip olan birey veya hane halkı, görelî anlamda yoksul sayılmaktadır” (TÜİK, E.T: 15.05.2015). TÜİK, yoksulluğu ekonomi temelli olarak tanımlamıştır.

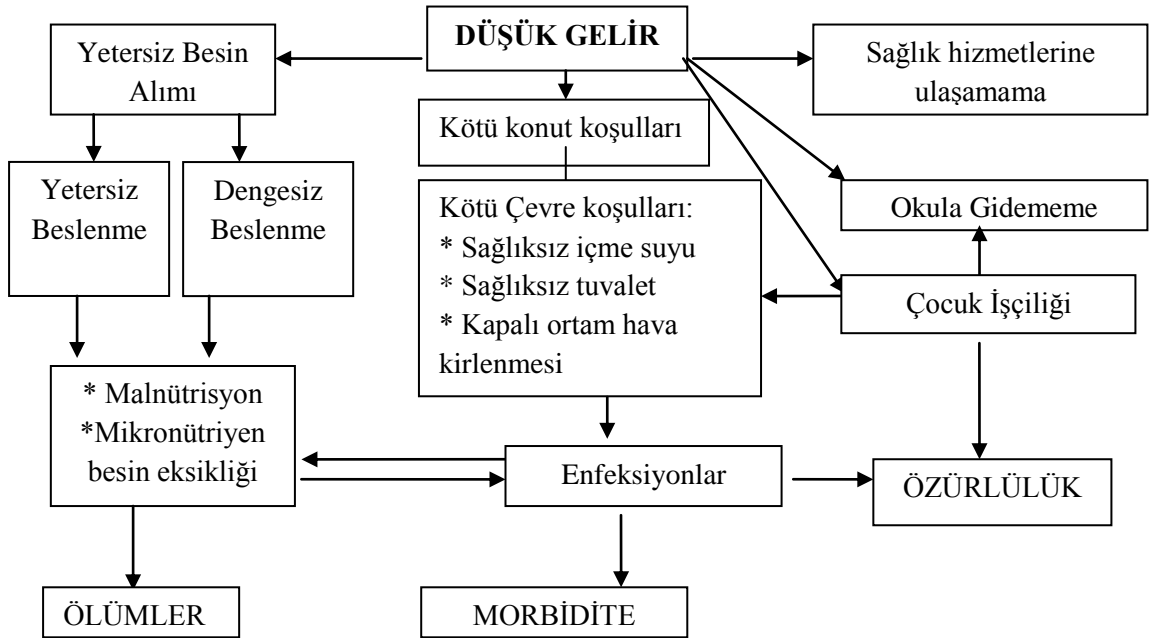
Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) 2014 İnsani Gelişme Raporu’nun özetinde “kırılganlık” kavramına yer verilmiştir. Kırılganlık, “kişilerin yetkinliklerini ve seçeneklerini tüketen olasılıklar” şeklinde tanımlanmıştır. İnsanların yaşamlarında farklı kırılganlıklara maruz kaldığı belirtilmiştir. Yoksullar da kırılganlar kategorisinde yer almaktadır (UNDP, 2014: 1). Raporda, yoksulluğa yönelik değerlendirmeler ve dünya çerçevesinde yoksulluk istatistikleri şu şekilde verilmiştir:

“Aşırı yoksulluk ve yoksunluk içinde yaşayanlar en kırılganlar grubunda yer alıyor. Yoksulluğu azaltmada son zamanlarda kaydedilen ilerlemelere karşın, 2,2 milyardan fazla insan ya çok boyutlu yoksulluk ya da neredeyse çok boyutlu yoksulluk içinde hayatını sürdürüyor. Bu da dünya nüfusunun %15’inden fazlasının çok boyutlu yoksulluğa karşı kırılgan olmaya devam ettiği anlamına geliyor. Aynı zamanda, dünya nüfusunun yaklaşık %80’i kapsamlı sosyal güvenlikten mahrum... Yaklaşık %12’si (842 milyon insan) kronik açlıktan muzdarip ve dünyadaki tüm çalışanların yaklaşık yarısı da – 1,5 milyardan daha fazla insan – ya kayıt dışı ya da istikrarsız şekilde istihdam ediliyor” (UNDP, 2014: 2).

Rapordaki verileri esas aldığımızda, dünyanın yoksulluk konusunda son derece vahim durumda olduğunu söyleyebiliriz. Bu da, dünya üzerinde birçok insanın arzu ettiği yaşam biçimine ulaşmakta güçlük çektiğini, temel insani gereksinimleri bile karşılamakta zorlandığını, eğitim, sağlık vb. imkânları elde etme konusunda sıkıntılar yaşadıklarını gösterir. En kötüsü, yoksulluğun açlıkla sonuçlanmasıdır. Dünyada açlıktan ölmek diye acı bir gerçek vardır.

Yoksulluk çok boyutlu etkilere sahiptir. Yaşamlarını çok düşük gelirlerle sürdüren aileler, birçok olumsuzlukla karşı karşıyadırlar. Ailenin yoksulluğu, çocuğun da yoksulluğudur. Toplumların dezavantajlı grupları arasında yer alan çocuklar, yoksulluğun son derece olumsuz etkileriyle yüz yüze kalırlar. Hatun ve diğerleri, yoksulluğun çocuk üzerindeki etkilerini ele aldıkları makalelerinde, bu etkilere Şekil 3’teki gibi yer vermişlerdir (2003: 252):

Şekil 3:
Yoksulluğun Çocuk Sağlığı Üzerine Etkileri

Kaynak: Hatun ve Diğerleri, “Yoksulluk ve Çocuk Üzerine Etkileri”, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 2003: 252

Şekil 3'te görüldüğü gibi, düşük gelirin çocuk yaşamı ve sağlığı üzerinde ölüme götürecektir düzeyde ciddi etkileri vardır. Morbidite, yani hastalık ve özürlülük dahi görülebilecek durumlardır. Eğitimden, okula gitmekten mahrum kalma, çocuk işçiliği vb. de düşük gelirin sonuçlarındandır.

Peki, yoksulluk gençlik grubunda hangi boyuttadır? Birleşmiş Milletler'in (UN) 2005'te yayınlanan Dünya Gençlik Raporu'nun (World Youth Report) yoksulluğa yönelik 2002 verilerini incelediğimizde, dünya genelinde neredeyse beş gençten birinin (%18) günlük 1 dolardan daha azla yaşadığını, neredeyse yarısının (%45) ise günlük 2 dolardan daha azla yaşamını sürdürdüğünü görüyoruz (Birleşmiş Milletler, 2005: 32). Bölgelere göre son derece yoksulluk içinde yaşayan gençlerin oranlarına yönelik tahminler şu şekildedir:

Tablo 16:
Son Derece Yoksulluk İçinde Yaşayan Gençlerin Bölgesel Tahminleri, 2002

Bölge	Günlük 1 dolardan daha azla yaşayan genç insan sayıları (Milyon)	Günlük 2 dolardan daha azla yaşayan genç insan sayıları (Milyon)
Güney Asya	84.1	206.1
Doğu Asya ve Pasifik	46.5	150.5
Sahara Altı Afrika	60.7	102.1
Latin Amerika ve Karayipler	11.1	27.2
Avrupa ve Orta Asya	4.1	18.2
Orta Doğu ve Kuzey Afrika	2.0	12.1
Toplam	208.6	515.1

Kaynak: Birleşmiş Milletler Dünya Gençlik Raporu (World Youth Report), 2005: 32

Tablo 16'dan görüldüğü üzere, günlük 1 dolardan daha azla yaşayan genç insan sayısı (84.1 milyon) ve günlük 2 dolardan daha azla yaşayan genç insan sayısı (206.1 milyon) bakımından dünyada yoksul gençlik oranının en yüksek olduğu bölge, Güney Asya'dır. Günlük 2 dolardan daha azla yaşayan genç sayılarının ise tüm bölgeler açısından oldukça fazla olduğu görülmektedir.

Yine Dünya Gençlik Raporu'nun verilerinde, günde 1 dolardan azla yaşayan yoğun genç nüfusa sahip, on ülke şu şekilde sıralanmaktadır: Hindistan (67.7 milyon), Çin (33.3 milyon), Nijerya (18.6 milyon), Bangladeş (9.9 milyon), Demokratik Kongo Cumhuriyeti (6.9 milyon), Pakistan (3.8 milyon), Sudan (3.7 milyon), Etiyopya (3.4 milyon), Endonezya (3.1 milyon) ve Vietnam (2.9 milyon). Günde 2 dolardan azla yaşayan yoğun genç nüfuslu ülkeler listesi de bir tanesi hariç aynıdır: Brezilya Sudan'ın yerini alır (Birleşmiş Milletler, 2005: 33). Günde 1 dolardan azla yaşayan yoğun genç nüfuslu on ülke, Tablo 17'de aşağıdaki gibi düzenlenmiştir:

Tablo 17:

Günde 1 Dolardan Azla Yaşayan Yoğun Genç Nüfuslu 10 Ülke, 2002

1.	Hindistan	67.7 Milyon	6.	Pakistan	3.8 Milyon
2.	Çin	33.3 Milyon	7.	Sudan	3.7 Milyon
3.	Nijerya	18.6 Milyon	8.	Etiyopya	3.4 Milyon
4.	Bangladeş	9.9 Milyon	9.	Endonezya	3.1 Milyon
5.	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	6.9 Milyon	10.	Vietnam	2.9 Milyon

Kaynak: Birleşmiş Milletler Dünya Gençlik Raporu (World Youth Report), 2005: 33

Türkiye'de yoksulluk konusunda veri toplamak için, TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'nda 2006-2013 yıllarını kapsayan yoksulluk tablosunu inceledik. Tablo 18'de, gelire dayalı göreceli yoksulluk sınırına göre yoksul sayısı 2013 yılı için, 3.971 TL olarak verilen en düşük gelir bazında, 6.714.000 kişidir. Tablo verileriyle, ülkedeki insanların yaşam koşullarını karşılaştırdığımızda, yoksulluğun çok daha fazla olabileceği yorumunu yapabiliriz. Yoksulluk riski, sınırı, sayısı ve oranları TÜİK tarafından aşağıdaki gibi verilmektedir:

Tablo 18:**Türkiye’de Gelire Dayalı Görelî Yoksulluk Sınırına Göre Yoksul Sayıları,
Yoksulluk Oranı, 2006-2013**

Yoksulluk riski	Yoksulluk sınırı (TL)	Yoksul sayısı (Bin kişi)	Yoksulluk oranı (%)
2006			
% 40	1 882	8 468	12,5
% 50	2 352	12 412	18,4
% 60	2 822	16 932	25,0
% 70	3 293	21 682	32,1
2007			
% 40	2 410	6 335	9,3
% 50	3 013	10 525	15,4
% 60	3 616	15 589	22,8
% 70	4 218	20 320	29,7
2008			
% 40	2 517	6 614	9,6
% 50	3 146	11 123	16,1
% 60	3 775	16 381	23,7
% 70	4 404	21 171	30,6
2009			
% 40	2 798	7 276	10,3
% 50	3 498	11 891	16,9
% 60	4 197	16 806	23,8
% 70	4 897	21 740	30,8
2010			
% 40	2 951	7 145	10,0
% 50	3 689	11 817	16,6
% 60	4 426	16 746	23,5
% 70	5 164	21 700	30,4
2011			
% 40	3 233	7 189	9,9
% 50	4 041	11 589	16,0
% 60	4 849	16 390	22,6
% 70	5 657	21 519	29,7

Tablo 18:
Türkiye’de Gelire Dayalı Görelî Yoksulluk Sınırına Göre Yoksul Sayıları, Yoksulluk Oranı, 2006-2013 (Devamı)

2012			
% 40	3 582	7 292	9,9
% 50	4 477	11 915	16,2
% 60	5 373	16 602	22,6
% 70	6 268	22 307	30,3
2013			
% 40	3 971	6 714	9,0
% 50	4 963	11 076	14,9
% 60	5 956	16 578	22,3
% 70	6 950	21 923	29,4

Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2006- 2013, (Erişim): <http://www.tuik.gov.tr> , 15.05.2015

Özetle, yoksulluk evrensel düzeyde bir problemdir. Yoksulluk özellikle geleceğin gençleri, toplumların yarınları olan çocukları maddi ve manevi olanaksızlıklarla başa çıkmak zorunda bırakmaktadır. Yoksulluk, başta temel insani ihtiyaçların karşılanmasını güçleştirmekle birlikte, birçok olumsuzluğu beraberinde getirir. Dünya genelinde yoksul olarak nitelendirilen birçok ülkeye göre biraz daha iyi olarak düşünebileceğimiz Türkiye’de, evine et, balık gibi besinleri alamayan, asgari ücretle karın tokluğuna hayata tutunmaya çalışan birçok aile bulunmaktadır.

Yoksulluğu sadece ekonomi temelli değerlendirmek doğru değildir. Yoksulluğun, bireyler üzerinde ekonomik etkisinin yanı sıra sosyal ve psikolojik olarak da etkileri bulunmaktadır. Sosyal hayattan dışlanma, hayattan zevk alamama, suça yönelme vb. yoksulluğun yol açtığı problemlerdendir. Türkiye’de, 2013 yılında, penceresinde cam yerine naylon olan bir evde, kırk günlük bir bebek soğuktan zatürre olarak hayatını kaybetmiştir. Bu örnek, yoksulluğun sebep olduğu acı sonuçlardan sadece bir tanesidir. UNICEF’in Türkiye’de Çocuk ve Genç Nüfusun Durumunun Analizi’nde, yoksulluk ve çocuk üzerindeki etkileri konusunda şu ifadeler yer almaktadır:

“Yoksulluk içindeki çocuk oranı aynı durumdaki yetişkin nüfusa göre daha yüksektir. Eşitsizlik, yoksunluk ve yoksulluğun çocuklar üzerindeki etkileri yaşamları boyu sürmekte, ileride kendi çocuklarını da etkilemektedir. Çocuk yoksulluğu konusunun kabullenilmesi, ölçülmesi ve ele alınması gerekmektedir” (UNICEF, 2012: 15).

Dünya devletlerinin uyguladıkları sosyal politikalarla, tüm imkânlar kullanılarak, yoksulluğu önleyici adımlar atması gerekmektedir. Huzurlu ve refah bir toplumun inşa edilmesi için, yoksulluğun önlenmesi önemli bir etkidir.

3. ÇOCUK YAŞTA EVLİLİKLER

Genel olarak 15-24 yaş aralığı gençlik çağı olarak düşünülmektedir. Bu yaş aralığında, 18 yaşa kadar olan kişiler çocuk olarak adlandırıldığından ve gençlik kategorisine girdiklerinden, çocuk yaşta evlilikler gençlik problemleri içerisinde ele alınabilecek önemli konulardandır. 18 yaşını doldurmadan yapılan evlilikler, çocuk evliliği olarak adlandırılır.

Çocuk yaşta yapılan evlilikleri, elbette kız ve erkek çocukların her ikisinin de karşı karşıya kaldığı bir problem olarak adlandırabiliriz. Ancak çocuk yaşta evliliklerin baskın olarak kız çocukları için problem olduğunu, daha çok kız çocuklarında görüldüğünü söyleyebiliriz. Çoğunlukla kız çocuklarının mağdur edildiği çocuk yaşta evliliklere yol açan nedenler arasında, özellikle kırsal kesimlerde başlık parası alınması, fakirlik, bölgesel alışkanlıklar, yasalarla çocuk evliliklerinin meşrulaştırılması vb. etkenleri sıralayabiliriz.

Bu tür evliliklerde yaş farkı, baskı ve zorlama faktörlerinin etkili oluşu, çocuğun istismar edildiğinin bir göstergesidir. Çocuk, hem psikolojik hem de fiziksel olarak istismar edilmektedir. Daha oyun çağında olan kız çocukları, çocuk gelinler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, hem ülkemizde hem de dünyada görülen son derece önemli bir problemdir. Onların en temel haklarından biri olan eğitim hakları ellerinden alınmaktadır. Çocukluklarını yaşayamadan, yetişkinlik rolleri, ağır bir yük olarak bu çocukların üstüne yüklenmektedir. Onları tüm hayatı boyunca travma etkisiyle sarsacak türden bir yük...

UNICEF'in Çocuk Yaşta Evliliklerin Sonlanması: Süreç ve Beklentiler (Ending Child Marriage: Progress and Prospects) isimli raporunda, bugün dünya genelinde yaşayan 700 milyondan fazla kadının 18 yaşından önce evlendiği belirtilmektedir. Erkeklerin de çocuk olarak evlendikleri, ancak kızların bundan orantısız bir şekilde etkilendiği vurgulanmaktadır. Örneğin, Nijer'de 20'den 49 yaşa kadar olan kadınların %77'si 18 yaşından önce evlenmişken; tersine, aynı yaş grubundan erkeklerin %5'i 18 yaşından önce evlenmiştir. Çocuk yaşta evliliklerin daha az yaygın olduğu ülkelerde bile, aynı cinsiyet farklılıkları bulunmuştur. Örneğin, Moldova Cumhuriyeti'nde 20'den 49 yaşa kadar olan kadınların %15'i 18 yaşından önce evlenmişken, buna karşın erkeklerin %2'si 18 yaşından önce evlenmiştir. Dahası, kızlar sıklıkla kendilerinden bir hayli yaşlı erkeklerle evlenmektedir. Moritanya ve Nijerya'da, şu an evli olan 15'ten 19 yaşa kadar ergen kızların yarısından fazlası, onlardan 10 ya da daha fazla yaşta yaşlı kocalara sahiptir. Çocuk evliliği, cinsiyet eşitsizliğinin, kızlara karşı ayrımcılığın sürüyor oluşunun sosyal normlara yansımalarının açık bir göstergesidir (UNICEF, 2014: 2).

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) Dünya Nüfusunun Durumu 2014 (State Of World Population 2014) raporunda, çocuk yaşta evlilikler konusunda, her gün 39.000 kız çocuğunun çocuk gelin olduğu, bu sayının on yıl içinde yaklaşık 140.000.000 olduğu bilgisi yer almaktadır (UNFPA, 2014: 9). UNICEF bilgilerine göre, dünya genelinde çocuk gelinlerin neredeyse yarısı Güney Asya'da yaşamaktadır; 3'te 1'i Hindistan'dadır (UNICEF, 2014: 2). Sayılar, dünyada çocuk yaşta evliliğin korkutucu düzeyde olduğunu göstermektedir. Çocuk evlilikleri, insan haklarının ihlalidir ve bir çocuğun evlendirilmesi, ona psikolojik şiddet uygulandığı anlamına gelir.

Çocuk evlilikleri konusunda ülkemizi değerlendirdiğimizde, tablonun yine üzücü olduğu görülmektedir. Türkiye'de, evlenen kız çocuklarıyla ilgili resmi istatistikler Tablo 19'da yer almaktadır:

Tablo 19:

Evlenen Kız Çocuk Sayısı ve İlgili Yılda Toplam Resmi Evlilikler İçindeki Oranı, 2002-2013 Dönemi (16-17 yaşta kız çocuk)

Yıl	Toplam Evlenme Sayısı	Evlenen kız çocuk sayısı	Evlenen kız çocuklarının toplam içindeki oranı
2002	510 155	37 263	7,3
2003	565 468	45 981	8,1
2004	615 357	49 280	8,0
2005	641 241	51 944	8,1
2006	636 121	50 366	7,9
2007	638 311	50 723	7,9
2008	641 973	49 703	7,7
2009	591 742	47 859	8,1
2010	582 715	45 738	7,8
2011	592 775	42 700	7,2
2012	603 751	40 428	6,7

Kaynak: Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü; TÜİK, Evlenme İstatistikleri, (Erişim): <http://www.tuik.gov.tr> , 18.05.2015

Tablo 19'daki istatistikler resmi verilere dayanmaktadır. Resmi olmayan, dini nikâh gibi uygulamalarla da çocuk yaşta evliliklerin yapıldığı gerçeğini göz önüne alarak, bu sayıların görünenden çok daha fazla olabileceği yorumunu getirebiliriz. Üstelik tablodaki gibi 16-17 yaş ile sınırlı kalmayacağını, çok daha küçük yaşlardaki kız çocuklarının üzerinde baskı kurularak evlendirildiğini söyleyebiliriz.

Çocuk gelin, çocuk anne problemi, dünya çapında göz ardı edilemeyecek kadar ciddi ve cinsiyet ayrımcılığının, kadına yönelik şiddetin her tür boyutunu içeren bir problemdir. Çocukların hayatını derinden etkileyen çocuk yaşta evliliklerin, yasalarla kesin olarak önlenmesi gerekir. Bunun yanında, bu tür evliliklerin önlenmesi konusunda, eğitim faktörü oldukça önemli ve etkilidir. Ailelerin ve toplumun tüm üyelerinin bilinçli davranması, bu tür evliliklere karşı çıkması gerekir. Bilinçli ebeveynler, çocuklarının küçük yaşta evlenmelerine imkân tanımayacaktır. Çocuk yaşta evliliklerin sonlanması, toplumda daha güçlü kadınların var olmasını sağlayacak, böylelikle güçlü kadınlar, güçlü toplumu inşa edeceklerdir.

4. GENÇLERİN EĞİTİM PROBLEMLERİ

Dünya üzerindeki her çocuk, okula gitme, eğitim ve öğretim imkânlarından faydalanma hakkına sahiptir. Zorunlu eğitimi tamamladıktan sonra, bireysel ilgiler doğrultusunda üniversiteyle öğrenim hayatına devam etmek de onların en tabii haklarındandır. Üstelik eğitimle sadece geleceğin gençleri olan çocukların değil, tüm toplumun yararı sağlanır. Dünya üzerinde en gelişmiş toplumlar, şüphesiz eğitime ve bilime en çok değer veren, kendini eğitime ve bilime adanmış kişilere destek veren toplumlardır. Bu nedenle böyle toplumlar, çocuklarının, eğitimin her türlü olanaklarından faydalanması için çaba gösterir, onları teşvik ederler.

Eğitim, bireysel ve toplumsal ilerleme için son derece önemli olsa da, eğitim imkânlarından faydalanmak söz konusu olduğunda, ne yazık ki her ülke için veya bir ülkenin tamamı için dört dörtlük eğitim imkânına erişim olduğunu söylemek mümkün değildir. Ülkemiz söz konusu olduğunda, UNICEF'in Türkiye'de Çocuk ve Genç Nüfusun Durumunun Analizi'nde yer alan ifadelerle, "Türkiye, cinsiyeti ve kökeni ne olursa olsun tüm çocukların okullaşmasını sağlamada, verilen eğitimin kalitesini artırmada ve yere ve okula göre ortaya çıkan kalite eşitsizliklerini gidermede hem fırsatlar hem de güçlüklerle karşı karşıyadır" (UNICEF, 2012: 37). Ancak eğitim söz konusu olduğunda, ülkemiz hakkında, fırsattan çok aksaklıkların ön planda olduğu söyleyebiliriz. Bunlardan en göze çarpan problemlerden biri olarak, eğitimde fırsat eşitliğinin olmayışını örnek verebiliriz. Ülkemizde birçok çocuk, eğitim ve öğrenim hayatına katılamamaktadır. Özellikle kırsal kesimleri akla getirdiğimizde, bazı projelerle artış olmakla birlikte, birçok kız çocuğunun hala okula gitmekten mahrum bırakıldığı bilinen bir gerçektir. Yine UNICEF'in Türkiye'de Çocuk ve Genç Nüfusun Durumunun Analizi'nde yer alan, Türkiye'de eğitim sistemi konusundaki bazı tespitleri şu şekildedir:

"Çocukların çoğunun aldığı eğitimin kalitesi yüksek değildir. ...Çocuklar arasında okul sevmenin görece yaygınlığına karşın, eğitim sistemi, çok seçmeli soruların ağırlıkta olduğu sınavlar, okulların aşırı kalabalık olması, çocuk merkezli bir yaklaşımın ve çocuk katılımının olmaması gibi olumsuzluklardan kurtulamamaktadır. Eğitimin ve eğitim ortamlarının kalitesi açısından bir yerden diğerine ve okuldan okula büyük eşitsizlikler görülmektedir. Ailelerin kendi ceplerinden

yaptıkları masraflar yüksektir ve bu da daha yüksek gelir grubuna mensup ailelerin çocuklarını avantajlı kılmaktadır” (UNICEF, 2012: 37).

Eğitimde problem, sadece fırsat eşitliğinin olmamasıyla sınırlı değildir. Ülke içindeki eğitim politikalarının kalitesizliği, eğitimde problemlere yol açmaktadır. Yukarıdaki ifadelerde de yer aldığı gibi, okulların kalabalık oluşu öğrenmeyi son derece olumsuz etkilemektedir. Öğretmenlerin öğrencileriyle yeteri kadar ilgilenme olanağı olmamaktadır. Haliyle çocukların yetenekleri, eğilimleri sağlıklı bir biçimde tespit edilememektedir. Oysa küçük yaşlarda yeteneklerin ve eğilimlerin tespit edilmesi, çocukların geleceği için oldukça önemlidir. Maddi olanaklara sahip ailelerin çocukları, özel okullarda çok daha rahat eğitim imkânı bulurken, böyle bir seçeneği olmayan ailelerin çocukları, kalabalık ve gürültülü sınıflarda ders dinlemeye çalışmaktadır. Yabancı dil öğrenme konusunda da özellikle ücretsiz eğitim kurumlarında sıkıntı yaşanmaktadır. Maddi imkânlardan fazlasıyla yoksun oldukları için, çocuklarının okumasını isteyip de eğitim masrafları nedeniyle okula gönderemeyen aileler bulunmaktadır. Devletin tüm bu problemlere yönelik iyileştirici politikalar uygulaması, çocukların en doğal hakkı olan eğitime katılımın artması için çalışmalar yapması gerekmektedir. Milli eğitimin, okullulaşmada net istatistiklerine bakıldığında, 2012 / 2013 eğitim dönemine göre, ilkökul, ortaokul, ortaöğretim ve yükseköğretim oranlarının Tablo 20’deki gibi olduğunu görüyoruz:

Tablo 20:

Net Okullulaşma İstatistikleri

Tablo 20.1: İlkokul ve Ortaokul Okullulaşma İstatistikleri

İlkokul			Ortaokul		
Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
98,86	98,81	98,92	93,09	93,19	92,98

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Örgün Eğitim İstatistikleri, 2013/14, s: 1

Tablo 20.2: Ortaöğretim ve Yükseköğretim Okullulaşma İstatistikleri

Ortaöğretim			Yükseköğretim		
Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
70,06	70,77	69,31	38,50	38,40	38,61

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Örgün Eğitim İstatistikleri, 2013/14, s: 1

Tablo 20.1’de görüldüğü gibi, okullulaşma oranı ilkokul seviyesinde dahi %100 değildir. Bu durum, ülkemizde okuma yazma dahi bilmeyenler olduğunun açık bir göstergesidir. Cinsiyete göre değerlendirildiğinde, ilkokulda okullulaşma oranı kadın ve erkek açısından neredeyse aynı düzeydedir. Ortaokul ve ortaöğretimde erkek yüzdesi kadından biraz daha fazla durumdayken, yükseköğretimde ise Tablo 20.2’de görüldüğü gibi, kadın yüzdesi erkeğe göre, fazla fark olmasa da, yüksektir. Öğrenim düzeyi arttıkça da, her iki cins açısından, eğitim hayatına katılım oranlarının büyük ölçüde düştüğü görülmektedir.

Tıpkı fırsat eşitliğinin verilmediği durumda olduğu gibi, çocukların küçük yaşta çalışmak zorunda bırakılması da onların eğitim haklarını ellerinden almaktadır. Çocuk işçiliğinin önlenmesi, onların eğitim ve öğrenim hayatına katılabilmesi için son derece önemlidir. Bugün, çocukların okulda olması gerekirken dilendirilmesi, trafik ışıklarında selpak vb. şeyler satmaları, bu yolla aile bütçesine katkıda bulunmaya çalışmaları ve buna zorlanmaları sıklıkla rastlanan bir durumdur. Ailelerin eğitim düzeyinin düşük olması da bu durumların önünü açmaktadır. Ağır işler nedeniyle ölümlerle bile sonuçlanabilen çocuk işçiliği, katı kurallarla yasaklanması ve önlem alınması gereken bir meseledir.

Konu eğitim problemleri olduğunda, gençlerin yaşadığı sınav kaygısına da değinmek gerekir. Sınav kaygısı, öğrenilen bilgilerin etkin bir şekilde kullanılmasına engel olan ve bu nedenle başarının düşmesine yol açan bir kaygı durumudur. Yoğun ders programları ve sınav maratonları içerisinde öğrenim hayatını sürdüren, sosyal hayata, çeşitli etkinliklere zaman ayıramayan gençlerin birçoğu stresle ve sınav kaygısıyla başa çıkmak zorunda kalırlar. Birçok genç sınav kaygısının yol açtığı problemlerle yüz yüze kalır. Psikolojik problemlerin yanı sıra, sağlık sorunları da

meydana gelebilmektedir. Sınav kaygısı ve buna bağlı olarak başarısızlığın getirdiği çok ciddi sonuçlar vardır. Özellikle niversite sınavları söz konusu olduğunda, öğrencilerin sınav öncesinde veya sonrasında intihar eylemlerine yönelik, ülkemizde, medyada sıklıkla yer alan haberlere rastlanmaktadır. Gerek aile korkusu, gerek yoğun başaramama endişesi ve başarısızlığa uğramanın bir sonucu olan bu eylemler, ciddiye alınması ve üzerinde düşünülmesi gereken önemli problemlerdendir. Sınav kaygısının ve bunun yarattığı problemlerin minimum düzeye indirilmesi için ailelere, eğitimcilere ve eğitim politikalarını yürütenlere sorumluluklar düşmektedir.

Dünyanın, eğitimde genel durumunu incelediğimizde, Birleşmiş Milletler'in (UN) 2003 Dünya Gençlik Raporu'na göre (World Youth Report, 2003) dünyada, ilkokul çağında okula kayıtlı olmayan 113 milyon ocuk vardır. Bunların %97'si gelişmekte olan ülkelerde yaşamaktadır ve beşte u kızlardır (Birleşmiş Milletler, 2004: 33). Raporun yayımlandığı yıldan bu yana, özellikle yoksul ülkelerdeki hızlı nüfus artışını düşündüğümüzde, bu sayının çok daha artmış olabileceğini söyleyebiliriz. Yine raporda, cinsiyet eşişsizliğine vurgu yapan şu cümleyi görüyoruz: "Birçok ülkedeki gerçek, genç insanların eğitiminin genç erkeklerin eğitimi olduğudur" (Birleşmiş Milletler, 2004: 34).

Dünya Gençlik Raporu'nda yer alan ifadelerde, okuma yazma bilmemek, dünyada birçok genç insan için devasa bir problem olmaya devam etmektedir. 2000'de yaklaşık 82 milyon genç kadın ve 51 milyon genç erkeğin okuma yazma bilmediği ifade edilmektedir. Raporun hazırlanma aşamasındaki sayıya göre, 130 milyon ocuk okulda değildir ve onlar yarının cahil gençleri ve yetişkinleri olacaktır. İlerlemelere rağmen okuma yazma bilmeme oranları, Sahra altı Afrika ve Güney Asya'da genç kadınlar için ortalama yüzde 25 ve 30 arasındadır (Birleşmiş Milletler, 2004: 49).

2004'te yayımlanan rapor verileri bile, okuma yazma bilmeme konusunda ürkütücü sayıları yansıtmaktadır. Görüldüğü gibi eğitim problemleri, dünyanın birçok yerinde karşılaşılan, üzerinde hassasiyetle durulması gereken problemlerdir. Eğitim tüm dünya çocuklarının hakkıdır ve çocukların, geleceğinin gençlerinin ve yetişkinlerin bu haktan yararlanması için tüm dünya devletleri özenle çalışmalıdır.

5. ENGELLİ GENÇLERİN PROBLEMLERİ

Toplumların dezavantajlı olarak nitelendirilebilecek gruplarından biri, engelli insanlardır. Engelliler hayatın birçok alanında zorluklarla ve problemlerle karşı karşıya kalırlar ve bunlar karşısında sağlıklı bireylere göre çok daha hassastırlar. Sosyal hayata katılım açısından, dilediklerini özgürce yapabilme bakımından sıkıntılar yaşarlar. Gerek çevresel, gerek sosyal anlamda engellerle karşılaşılırlar.

Engelli bireyler hayattan doyum almakta zorlanırlar. Kendilerini engellerinden dolayı, sosyal anlamda dışlanmış hissedebilir ve toplum dışına itilme korkusu yaşayabilirler. Korkuları haklı korkulardır; çünkü engelliler birçok ortamda dışlanmaya maruz kalırlar. Her toplum bireyi gibi onların da toplumsal hayatta yer almasını sağlamak, desteklemek gerekmektedir. Bu da onların ihtiyaçlarını dikkate almak, sorunlarına çözüm getirmekle mümkündür.

Engelli bireylerin karşılaştığı önemli sorunlardan biri, fiziki çevrenin özellikle fiziksel engellileri bulananlar için uygun olmamasıdır. Fiziki çevrenin tasarlanması esnasında, tüm toplum bireyleri göz önüne alınarak tasarlama yapılmalıdır. Oysa fiziki çevrenin düzenlenmesinde, engelli bireyler çoğunlukla göz ardı edilmektedir. Tüm kamu alanlarının engelli bireylerin gereksinimleri gözeticilerle tasarlanması gerekmektedir.

Başka bir önemi sorun, engellilerin kendileri için gerekli olan araç gereçleri elde etmekte sıkıntı yaşamasıdır. Bugün maddi olanaksızlıklar nedeniyle tekerlekli sandalyeyi bile bulamayan birçok engelli insanımız vardır. Sosyal devlet olmanın koşullarından biri, insanların engelleri için ihtiyaç duyduğu araç ve gereçleri kolaylıkla elde edebilmelerini sağlamaktır.

Engellilik tüm insanlar için olumsuzluklar yaratsa da, engelli olan çocukların ve gençlerin özellikle risk grubunda olduğunu söylemek mümkündür. Onlar, toplumun en hassas üyelerindedir. Problem sadece fiziki koşulların uygun olmaması ya da ihtiyaç duyulan araç gereçleri elde edememekle sınırlı değildir. Onların karşılaştığı en kötü durum, şiddetin birçok türüne maruz bırakılmalarıdır. UNICEF'in 2013 Engelli Çocuklar (Children with Disabilities) raporundaki bilgilere göre,

Amerika tarafından yapılan çalışmalar, engelli olan okulöncesi ya da daha küçük yaşta çocukların, engelli olmayan yaşlılarına göre daha büyük olasılıkla istismara uğradığını göstermiştir (UNICEF, 2013b: 41). Yine UNICEF verilerine göre, engelli çocuklara karşı şiddet konusunda şunları söyleyebiliriz:

Liverpool John Moores Üniversitesi'ndeki araştırma takımı ve Dünya Sağlık Örgütü, engelli çocuklara (18 yaş ve altı) karşı şiddet üzerine var olan çalışmaların toplu analizini kapsayan ilk sistematik incelemeyi yürütmüştür. Tamamı yüksek gelirli ülkelerden 17 çalışma, incelemeye dahil etmek için kriterleri karşılamıştır. Engelli çocuklara karşı şiddetin yaygın tahminleri; şiddetin bütün ölçüleri için %26.7, fiziksel şiddet için %20.4 ve cinsel şiddet için %13.7 aralığında dağılım göstermiştir. Risk tahminleri gösterdi ki, engelli çocuklar, yaşlıları olan engelli olmayan çocuklardan son derece büyük ölçüde şiddet riskindedirler; şiddetin bütün ölçüleri için 3.7 kat daha büyük olasılık, fiziksel şiddet için 3.6 kat daha büyük olasılık ve cinsel şiddet için 2.7 kat daha büyük olasılık. Bu noktada kesin bir kanıt olmamasına rağmen, engelliliğin türünün, şiddet riskini ve yaygınlığını etkilediği görülmektedir. Örneğin, entelektüel ve zihinsel engelli çocuklar, onların engeli olmayan yaşlılarına göre 4.6 kat daha fazla cinsel şiddet kurbanıdır. Bu inceleme, şiddetin engelli çocuklar için büyük bir problem olduğunu göstermektedir. Bu ayrıca konu üzerinde, yüksek engelli nüfus oranlarına sahip olan, yüksek düzeyde şiddet ve bir engeli olan bu insanlar için destek servisleri az olan, düşük ve orta gelirli ülkeler tarafından yüksek kalitede çalışmaların eksikliğinin altını çizmektedir. Araştırmadaki bu boşluk, acilen doldurulmaya ihtiyaç duymaktadır (UNICEF, 2013b: 44).

Görüldüğü gibi, engelli çocukların hayatları, dışarıdan gelebilecek risklerle, kötülüklerle doludur. Onlar hassastır, kendilerini savunacak güçleri yoktur; bu nedenle istismarlara maruz kalma tehlikesi altındadırlar.

İstatistiklere baktığımızda, Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO), 2011 yılında yayımladığı Dünya Engellilik Raporu'ndan (World Report On Disability) elde ettiğimiz bilgilerde, küresel hastalık yükü (Global Burden of Disease) tahminlerine göre, 0-14 yaş aralığında, ciddi zorluklar tecrübe eden 13 milyon (%0,7) çocuk ile hafif ya da ciddi engel tecrübe eden 93 milyon (%5,1) çocuk olduğunu görüyoruz.

Yine raporda verilen 2005'teki UNICEF tahminlerine göre, 18 yaşın altında, engelli olan çocuk sayısı, 150 milyondur (WHO, 2011: 36).

Türkiye'de engelli istatistikleri, 2002 TÜİK verilerinde cinsiyet, yaş grubu, yerleşim yeri ve bölgelere göre verilmiştir. Bu veriler doğrultusunda, Türkiye'de toplam engelli nüfus oranları, Tablo 21'de, aşağıdaki gibidir:

Tablo 21:
Özürlülük Oranı, 2002
A.Toplam B.Erkek C.Kadın

	Toplam Özürlü Nüfus		
	A	B	C
Türkiye	12,29	11,10	13,45
Yaş Grubu			
0-9	4,15	4,69	3,56
10-19	4,63	4,98	4,28
20-29	7,30	7,59	7,04
30-39	11,44	10,43	12,42
40-49	18,07	15,15	21,08
50-59	27,67	22,56	32,67
60-69	36,96	31,60	42,02
70+	43,99	39,77	47,77
Bilinmeyen	11,68	6,30	14,17
Yerleşim Yeri			
Kent	12,70	11,38	13,99
Kır	11,67	10,69	12,63
Bölge			
Marmara	13,13	11,66	14,59
Ege	11,86	10,69	13,00
Akdeniz	12,16	11,15	13,15
İç Anadolu	12,52	10,78	14,23
Karadeniz	12,98	11,62	14,32
Doğu Anadolu	11,80	11,29	12,30
Güneydoğu Anadolu	9,90	9,86	9,94

Kaynak: TÜİK Engelli İstatistikleri, 2002, (Erişim): <http://www.tuik.gov.tr> , 07.06.2015

TÜİK istatistikleri çerçevesinde, Türkiye genelinde engelli nüfus oranı %12,29'dur. (Bunun %2,58'i ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ve zihinsel engelli nüfus; %9.70'i ise kalıcı hastalıklara sahip nüfus olarak verilmiştir.) Engelli oranının en yüksek kadınlarda olduğu görülmektedir. Yaş ilerledikçe, engelli oranlarında da artış yaşanmaktadır. 15-24 yaş olarak genel kabul gören gençlik yaşının bulunduğu aralıklarda ise engellilik oranı, 10-19 yaş aralığında %4,63; 20-29 yaş aralığında ise %7,30 olmuştur. Yerleşim yeri açısından değerlendirildiğinde, kentlerde kırsala oranla daha çok engelli insan yaşamaktadır. Bölgelere baktığımızda, Güneydoğu Anadolu bölgesinin en düşük, Marmara bölgesinin ise en yüksek engelli oranına sahip olduğu görülmektedir. Şunu da belirtmek gerekir ki; istatistiklerin eski oluşu sağlıklı bilgi edinmemizi engellemektedir. UNICEF'in de buna yönelik eleştirinin yer aldığı, Türkiye'de Çocuk ve Genç Nüfusun Durumunun Analizi'nde engellilik yaşayan çocukların ve gençlerin durumu konusunda şu ifadeler bulunur:

“Engelli kişiler, engelli olmayanlara göre sağlıksız, eğitimde başarısız, ekonomik fırsatlarının kısıtlı olduğundan yoksul olmaktadır. Bu durum, büyük ölçüde kendilerine yeterince hizmet sunulmamasından ve gündelik yaşamlarında karşılaştıkları engellerden kaynaklanmaktadır. Türkiye'de de, istatistikler eskimiş veya eksik olsa da, nüfusun önemli bir bölümünün engellerle yaşadığı bilinmektedir. Akriba evliliklerinin sonucu olan fiziki engeller, nedenlerden yalnızca biridir” (UNICEF, 2012: 103).

Engelliler, toplumun koruması altına alınması gereken dezavantajlı gruplar arasındadır. Onların göz ardı edilmemesi, sorunlarının dikkate alınması gerekmektedir. Engelli gençliğin sosyal hayata ve eğitim hayatına katılımının desteklenmesi çok önemlidir. Çeşitli sosyal faaliyetler ile yetenekli yönleri ortaya çıkarılmalı ve bunları geliştirmelerine yardımcı olunmalıdır. Yoksullukla doğrudan bağlantılı olan, ihtiyaçlara ulaşamama konusundaki problemlerin çözülmesi için çalışılmalıdır. Onların hayattan uzaklaşmasına engel olmak, hayata kazandırılması için çaba göstermek gerekmektedir. Tüm bunlar için hem ebeveynlere, hem de tüm devletlere önemli roller düşmektedir.

6. GENÇLERİN İNTİHAR PROBLEMİ

İntihar, en bilinen tanımıyla, kişinin bilerek kendi hayatına son vermesidir. İntihar etmeye karar vermiş bir insan için artık hayatın önemi kalmamış demektir. İntiharlar, bütün toplumlarda görülebilecek bir olgudur. Gençlik döneminin özellikleri akla getirildiğinde, gençlik grubunun yetişkinlere göre daha çok intihar eğiliminde bulunacağı düşünülebilir. Bu nedenle intihar olgusu, gençliğin problemleri arasında alınmalıdır.

Sosyolojide, intihar denildiğinde akla ilk gelenlerden biri, intiharın nedeninin toplum etkenli olduğunu söyleyen Emile Durkheim'in "İntihar (2013)" çalışmasıdır. Bu çalışma, intiharı derinlemesine irdeleyen, sosyolojiye oldukça katkıda bulunmuş bir çalışmadır. Durkheim, intiharı şu şekilde tanımlamıştır: "Ölen kişi tarafından ölümlerle sonuçlanacağı bilinerek yapılan olumlu ya da olumsuz bir edimin doğrudan ya da dolaylı sonucu olan her ölüm olayına intihar denir" (Durkheim, 2013: 25). Durkheim, eserinde, intiharın tek bir nedene bağlı olamayacağını, kökeninin toplumda aranması gerektiğini vurgulamıştır. Ona göre intihar olaylarının yaşandığı toplumlar hastalıklı toplumlardır. İntiharların sık yaşandığı dönemler, topluluklar arası ilişkilerin sıklaştığı dönemlerdir. Onun, toplumsal yaşamın yoğun olduğu dönemlerde intiharların arttığı yönündeki söylemi, çalışmanın birçok yerinde dikkat çekmektedir. Ayrıca cinsiyet açısından da intiharın en çok erkeklerde görüldüğü söylenmiştir. Bunun nedeni ise, erkeklerin toplumsal hayatta kadınlara oranlara çok daha fazla yer alması, kadının gününü genellikle evde geçirmesiyle açıklanmıştır. İstatistiksel verilerle de intiharlara ilgili tüm söylemlerin ispatı oluşturulmuş, kesin bir teori ortaya konulmuştur.

"İntihar, toplum düzenini, toplumun var oluşunu tehdit eden bir sosyal problemdir" (İçli, 2007: 276). İntihar düzeyleri, toplumun ne derece sağlıksız olduğunun sinyalini verir. İntiharları suçla ilişkili bir sosyal problem olarak nitelendiren İçli'ye göre, "[i]nsan ölümlü bir varlık olduğunu hissettiğinden beri, kendi hayatına son verebileceğinin de farkına varmıştır" (İçli, 2007: 276). Shneidman, Freud'un intiharla ilgili psikoanalitik yaklaşım çerçevesindeki

teorisindeki görüşlerini ele almıştır. Bu görüşlere yer veren İçli, Shneidman'ın da bunlara katıldığını belirtir. İşte, Freud'un intihar görüşleri aşağıdaki gibi verilmiştir:

“Freud'un işaret ettiği en belirgin husus, intiharın değişik nedenlerin etkileşimi sonucu ortaya çıktığıdır. Ona göre insanda yaratma ve yok etme içgüdüleri vardır. Ölüm içgüdüsüne yok etme içgüdüğü de der. Bu içgüdüğü mazoşizm ve intiharı açıklayabilmek için kabul ettiğini söyler. Freud'a göre, hepimizde bir intihar eğilimi vardır. Fakat bu kendini yok etme eğilimi, bizim sağlıklı özdeşimlerimiz, ego savunmaları, yapıcı sevme ve yaşama alışkanlıkları tarafından kontrol altında tutulur. Bu savunma ve kontroller, sevme ve yaşama alışkanlıkları bozulduğu zaman, kişi kolaylıkla intihara sürüklenebilir. Bu gibi durumlarda, kişi kendini yarımsız, ümitsiz ve ihmal edilmiş hisseder” (Shneidman, 1967: 336-339, aktaran; İçli, 2007: 279).

İntiharlar, bireylerin toplumla olan bağları zayıfladığında, bütünleşmenin gerçekleştirilememeye başladığı durumlarda ortaya çıkar. Peki, toplumun bütününden kendilerine özgü yaşam tarzlarıyla ayrılan gençler neden intihar ederler? Güleç, intihar tehditleri ve girişimleri gösteren ergenlerin muhtemelen çevreyi kullanmak ve yönlendirmek için yaptığı daha hafif girişimlerin sonuç vermemesi üzerine intihara yönelmiş olabileceklerini söyler (Güleç, 2003: 82).

Tezcan, lise ve üniversite öğrencilerinde görülen intiharların çeşitli nedenlerini sıralamıştır. Bu nedenler; 1. okul başarısızlığı, 2. duygusal ilişkiler, 3. hastalık, 4. okullardaki sıkı disiplin (yönetici baskısı), 5. sınav stresi, kopya çekerken yakalanma, ailenin okuldan alması gibi diğer nedenler ve 6. dayak intiharıdır. Okul başarısızlığı konusunda, özellikle karne dönemlerinde yaşanan öğrenci intiharlarından söz edilmiştir. Duygusal intiharlar için, “sevdiği kızla ilişkisindeki sorunlar” intihara götürmektedir, şeklinde söylenerek özellikle genç erkeklerin intihara eğilimli olduğu anlatılmak istenmiştir. Hastalık nedenli intihar olarak, ruhsal bunalımların intiharı etkilediği söylenmiştir. Okuldaki sıkı disiplin konusunda, DİE verileri doğrultusunda, 1980'den sonra 81 öğrencinin yönetim biçimi ve sınav sisteminin ortaya çıkardığı bunalımlar nedeniyle, öğrencilerin intihara sürüklendiği bilgisine yer verilmiştir. Sınav stresi, kopya çekerken yakalanma, ailenin okuldan alması gibi diğer nedenler konusunda intihar eğilimlerinin ilkokuldan başlayarak ortaokulda arttığı, lisede hızlandığı ve üniversitede en büyük boyuta ulaştığı ifade edilmiştir. Dayak intiharları konusunda ise, küfür ettiği için öğretmeni ve müdürden

dayak yiyen ortaokul öğrencisinin bunu gururuna yediremeyerek kendisini yedi katlı bir binadan boşluğa bırakması örnek olarak verilmiştir (Tezcan, 2015: 267-268).

Yörükoğlu, intihar girişiminde bulunan gençlerin çoğunda davranış bozukluğu belirtilerinin saptandığını söyler. Söz dinlememe, karşı gelme, yalan söyleme, okuldan ve evden kaçma, huysuzluk, hırçınlık bunlara örnektir. Gencin aile ve çevreyle ilişkileri gergin ve bozuktur. Ayrıca bu gençlerde aşırı karamsarlık, isteksizlik, üzüntü, yalnızlık, içe çekilme gibi belirtiler egemendir. İntihar girişiminde bulunan gençler, sorunlarla karşılaştıklarında, bunları çözemediklerinden ve güç durumda kaldıkları zaman konuşacak birini bulamadıklarından yakınmaktadırlar. Ayrıca aile ilişkilerinin gerginliğinin yanı sıra, bu gençler yaşatlarının desteğinden de yoksundur (Yörükoğlu, 1996: 255, aktaran; Kocadaş ve Diğerleri, 2010: 43-44).

Bunlar, gençlere olan ilginin artırılması, onların sorunlarının dinlenmesi ve çözüme kavuşturulması için çaba harcamak gerektiğinin bir göstergesidir. Gençlerin toplumsal ilişkilerinin güçlü tutulması, yabancılaşmanın önüne geçilmesi, intihar girişimlerini azaltmak için önemlidir.

İçli'nin, "Türkiye'de İntiharların Bölgesel Dağılımı" konulu çalışmasından (İçli, 1983) elde ettiği sonuçlara göre, intihar daha çok genç, eşi ölmüş, hiç evlenmemiş veya boşanmış erkeklerin davranışdır. Aile geçimsizliği de intiharın etkin nedenlerindedir. "Diğer ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de çok genç yaşta (15 yaşın altında) intihar seyrek görülmektedir. Türkiye genelinde 24 yaşa kadar artma gösteren intihar oranları, 24 yaştan itibaren artmaya başlamakta, 64 yaşından itibaren de tekrar başlamaktadır" (İçli, 2007: 286). İçli, gençleri intihara sürükleyen nedenleri de şu şekilde dile getirir:

"...[A]ile ve arkadaş grubunun etkisi, sosyokültürel değişme, sosyal hareketlilik, ekonomik durum, eğitimde başarısızlık, psikolojik ve psikiyatrik nedenler ilk akla gelenlerdir. ...[B]unların birbirleriyle sürekli etkileşimde bulunan faktörler olduğunu ve intiharın bütün bu faktörlerin ortak etkileşimi sonucu ortaya çıkabileceğini unutmamak gerekir" (İçli, 2007: 287).

TÜİK'in 2011 intihar istatistikleri incelendiğinde, intiharların ülkemizdeki bölgesel hızı ve sayılarına rastlanmaktadır. Hem Türkiye geneli, hem de bölgeler açısından intihar hızlarında çok belirgin bir fark olmamakla birlikte, sayıların bölgelere göre değiştiği görülmektedir. Tablo 22'de, 2007-2011 yıllarını kapsayan, coğrafi bölgelere göre kaba intihar hızı verileri aşağıdaki gibidir:

Tablo 22:

Türkiye'de Coğrafi Bölgeye Göre Kaba İntihar Hızı, 2007-2011

Coğrafi Bölge	A. İntihar sayısı		B. Kaba intihar hızı (% 000)		2007		2008		2009		2010		2011	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Türkiye	2 793	3,98	2 816	3,96	2 898	4,02	2 933	4,02	2 677	3,62				
Marmara	728	3,53	680	3,25	780	3,68	802	3,71	679	3,07				
Ege	404	4,36	465	4,97	506	5,35	457	4,77	449	4,63				
Akdeniz	351	3,97	365	4,06	364	3,98	419	4,50	373	3,94				
İç Anadolu	466	4,13	444	3,89	457	3,96	453	3,87	419	3,52				
Karadeniz	345	4,62	315	4,21	303	4,03	273	3,63	233	3,10				
Doğu Anadolu	236	4,15	273	4,77	238	4,14	249	4,32	273	4,69				
Güneydoğu Anadolu	263	3,71	274	3,77	250	3,37	280	3,73	251	3,26				

Kaynak: TÜİK İntihar İstatistikleri (Suicide Statistics) 2011, s: 6, (Erişim): www.turkstat.gov.tr , E.T: 09.06.2015

Tablo 22'deki verilerden anlaşıldığı üzere, intihar hızında düzenli bir artış ya da azalış söz konusu değildir. Türkiye geneli için, intihar hızı, yıllara göre birbirine yakın düzeylerde seyretmiştir. Tüm yıllar içerisinde değerlendirildiğinde, Marmara ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi, intihar hızlarının en düşük olduğu bölgelerdendir. En yüksek intihar hızı ise Ege Bölgesi'nde görülmüştür.

Güleç, 16-22 yaşları arasındaki ölüm nedenleri arasında intiharın üçüncü sırada yer aldığını söyler (Güleç, 2003: 82). Bu da gençlerin intihar eylemlerinin ciddi düzeyde olduğunu göstermektedir.

TÜİK verileri çerçevesinde, 2013 intihar istatistiklerinde, yaş grubuna göre intihar sayısı ve intihar hızları verilmiştir. Kadın ve erkeklere göre belirtilmiş genel nüfus intiharları içerisinde gençlerin intihar oranlarını görebileceğimiz veriler, Tablo 23’te, aşağıdaki gibidir:

Tablo 23:

Türkiye’de Yaş Grubuna Göre İntihar Sayısı ve İntihar Hızları, 2013

Yaş grubu	Toplam		Erkek		Kadın	
	Sayı	Hız (Yüz binde)	Sayı	Hız (Yüz binde)	Sayı	Hız (Yüz binde)
Toplam	3.189	4,19	2.319	6,08	870	2,30
<15	85	0,45	39	0,40	46	0,50
15-19	390	6,06	217	6,57	173	5,52
20-24	374	6,03	254	8,04	120	3,94
25-29	322	5,13	249	7,82	73	2,36
30-34	311	4,76	230	6,96	81	2,50
35-39	263	4,56	203	6,97	60	2,10
40-44	251	4,84	197	7,52	54	2,10
45-49	243	5,17	191	8,04	52	2,23
50-54	230	5,56	185	8,91	45	2,18
55-59	184	5,24	153	8,76	31	1,75
60-64	141	5,20	104	7,88	37	2,65
65-69	107	5,38	79	8,54	28	2,64
70-74	81	5,39	66	9,80	15	1,81
75+	185	8,08	134	14,63	51	3,71
Bilinmeyen	22	-	18	-	4	-

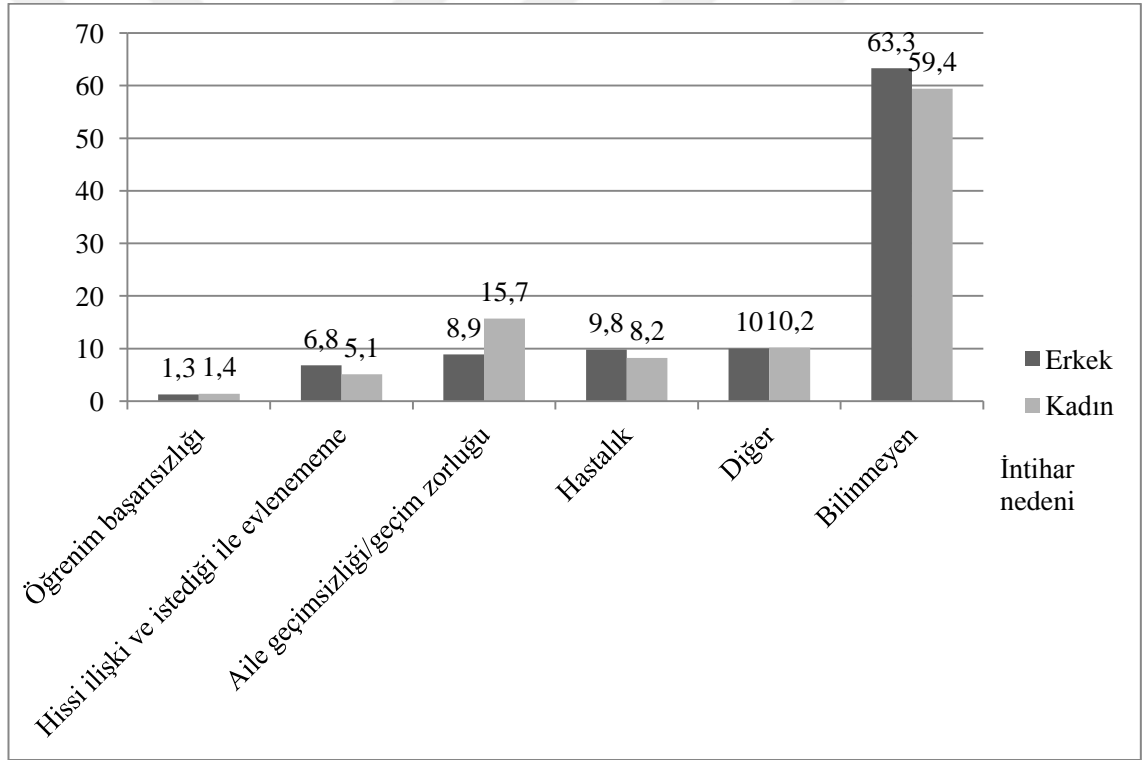
Kaynak: TÜİK İntihar İstatistikleri 2013, (Erişim): <http://www.tuik.gov.tr> , E.T: 28.06.2015

Tablo 23’te tüm yaş gruplarıyla verilen intihar istatistikleri, genç intiharlarını genel nüfusta görülen intiharlarla karşılaştırmamıza olanak sunmaktadır. Yaş açısından intihar hızlarını incelediğimizde, yüz binde 8,08 ile en fazla intihar olayı “75+” yaş grubunda gerçekleşmiştir. En az intihar olayı ise yüz binde 4,56 ile “35-39” yaş grubunda görülmektedir. İntihar hızının en yüksek olduğu yaş grubu, erkeklerde yüz binde 14,63 ile “75+” yaş grubunda; kadınlarda ise yüz binde 5,52 ile “15-19” yaş grubundadır. 15-24 yaş arasında, 764 genç intihar etmiştir.

Yaşa ve cinsiyete göre değerlendirdiğimizde, yaş grupları arasında cinsiyet farklılığının belirgin olduğu dikkat çekmektedir. 15 yaşından küçüklerin intiharları hariç, tüm yaş gruplarında erkek intiharlarının kadın intiharlarından daha fazla olduğu açık bir şekilde göze çarpmaktadır. Cinsiyetler arasındaki farklılığın en yüksek olduğu yaş grubunun “25-29”; en az olduğu yaş grubunun ise “15-19” olduğu görülmektedir. Gençleri intihara sürükleyen nedenler ise aşağıda, Şekil 4’te yer almaktadır:

Şekil 4:

Nedenlerine Göre İntiharlar (%), 2013 (15-24 Yaş Genç Nüfus)

Kaynak: TÜİK, İstatistiklerle Gençlik (Youth in Statistics) 2014, s: 61

Şekil 4’te görüldüğü gibi, 2013 yılında, 15-24 yaş arasındaki genç nüfusta görülen intiharlar, öğrenim başarısızlığı, hissi ilişkiler, aile geçimsizliği/ geçim zorluğu, hastalık vb. nedenlerle gerçekleştirilmektedir. Öğrenim başarısızlığı nedeniyle intihar eden kadın (%1,4) ve erkek (%1,3) oranları neredeyse aynıdır. Hissi ilişkiler kaynaklı meydana gelen intiharlarda erkekler %6,8; kadınlar ise %5,1 düzeyindedir. Aile geçimsizliği veya geçim zorluğu nedeniyle gerçekleştirilen

intiharlar, %15,7 ile en çok kadınlarda görülmektedir. Erkeklerde ise bu oran %8,9'dur. Hastalık nedeniyle intihar eden erkekler %9,8 iken; kadınlar %8,2'dir. Diğer nedenlerle intihar eden kadın (%10,2) ve erkek (%10) intiharları ise yakın düzeydedir. İntihar edenlerin çok büyük bir oranının ise (kadınların %59,4'ünün, erkeklerin %63,3'ünün) intihar nedeninin bilinmediği görülmektedir. Bu da, intiharı gerçekleştirmeye yönelik problemin çözümü için adımlar atılmasını engellemektedir.

Amerika Birleşik Devletleri, birçok ırka ve kalabalık nüfusa sahiptir. Burada, çeşitli sosyal problemlerin yaygın olduğunu söylemek mümkündür. İntihar da bunlardan biridir. Plotnik, Ezel ve Sharp'a atıfta bulunarak, Amerika Birleşik Devletleri'nde intiharla ilgili şu bilgilere yer veriyor:

“Amerika Birleşik Devletleri'nde her 18 dakikada bir kişi intihar yüzünden hayatını kaybediyor ve her dakika bir kişi intihara yelteniyor (Ezel, 2003). Gençler ve genç yetişkinler (15-24) arasında intihar oranı, yüz binde 10.4 ile en büyük üçüncü ölüm sebebinin oluşturuyor. 25-64 yaşındakilerin intihar oranı yüz binde 14.4. En yüksek intihar oranı ise yüz binde 16.5 ile 65 yaş üzerindeki kişilerde görülüyor (Sharp, 2003)” (Plotnik, 2009: 426).

İntiharın önlenmesi üzerine ilk Dünya Sağlık Örgütü (WHO) raporunda (First WHO report on suicide prevention) yer alan bilgilere göre, dünya genelinde, her yıl 800.000'den daha fazla insan, her 40 saniye civarında 1 kişi, intiharla ölmektedir. Bazı intiharların %75'i düşük ve orta gelirli ülkelerde meydana gelmektedir. Böcek ilacı zehirlenmesi, iple asma ve ateşli silahlar küresel düzeyde en çok yaygın intihar metotlarıdır. İntihar oranları, küresel düzeyde 70 yaş ve üzerindeki insanlarda yaygındır. Buna rağmen, bazı ülkelerde gençler arasında yüksek oranlar bulunmuştur. Kayda değer ölçüde, 15-29 yaş arasında ölümün küresel düzeyde 2. önde gelen nedeni intihardır (WHO, 2014).

Tüm bu göstergeler, gençlerin problemleri olduğu, bunlarla baş edemedikleri ve bu nedenle yaşamlarına son vermek istedikleri anlamına gelir. İntihar etme düşüncesi ve eylemi gençliğin küresel çapta bir problemidir.

7. GENÇLERİN SUÇA YÖNELİMİ

Suç, yaygınlığına göre değişmekle birlikte, tüm toplumların karşı karşıya kaldığı bir sapma davranışıdır. Toplumsal bütünleşmenin zarar gördüğü, sosyal çözülmenin yaşandığı dönemlerde suç oranlarında artış görülür. Suç, sosyal düzeni tehdit eden ve huzur bozan bir niteliktedir.

“...[S]osyolojik ifade ile birçok suç, davranışın sapmış bir biçimi olarak görülür, bir başka ifade ile bunlar bir şekilde normal olmayan davranışlardır” (İçli, 2007: 22). Her sapma davranışı bir suç olmasa da, her suç bir sapmadır. “Suçluluk, kişiyi toplum halinde yaşayan diğer bireylerin karşısına çıkararak bir çatışmanın eseridir” (Yavuzer, 1981: 5). Suçlu kişi, toplum hayatından soyutlanır.

Yavuzer (1981: 5), çocuk suçluluğu konusunda “yarardan uzak olma”, “kötü niyetle işlenmiş olma” ve “olumsuzluk” olmak üzere üç tipik özellik sıralar. Çocukları ve gençleri suça sürükleyen nedenlerin neler olduğuna baktığımızda, İçli, çocuk suçluluğunun nedenlerinin biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yaklaşımlar çerçevesinde toplanabileceğini, ancak en sistematik açıklamaların sosyolojik teorilerle getirildiğini söyler. “...[S]osyolojik teoriler, dikkatlerini sosyal yapıya yoğunlaştırırlar. Örneğin, aile yapısının, aile içi ilişkilerin çocuk suçluluğunda önemli yer tuttuğu tartışılır” (İçli, 2007: 304-305) der. Gerçekten de aile ilişkilerinin nasıl olduğu, çocuğun da sosyal hayatta nasıl olacağını ipucunu verir. Ailesi ile bağları kuvvetli olan, sevgi ortamında ve karşılıklı anlayış düşüncesiyle yetişen çocuklar, dünyaya da sevgi ile bakar, empati kurabilme konusunda başarılı olurlar. Oysa aile ortamında yaşanan huzurluklar, iletişim çatışmaları çocukların ve gençlerin de diğer ilişkilerinde iletişimsel çatışma yaşamasına neden olurlar. Yani suç ile aile hayatı büyük ölçüde ilişkilidir. Sutherland ve Cressey, suçlu çocukların evlerinde aşağıdaki koşulların birine ya da birkaçına rastlandığını söylemiştir:

1. Ailenin diğer üyelerinin suçlu veya alkolik olmaları,
2. Boşanma, ölüm veya terk nedeniyle ebeveynlerden biri veya her ikisinin de yokluğu,
3. İhmal, körlük veya bunun gibi fiziksel bir özür veya hastalık nedeniyle ebeveyn kontrolünün eksikliği,

4. Evin çok kalabalık olması, aşırı baskı, kıskançlık, ihmal veya ebeveynlerden birinin aşırı hakimiyeti,
5. İşsizlik, yetersiz gelir gibi ekonomik baskılar ve annenin ev dışında çalışması” (Sutherland ve Cressey, 1966: 217, aktaran; İçli, 2007: 306).

Çocuk suçluluğunda bu faktörlere ek olarak, çocuğun aile içinde suç işlemiş bir kişiyi model almasının da suça yönlendirebileceği söylenebilir. Özellikle suç işlemeyi kendisine meslek edinen ebeveynlerin olduğu bir ailede, çocuğun da suç işlemesi, hatta suça ebeveynlerin kendi eliyle teşvik edilmesi kaçınılmazdır.

Çocukların üzerinde aşırı disiplin ve baskı kurulması suça yönelme nedeni olabilirken, aksine çok fazla tolerans gösterilmesi de onlar üzerinde olumsuz etki yaratabilmektedir. Çocuğun bir birey olarak kendisini değerli hissetmesi gerekir; kendisinin değersiz olduğu hissine kapılan çocuklarda da problemler, saldırgan bir kişilik gelişiminin gerçekleşmesi muhtemeldir. Çocuğun ebeveynlerine güven duyması, onların desteğini hissetmesi oldukça önemlidir.

TÜİK’in 2014 İstatistiklerle Gençlik (Youth in Statistics) yayınında yer alan bilgiye göre, 15-24 yaş grupları arasında bulunan gençlerin suç işleme riski yüksektir ve en çok suç işleyenler bu yaş dilimleri içinde bulunmaktadır. Yaş ilerlediğinde ise suç oranlarında düşme görülmektedir. “Ekonomik nedenlerle işlenen suçlar arasında hırsızlık, dolandırıcılık, uyuşturucu suçları, adam öldürme, yağma gibi suçlardan ceza infaz kurumuna giren hükümlüler olduğu görülmektedir” (TÜİK, 2014: XXVI).

TÜİK 2013 **Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri (Prison Statistics) dahilinde**, suçu işlediği andaki yaşa ve cinsiyete göre hükümlü istatistikleri yer almaktadır. Genç hükümlülerin durumunu genel nüfus içerisinde değerlendirmemize olanak tanıyacak olan Tablo 24 aşağıdaki gibidir:

Tablo 24:

Suç İşlediği Andaki Yaşa Göre Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlüler, 2013

Yaş	Toplam	Erkek	Kadın
Toplam	161.711	156.184	5.527
12-14	1 137	1 102	35
15-17	4 995	4 865	130
18-20	15 836	15 361	475
21-24	21 954	21 255	699
25-29	29 251	28 313	938
30-34	25 242	24 402	840
35-39	20 754	20 023	731
40-44	16 509	15 871	638
45-49	11 535	11 093	442
50-54	7 123	6 829	294
55-59	3 956	3 793	163
60-64	1 783	1 711	72
65+	1 425	1 366	59
Bilinmeyen	211	200	11

Kaynak: TÜİK Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri (Prison Statistics) 2013, s: 30

Tablo 24’te görüldüğü gibi, 2013 yılında hükümlü olanlar, çoğunlukla genç yaşlarda olanlardır. **Toplam** 161.711 hükümlünün 42.785’ini 15-24 yaş arası gençler oluşturmaktadır. Tüm yaş grupları içerisinde, en fazla hükümlü sayısı 29.251 ile 25-29 yaş grubu arasındadır. Cinsiyet açısından değerlendirdiğimizde, hükümlü sayılarının 156.184 kişilik büyük çoğunluğunun erkekler tarafından oluşmuş olduğu görülmektedir. Bu da suçlu davranışın çoğunlukla erkek davranışı olduğunun göstergesidir. İleri yaşlardaki hükümlü sayılarına bakıldığında, yaşlandıkça suç işleme davranışının azaldığı ortaya çıkmaktadır.

Birleşmiş Milletler’in (UN) 2003 Dünya Gençlik Raporu’na göre (World Youth Report, 2003), Amerika Birleşik Devletleri’nde, her 1000 kadından 80’ine karşın, her 1000 erkekten 105’i suç kurbanı olmaktadır. Yine rapor verilerine göre, suçlu olma riski olan genç insanlar, sıklıkla zor koşullarda yaşarlar. Çocuklar -alkolik ebeveynler, yoksulluk, parçalanmış aile, aşırı nüfus, evde istismar durumu, büyüyen HIV/AIDS belası ya da silahlı çatışma boyunca ebeveynlerin ölümü dahil- yetim ya da yalnız olmak, barınma ve diğer temel geçim araçlarının olmaması gibi çeşitli nedenlerle çocuk suçluluğuna düşmekte büyük risk taşırlar. Özellikle zor koşullarda yaşayan çocuk sayısının, 1992 ve 2000 yılları arasında, 80 milyondan 150 milyona yükseldiği tahmin edilmektedir (Birleşmiş Milletler, 2004: 190).

Suç, sağlıklı bir toplum inşa edilmesinin önündeki en büyük engellerden biridir. Suç işleyen gençler, toplumsal hayattan dışlanırlar. Onlara güven duyulması, çalışacakları bir iş bulmaları oldukça güçtür. Bu durum, onların tekrar suçlu davranışa yönelmesine sebep olabilir. Çocuk ve genç suçluluğun önlenmesi için ailelere çok önemli sorumluluklar düşmektedir. Suçlu davranışın ne kadar kötü olduğu ve suç işlemenin sonuçları öğretilmeli, çocuklara iyi bir model olarak suçlu davranışa yönelmeleri engellenmelidir.

8. BİR TOPLUMSAL SORUN OLARAK ŞİDDET VE GENÇLİK

Şiddet, son derece önemli bir sosyal problemdir. Şiddet sözcüğü oldukça kapsamlı bir kavramdır; çünkü şiddet çeşitli biçimlerde meydana gelmektedir. Saldırganca bir davranıştır ve yıkıcı sonuçlar yaratır. Şiddet, fiziksel, sözel, duygusal, siyasal, ekonomik, cinsel şiddet vb. birçok boyutta ortaya çıkabilir. Tarihin her döneminde şiddet var olmuştur ve ne yazık ki olmaya devam etmektedir. Şiddet ve saldırganlık birbirine yakın kavramlardır. Bu kavramları inceleyelim:

“Saldırganlık, başka bir kişiye zarar vermek amacıyla yapılan herhangi bir davranıştır” (Plotnik, 2007: 600). Şiddet ile saldırganlık arasında da ince bir sınır olduğu söylenebilir. Şiddet, kaba kuvvettir; gücü kötüye kullanmaktır; kişiye ve topluma zarar veren eylemleri içerir. “Şiddet, saldırganlığın nefret, düşmanlık gibi duygu durumlarının daha da etkinlik kazandığı biçimi olarak tanımlanabilir” (Kocadaş ve Diğerleri, 2010: 7). Buna göre, şiddetin dozunun saldırganlığa göre fazla olduğu sonucu çıkarılabilir.

Şiddet normal dışı davranıştır. İnsanları mutsuzluğa iter. Burada saymakla bitiremeyeceğimiz kadar şiddet örneği mevcuttur. Toplumsal hayatın her alanında şiddet uygulayan ve şiddete maruz kalan birine denk gelmek mümkündür. Evde, işte, okulda, trafikte, maçlarda... Yani insan ilişkilerinin olduğu her ortamda rastlanabilir. Toplumdaki bazı dezavantajlı gruplar, daha çok şiddet mağduru olurlar. Özellikle kadınlar ve çocuklar, her toplumda şiddete en fazla maruz kalan grup konumundadırlar. Onlar, kendilerini savunma konusunda yeterli güce sahip

değildirler. Aynı şekilde yaşlılar, engelliler vb. de şiddet konusunda dezavantajlı gruplar arasında yer almaktadır.

Şiddet davranışında bulunan kişilerin çocuklukları, çoğunlukla problemlili bir ailede ve problemlili bir sosyal çevre içerisinde geçmiştir. Bu bağlamda, çocukluk döneminin, çocuklukta aile yaşantısının kritik bir dönem olduğunu söylemek mümkündür. Yani suç, kişinin sağlıklı bir sosyalizasyon sürecinden geçtiğinin göstergesidir.

Şiddete maruz bırakılmak, tüm dünya çocuklarının yaşadığı bir problemdir. Çocukların şiddetten mağdur olmasının yanında, kendilerinin de şiddete yönelik hareketlerde bulunduğu, şiddete eğilimli çocukların ve gençlerin olduğu bilinmektedir. Bu noktada, çocuğa yönelik şiddet ve gençlik şiddeti ayrı olarak değerlendirilecektir.

8.1. Çocuğa Yönelik Şiddet

Çocuklar, toplumun her alanında, onları derinden sarsan ve tüm yaşamı boyunca izini taşıyacak oldukları şiddet türlerine maruz kalırlar. Onların savunmasız ve hassas oluşu, kolaylıkla istismar edilebilmelerine yol açar. Fiziksel, duygusal, cinsel vb. birçok şiddetle başa çıkmak zorunda bırakılan çocuklar, büyük olasılıkla kendi yetişkinlik dönemlerinde de şiddete meyilli olurlar. UNICEF'in Türkiye'de Çocuk ve Genç Nüfusun Durumunun Analizi'nde, çocuğa yönelik şiddet konusunda şu ifadeler yer almaktadır:

“Çocukların çoğu, evde, okulda ya da toplumda olsun, yetişkinlerden ya da diğer çocuklardan kaynaklanan şiddete maruz kalmaktadır. Özellikle kız çocukların karşılaştıkları cinsel istismar ve şiddet riski ciddi boyutlardadır. Namus cinayetleri ve intihara zorlama haberleri hala medyada yer almaktadır. Şiddete karşı politikaların geliştirilmesi süreci yavaş ilerlemekte, izleme boyutu da sınırlı kalmaktadır. Çocuklara yönelik her tür şiddetin toplumun tümü tarafından reddedilmesi, daha iyi bilgi paylaşımı ve eşgüdüm yoluyla bu tür olayların tespit edilmesi, bildirilmesi ve takip edilmesi, çocukları güçlendirerek şikâyet mekanizmalarının harekete geçirilmesi ve

mağdurlara yönelik hizmetlerin yaygınlaştırılması için yeni bir hamle gerekmektedir” (UNICEF, 2012: 88).

Şiddet, insanlık dışı bir uygulamadır. Ancak ne yazık ki şiddeti, asla kabul edilemeyecek bir düşünceyle, normal ve sözde çocuğu “terbiye” etmek adına kullananlar bulunmaktadır. Daha önce de vurguladığımız gibi, çocuklukta aile yaşantısı ve sağlıklı bir sosyalizasyon süreci, çocuklar için son derece önemlidir ve kişilik gelişimlerini oluşturdukları bu süreçte şiddete maruz kalmak, onların duygusal gelişimine zarar verip, ruhlarında kalıcı yaralara yol açmaktadır. Çocuğa aile içerisinde, ebeveynler tarafından şiddet gösterilmesinde birçok faktör etkili olabilir. Eşler arasında problemlerin olması, çocuğun istenmeyen bir gebelik sonucu doğması, çocuğun engelli olması, aile üyelerinden birinin ruhsal bir hastalığı olması vb. nedenler, bu faktörler arasında sayılabilir.

Çocuğa yönelik şiddet, sadece ebeveynlerden kaynaklanmaz. Büyük çocuklar, kıskançlık sonucu, küçük kardeşlerine karşı, zarar verici düzeyde olmasa da, şiddet uygulayabilmektedirler. Bakıcı ile büyüyen çocuklar bakıcı şiddetine ya da yetiştirme yurtlarında büyüyen çocuklar, çalışanların şiddetine maruz kalabilmektedir ve bunların örneklerine medyada da rastlanmaktadır. Yine dış çevreden gelen kötülüklerle, dilendirilmek, terör örgütlerine dahil etmek vb. nedenlerle kaçırılan çocuklar, şiddet kurbanı olmaktadır. Yani toplumsal çevreden gelebilecek her tür şiddete karşı açık ve savunmasızdırlar. Ayrıca, toplumların genelinde, ötekileştirilenler arasında ciddi ölçüde payını alan her yaş grubundan lezbiyen, gey, transseksüel vb. gruplar da şiddete maruz kalabilmektedir. UNICEF’in Çocuklara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması isimli yayınında, çocukların şiddete maruz kaldığı ortamlar şöyle verilmiştir:

“Çocuklar, çocukluk dönemlerini geçirdikleri ortamlardan herhangi birinde şiddete maruz kalabilirler: evlerinde, ailelerinde, okullarında, bakım ve yargı kurumlarında, işyerlerinde ve toplumda. Bunlardan birinde şiddete maruz kalınması, bir başkasındaki şiddeti de pekiştirebilir. Zorla veya borç karşılığı çalıştırılan çocuklar, fuhuşa itilenler, pornografik amaçlar için kullanılanlar ve alınıp satılanlar bu bakımdan özellikle savunmasız konumdadırlar” (UNICEF, 2007: 8).

Görüldüğü gibi, bir istismar türü olan çocuğa yönelik şiddet birçok şekilde gerçekleşebilir. Çocuklara şiddet gösterilmesi, tüm dünyada karşılaşılan problemlerden biridir. Dünyada çocuklara yönelik şiddetin tablosunu çizen, çocuklara yönelik şiddetin türleri ve yaygınlığı hakkında, BM Genel Sekreteri'nin Çocuklara Yönelik Şiddet Araştırması'ndan ve aynı konudaki dünya raporundan alınan UNICEF verileri aşağıdaki gibidir:

- “Tahminlere göre 2002 yılında tüm dünyada 53.000 çocuk cinayete kurban gitmiştir. Kimi sanayileşmiş ülkelerde, 1 yaşından küçük çocukların ana babaları tarafından öldürülme riski 1-4 yaşlarındaki çocuklara göre üç kat, 5-14 yaşlarındakilere göre ise iki kat daha yüksektir.
- Çocuk mağdurların 22 bini (hemen hemen yüzde 42'si) 15-17 yaşlarındaydı ve bunların da yüzde 75'i erkek çocuklardı.
- Dünyanın bütün bölgelerini kapsayan araştırmalardan alınan sonuçlara göre, çocukların yüzde 80 ile 98 arasında değişen bir bölümü fiziksel cezaya maruz kalmaktadır. Bu çocukların üçte biri kadarında da fiziksel ceza, belirli aletlerle uygulanmaktadır.
- 100'den fazla ülkede çocuklar okullarında hala sopa, kayış veya başka aletlerle fiziksel ceza tehdidine maruzdur.
- En az 30 ülkede yürürlükte olan ceza sistemleri çocukların ceza olarak kamçılanmasına veya sopalanmasına izin vermektedir.
- Dünyadaki çocukların yalnızca yüzde 2.4'ü hangi durum ve ortamda olursa olsun fiziksel cezaya karşı yasal koruma altındadır.
- Her yıl, sayıca 113 milyon ile 275 milyon arasında çocuk, anne baba arasındaki şiddet içeren ve sıkça meydana gelen kavgalara tanık olmaktadır.
- Gelişmekte olan ülkelerde okul çağındaki çocukların yüzde 20 ile yüzde 60 arasında değişen bir bölümü, son 30 gün içinde okullarında kendilerine sözlü veya fiziksel anlamda sataşıldığını belirtmektedir.
- Orta ve Doğu Avrupa'da yapılan bir araştırmada, sorulara yanıt veren öğrencilerin ortalama yüzde 35'i, son iki hafta içinde kendilerine sataşıldığını belirtmiştir. Oran, ülkeler arasında yüzde 15 ile 64 arasında değişmektedir.
- 18 yaşından küçük, tahminen 150 milyon kız ve 73 milyon erkek çocuk 2002 yılında cinsel ilişkiye zorlanmış veya cinsel şiddetin başka biçimlerine maruz kalmıştır.
- 21 ülkeyi kapsayan araştırmalarda, kızların en az yüzde 7'si (bu oran yüzde 36'ya kadar çıkabilmektedir), erkek çocukların ise en az yüzde 3'ü (bu oran da yüzde 29'a kadar çıkabilmektedir) çocukluklarında cinsel tacize maruz kaldığını belirtmiştir.

- İlk cinsel ilişkilerini 15 yaşından küçükken kurduklarını belirten kadınların yüzde 11 ile 45 arasında değişen bir bölümü, bu ilişkinin zorla gerçekleştiğini belirtmiştir.
- Halen 10-17 yaş grubunda olan 82 milyon kız 18 yaşına gelmeden evlenmiş olacaktır; bunların arasında daha genç yaşlarda evlenenlerin sayısı ise önemli düzeydedir.
- Dünyada sayıca 100 milyon ve 140 milyon arasında kadın bir tür sünnete (FGM/C) maruz kalmıştır.
- Kimi ülkelerin belirli bölgelerindeki FMG/C yaygınlığı, oran olarak yüzde 71 ile 99 arasında değişmektedir; daha 4 yaşına gelmeden bu uygulamaya maruz kalan kız çocuklar vardır.
- Afrika'nın aşağı Sahra bölgesinde, Mısır ve Sudan'da her yıl tahminen 3 milyon kız çocuğa ve kadına, sünnet işlemi uygulanmaktadır.
- 2004 yılında 218 milyon çalışan çocuk vardı ve bu çocukların 126 milyonu tehlikeli işlerde çalışmaktaydı.
- 2000 yılına ilişkin tahminlere göre zorla veya borç karşılığı 5.7 milyon çocuk çalıştırılıyordu; fuhuş ve pornografi sektörlerinde çalıştırılan çocuk sayısı 1.8 milyondur ve 1.2 milyon çocuk alınıp satılıyordu” (UNICEF, 2007: 8-10).

Yukarıda yer alan veriler, çocuğa yönelik şiddetin yaygınlığının ve türlerinin ne kadar ürkütücü, insanlık dışı ve utanç verici bir düzeyde olduğunu göstermektedir. UNICEF 2013 Çocuğa Karşı Şiddeti İzleme ve Göstergeleri Kılavuzu'nda çocuğa karşı şiddeti oluşturan öğeler, aşağıda, Tablo 25'te olduğu gibi verilmiştir:

Tablo 25:

Çocuğa Karşı Şiddeti Oluşturan Öğeler

Kasıtlı güç kullanımı	Tehdit ya da fiili güç	Bir kişi ya da bir grup tarafından	Fiili veya potansiyel zarar	Çocuğa etkisi
<ul style="list-style-type: none"> •Fiziksel •Ekonomik •Siyasi •Sosyal •Kültürel •Cinsel 	<ul style="list-style-type: none"> •Yazılı •Sözel •Duygusal •Sosyal 	<ul style="list-style-type: none"> •Ana-Baba •Geniş aile üyeleri •Arkadaşlar •Toplum genelinde •Bakım sağlayanlar •Eğitim verenler •Hizmet sağlayıcılar • Diğer 	<ul style="list-style-type: none"> •Fiziksel •Zihinsel •Duygusal •Bilişsel •Sosyal 	<ul style="list-style-type: none"> •Hayatta kalma •Gelişimi •Onuru •Sağlığı

Kaynak: UNICEF, Çocuğa Karşı Şiddeti İzleme ve Göstergeleri Kılavuzu, 2013a, s: 12

Yine UNICEF 2013 Çocuğa Karşı Şiddeti İzleme ve Göstergeleri Kılavuzu bilgilerine göre, birçok araştırma tarafından, Türkiye’de çocuğa yönelik ev içi şiddetin yaygın bir şekilde yaşandığını ortaya koyulmuştur. Örneğin, 2010’da %64’ü erkek, %41’i kadın 988 üniversite öğrencisinin katılımıyla yapılan bir araştırmada, %53,3’ü çocukluk döneminde ev içinde tekmelenme, yumruklanma, itilip düşürülme yakılma, diş kaybı, kemik kırılması gibi sonuçları olan şiddet olayları yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu şiddet, başta anne ve baba olmak üzere, kardeşler ve evdeki diğer bireyler tarafından uygulanmıştır. Her beş çocuktan biri (%22,6) bu şiddetin disiplin tesisi için, %15,9’i bir konuda ders olsun diye ve %16,1’i saygı tesis etmek için uygulandığını belirtmişlerdir (UNICEF, 2013a: 30). Araştırma sonuçları şiddetin bir “terbiye” aracı olarak sıklıkla kullanılabilirdiğini ortaya koymaktadır.

Çocuğa yönelik şiddetin asla savunulacak bir yönü yoktur ve önlenmesi konusunda tüm toplum bireyelerine roller düşmektedir. Eğitim ve kamuoyunun bu konuda bilinçlenmesi son derece önemlidir. Ailelerin, eğitimcilerin, hükümetlerin bu konuda üzerine düşeni yapması gerekmektedir. Şiddeti kabullenmek, sessiz kalmak oldukça yanlıştır ve bu durum şiddetin devam etmesine neden olmaktadır. Şiddet gösterenlere etkili cezai yaptırımlar uygulanmalıdır. Çocuğa yönelik şiddetin önlenmesi için, şiddetten arındırılmış ortamların oluşturulması gerekmektedir. Bu sayede, onların da yetişkinliğinde şiddet uygulayan bireyler dönüşmeleri engellenmelidir.

8.2. Gençlik Şiddeti

Çocukluğunda şiddete maruz kalan kişilerin, ileride kendilerinin de şiddet içeren davranışlar sergileyebileceklerini daha önce vurgulamıştık. Bazı gençlerin de saldırganca ve şiddet içeren davranışlarda bulunduğu bilinmektedir. Medyada genç kişilerin sıklıkla öğretmenine, kız arkadaşına, anne ve babasına vb. şiddet uyguladığına dair haberler yer almaktadır. Burada, bu tür haberlerin sıklıkla medyada yer alıyor oluşunun, şiddetin bilinçli ya da bilinçsiz şekilde model alınmasında ve yaygınlaşmasında etkili olduğuna parantez açmak gerekir. Medyada yer alan olumlu

görseller, kişilik gelişimine olumlu etki yaparken, olumsuz davranışlar sergilenmesi ise kişilik gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Hatta sayısı her geçen gün artan kadın cinayetlerinde de medyaya sıklıkla yansıyan haberlerin etkisinin olabileceğini söylemek mümkündür.

Gençlik şiddeti, hem ailelere, hem arkadaşlara, hem de toplumun geneline zarar vermektedir. Ayrıca şiddete eğilim, genç suçluluğunu da beraberinde getirmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO), Dünya Şiddet ve Sağlık Raporu verilerine göre, 2000 yılında, küresel düzeyde 199.000 (her 100.000 gençten 9.2'si) gençlik cinayeti meydana gelmiştir. Diğer bir deyişle, 10-29 yaş arasında, her gün ortalama 565 çocuk, adölesan ve genç yetişkin, kendi aralarındaki şiddet sonucu ölmektedir. Bu oranlar bölgelere göre önemli ölçüde değişmektedir. Avrupa'nın yüksek gelirli ülkeleri, Asya'nın bazı kısımları ve Pasifik'te her 100.000 olayda 0.9'dan; Afrika'da her 100.000'de 17.6'ya ve Latin Amerika'da her 100.000'de 36.4'e denk gelecek şekilde sıralanmaktadır (WHO, 2002: 25). Sayılar oldukça üzücü bir tabloyu yansıtmaktadır. Gençlik şiddetinin önemli bir sosyal problem olduğunun altını çizmektedir.

Şiddete yönelen gençlik, kendisini güç kullanarak ifade etme ve bu şekilde kendini kanıtlama düşüncesiyle hareket etmektedir. Özellikle ergenlik dönemi, gençler arasında şiddetin oldukça yaygın olduğu bir dönemdir. Balcıoğlu, şiddet olaylarının ergenlik döneminde artmasının nedenlerini şöyle sıralamıştır:

- “1. Son yıllarda toplumdaki gelir adaletsizliğinin ve yoksullaşma oranının artması.
2. Göç nedeniyle başta büyük kentler olmak üzere, çeşitli yerleşim birimlerinde oluşan kontrolsüz yapılaşma ve nüfus artışı.
3. İşsizlik olgusunun verdiği güvensizlik.
4. Kültürel yozlaşma ve yabancılaşma, arabesk ve fantezi müzik.
5. Sosyal problemlerin çözümünde şiddete başvurma. Aile içi şiddetle okulda şiddet olgusunun olumsuzlukları.
6. Eğitim öğretim alanında yaratılan eşitsizliklerin ve haksız uygulamaların artması.

7. Kalabalık sınıflar, rehberlik ve yönlendirmenin olmayışı, yetersiz eğitim almış kişilerin bu alanda görevlendirilmesi. Öğretmen açıklarını kapatmak için her üniversite mezununun öğretmen olarak istihdam edilmesi.
8. Silahlanma dürtüsünün güdülenmesi, kışkırtılması.
9. Yazılı basınla görsel medyanın şiddet öğeleri içeren program ve haberleri. Düzeysiz, duygusallığı körükleyen dizi filmler.
10. Gelecekte umudu kesme. Mutsuzluk ve kendine olan güven duygusunu yitirme.
11. Ülkeyi yöneten siyasilere duyulan güvensizlik.
12. Sürekli değişen eğitim programları, başarı oranının düşmesi, kalitesiz, ezberci, yarışmacı, niteliksiz eğitim sistemine duyulan tepki.
13. Ortaöğretim disiplin yönetmeliğinin katı, yasakçı kuralları ve tek tipleştirme uygulamaları” (Balcıoğlu, 2000: 89, aktaran; Kocadaş ve Diğerleri, 2010: 66).

Yukarıda sıralandığı gibi, gençlerin şiddet davranışında bulunmasının birçok nedeni olabilir. Özetle, gençlik dönemi kritik ve şiddetin, saldırganlığın ciddi sonuçlara varabileceği bir dönemdir. Gençlik şiddetinin yaşanmaması için, başta ailelerin ve tüm sosyal çevrenin üzerine görevler düşmektedir. Onların toplumdan soyutlanmasına sebep olacak problemlerli davranışlar sergilemesini önlemek gerekir.

9. GENÇLERİN ZARARLI MADDE KULLANIMI

Zararlı madde kullanımı, alkol, sigara, uyuşturucu gibi maddelerin kullanımını içerir. Günümüzde zararlı madde kullanımı, oldukça küçük yaşlara kadar inmiş durumdadır. Madde kullanımına bir şekilde başlayıp bağımlılık düzeyine gelmiş çocuklar ve gençler vardır. Uyuşturucu kullanımı, gençler arasında var olan bir suç türüdür ve tüm dünyada hızla yayılışıyla, oldukça ciddi bir problem haline gelmiştir. Gençlerin alkol ve sigara kullanımı da günümüzde oldukça artmış durumdadır.

Kocadaş ve Diğlerleri, çocuklukta daha az ruhsal problemi olan, sorunlarını daha iyi çözebilen gençlerin, yetişkin yaşamına çok daha rahat geçtiklerini söylerler. Oysa çocukluğa ait çözülmemiş problemleri olan bireylerin gençlik dönemlerinde, uzun süreli çatışma ve dağılmaların olacağını, depresyon, uyuşturucu madde, alkol ve ilaç bağımlılığının meydana geleceğini vurgularlar (Kocadaş ve Diğlerleri, 2010: 44). Bu durumun yaşanmaması için en başta önlemlerin alınması, yaşanması halinde ise erkenden fark edilmesi oldukça önemlidir.

İçli'ye göre, uyuşturucu madde alışkanlığına neden olan faktörler arasında, aile yapısının, aile içi ilişkilerin, çocuğun sosyalizasyon sürecinin, ailenin sosyo-ekonomik statüsünün, kişinin çevresinde uyuşturucu kullananların varlığının, uyuşturucunun elde edilebilme imkânının dışında, merak, teşvik ve yeni zevkleri tatma isteği sayılabilir (İçli, 2007: 215-216). Yani madde kullanımına yönelmek çeşitli nedenlerden kaynaklanabilir; ancak en önemli faktörün aile faktörü olduğunu söylemek mümkündür.

Morgan'a göre, ilaçlara aşırı bağımlılık davranış bozukluklarının önemli bir kategorisidir ve iki şekilde ortaya çıkar: Tutkunluk ve alışkanlık. Bunların her ikisinde de kişi uyuşturucu maddeye gereksinim duyar. Tutkunlukta alınan maddeye fiziki bir gereksinim gelişir ve beden fizyolojisi o kadar değişir ki, madde alınmadığında yoksunluk belirtileri ortaya çıkar. Tutkunluk döneminde olanlar, uyuşturucu maddeyi alamadıklarında ajite ve depresiftirler. Çok perişan duruma düşerler ve tek düşündükleri bir doz daha alabilmektir. Uyuşturucu maddeye duydukları gereksinim, güçlü bir fizyolojik dürtüye dönüşmüştür. Eroin gibi uyuşturucular güçlü bir tutkunluk yaratır. Birkaç kez kullanıldıktan sonra artık bu kişiler tuzağa düşmüşlerdir. Marihuana gibi uyuşturucu maddeler tutkunluk yapmazlar ancak aralıklı olarak kullanıldıklarında alışkanlık yaparlar. Ancak herhangi bir uyuşturucu madde uzun süre kullanıldığında, beden fizyolojisini değiştirip, gereksinimi tutkunluğa dönüştürebilmektedir. Morgan, alkol ve benzeri madde kullanımının ise kaygıları yenmenin ve güçlü gereksinimleri açığa çıkarmanın bir aracı olduğunu söyler (Morgan, 2006: 347-348).

“İlk bira fabrikası M.Ö. 3700 yılında Mısır’da kurulmuştur; yani alkol, insan yapımı en eski uyuşturucudur” (Samuel, 1996, aktaran; Plotnik, 2009: 182). Geçtan, alkol kullanımı ve bağımlılığı konusunda, anksiyete duygularını ve yaşamın sürekli zorlanmalarını alkol yardımıyla geçiştirme çabalarının kişilik düzeninin giderek bozulmasına sebep olduğunu, ahlaki değerlerde ve zihinsel işlevlerde düşüş görüldüğünü söyler. Dikkat toplama, bellek ve yargılama yeteneklerinde bozulmalar meydana gelir. Alkol bağımlılığı olan kişiler, giderek sorumluluklarından kaçarlar, ailesiyle ilgilenmezler, görünümlerine özen göstermezler, onurunu yitirecek davranışlarda bulunabilirler, iş yaşamlarını sürdürmekte güçlük çekerler ve bu tutkuları eleştirildiğinde hırçınlaşırlar. Bu nedenle alkol bağımlılığı, bireysel bir sorun olmanın ötesinde, toplumsal bir sorun haline gelmektedir (Geçtan, 2010: 230).

Alkol bağımlılığı olan kişiler, toplumsal hayattan giderek soyutlanırlar ve çevresini önemsememeye başlarlar. Tıpkı alkol bağımlısı olan kişiler gibi, diğer madde bağımlıları da sosyal ilişkiler kurmaktan uzaklaşırlar. Toplum dışı davranışlarda bulunurlar ve zaten ruh sağlıkları yeteri kadar iyi olmayan bu kişiler, giderek daha çok problem sahibi olabilirler.

Sigara, alkol, uyuşturucu madde vb. kullanımı, zaten riskli olan gençlik dönemini daha da riskli hale getirmektedir. Örneğin, şiddet içeren davranışlara daha çok yatkın hale gelmeleri bu risklerden biridir. Nüfusbilim Derneği ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu’nun (UNFPA), 2007 Türkiye Gençlerde Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Araştırması verilerine göre, Tablo 26’da gençlerin bazı sosyodemografik özelliklerini de içeren halen sigara kullanma davranışlarını gösteren oranlar aşağıdaki gibi verilmiştir:

Tablo 26:
Gençlerin Bazı Sosyodemografik Özelliklerine Göre Halen Sigara Kullanma Davranışları (%)

	Kadın		Erkek		Toplam	
	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı
Yaş						
15-19	12,9	416	28,6	499	21,5	916
20-24	25,8	400	52,2	313	37,4	713
Yerleşim yeri						
Kent	21,1	550	35,9	545	28,5	1095
Kır	15,3	267	41,5	268	28,5	534
Öğrenim durumu						
Okula gitmemiş/İlk.1.kad. bitirmemiş	28,3	93	(*)	15	32,0	109
İlköğretim 1.kademe mezunu	24,0	209	47,9	125	32,9	334
İlköğretim 2.kademe mezunu	14,7	333	34,2	444	25,8	777
Lise mezunu ve üzeri	17,6	178	38,6	224	29,3	402
Hane halkının refah düzeyi						
En düşük	16,6	137	35,5	154	26,7	291
Düşük	18,8	163	38,2	154	28,2	317
Orta	21,4	191	47,7	152	33,0	344
Yüksek	16,8	188	32,6	191	24,8	380
En yüksek	22,7	137	36,0	161	29,9	298
Toplam	19,2	816	37,7	813	28,5	1629

(*) Ağırlıksız gözlem sayısının 25'ten az olması nedeniyle yüzde gösterilmemiştir.

Kaynak: Nüfus Derneği/UNFPA, 2007 Türkiye Gençler Cinsel ve Üreme Sağlığı Araştırması, s: 50, (Erişim): <http://www.nd.org.tr> , 15.06.2015

Tablo 26'daki verilere göre, kadınların %19,2'si, erkeklerin ise %37,7'si halen sigara kullanmaktadır. Toplamda, 15-24 yaş grubundaki gençlerin %28,5 gibi yüksek bir oranının halen sigara alışkanlığı içinde olması dikkat çekicidir. Sigara kullanma alışkanlığının 20-24 yaş grubundaki kadınlarda %25,8'e, erkeklerde ise %52,2'ye ulaşması, yaşın ilerlemesiyle gençlerin çok daha büyük bir bölümünün sigara kullanmaya başladığını göstermektedir. Kentte yaşayan kadınlar arasında sigara kullanma alışkanlığı kırsal bölgedekilere göre daha yaygın iken (%21,1); kırsal alanda yaşayan erkeklerin kentte yaşayanlara göre daha büyük bir oranının

(%41,5) sigara kullandığı görülmektedir. Öğrenim durumu açısından değerlendirildiğinde, öğrenim düzeyi düşük olan gençlerde sigara kullanımı daha yaygındır. Hane halkının refah düzeyine göre sigara kullanımında ise anlamlı bir ilişki görülmemektedir. Aynı araştırmanın gençlerde alkollü içki içme alışkanlığını gösteren verileri ise aşağıda, Tabloda 27'deki gibidir:

Tablo 27:
Gençlerin Bazı Sosyodemografik Özelliklerine Göre Alkollü İçki İçme Davranışları (%)

	Şimdiye kadar alkollü içki içenlerin yüzdesi	Son 3 ay içinde alkollü içki içenlerin yüzdesi	Son 3 ay içinde kendini kaybedecek kadar alkollü içki içenlerin yüzdesi	Alkol içme nedeniyle uyarı alanların yüzdesi	Sayı
KADIN					
Yaş					
15-19	19,0	6,9	1,5	3,2	416
20-24	23,1	8,2	2,4	5,8	400
Yerleşim yeri					
Kent	25,5	10,1	2,7	5,7	550
Kır	11,9	2,2	0,3	1,9	267
Öğrenim durumu					
Okula gitmemiş/İlk.1.kad. bitirmemiş	5,4	0,0	0,0	2,2	93
İlköğretim 1.kademe mezunu	10,3	2,3	1,0	1,2	209
İlköğretim 2.kademe mezunu	25,1	9,9	2,0	4,9	333
Lise mezunu ve üzeri	34,5	13,3	3,9	8,8	178
Hane halkının refah düzeyi					
En düşük	5,0	1,5	1,5	0,0	137
Düşük	10,8	1,2	0,4	1,2	163
Orta	17,9	4,1	1,6	3,9	191
Yüksek	26,1	11,3	3,1	9,0	188
En yüksek	46,6	20,7	3,2	7,4	137
Kadın toplam	21,0	7,5	1,9	4,5	816
ERKEK					
Yaş					
15-19	39,3	21,5	4,0	16,7	499
20-24	62,8	33,1	8,5	22,4	313
Yerleşim yeri					
Kent	52,8	29,7	6,5	21,1	545
Kır	39,3	18,3	4,1	14,4	268

Tablo 27:
Gençlerin Bazı Sosyodemografik Özelliklerine Göre Alkollü İçki İçme Davranışları (%) (Devamı)

Öğrenim durumu					
Okula gitmemiş/İlk.1.kad. bitirmemiş	(*)	(*)	(*)	(*)	15
İlköğretim 1.kademe mezunu	46,1	20,6	6,0	23,1	125
İlköğretim 2.kademe mezunu	44,8	24,3	5,5	16,9	444
Lise mezunu ve üzeri	56,3	31,9	6,6	20,9	224
Hane halkının refah düzeyi					
En düşük	29,4	13,0	3,7	13,4	154
Düşük	45,7	22,6	1,7	20,1	154
Orta	54,9	25,5	7,4	26,0	152
Yüksek	43,3	25,0	6,4	13,0	191
En yüksek	68,8	43,1	9,1	23,3	161
Erkek toplam	48,4	25,9	5,7	18,9	813
TOPLAM	34,7	16,7	3,8	11,7	1629

(*) Ağırlıksız gözlem sayısının 25'ten az olması nedeniyle yüzdeler gösterilmemiştir.

Kaynak: Nüfus Derneği/UNFPA, 2007 Türkiye Gençler Cinsel ve Üreme Sağlığı Araştırması, s: 51, (Erişim): <http://www.nd.org.tr> , 15.06.2015

Tablo 27'de görüldüğü gibi, gençlerin önemli bir oranı daha önce en az bir kez alkollü içki içmişlerdir. Erkekler arasında bu oran %48,4 iken; kadınlarda %21,0'dır. Son 3 ay içinde alkollü içki içme tüm genç erkekler arasında %25,9; kadınlar arasında ise %7,5'tir. Aradaki fark dikkate alındığında, erkeklerin kadınlara göre oldukça daha fazla içki tükettiği görülmektedir. Yaş, öğrenim durumu ve hane halkı refah düzeyinin artmasıyla, daha önce alkollü içki içmiş olduğunu söyleyen ya da son 3 ay içinde alkol içtiğini belirten genç erkek ve kadınların yüzdeleri de belirgin düzeyde artmaktadır. Kentte yaşayan gençler arasında alkol kullanımı, kırsal alandakilere göre daha yüksektir. Gençlerin %3,8'i (erkeklerin %5,7'si ve kadınların %1,9'u olmak üzere) son 3 ay içinde kendilerini kaybedecek kadar alkollü içki içtiğini söylemişlerdir. Toplamda, gençler arasında alkollü içki içme nedeniyle uyarı alanların oranı ise %11,7'dir. Bu oran erkeklerde %18,9 olarak belirlenirken, kadınlarda %4,5 olarak belirlenmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde, SAMSHA (Substance Abuse and Mental Health Services Administration) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, 2013 yılında 12 yaş ve üstündeki Amerikalıların yarısından biraz daha fazlası

(%52.2) alkol kullanmıştır. Bu da 2013'te 136.9 milyon insanın içki içtiği anlamına gelmektedir. Yine 2013'te 12 yaş ya da üstündeki kişilerin nerdeyse çeyreğinin (%22.9) son 30 gün içinde aşırı düzeyde alkol kullandığı belirlenmiştir. Bu da yaklaşık 60.1 milyon insan anlamına gelmektedir. Aşırı düzeyde içki kullanımı, 30 gün içinde en az 1 gün, aynı ortamda 5 ya da daha fazla içki içilmesi olarak tanımlanmaktadır (SAMSHA, 2013: 3). Rapor verilerine göre alkol kullanımının 12 yaşa kadar düştüğü görülmektedir. Bu durum oldukça ciddi bir problemdir.

Sigara, alkol, uyuşturucu madde kullanımı, gençlerin ortak problemlerinden biridir. Bu maddelerin kullanımı oldukça küçük yaşlara indiğinden acilen önlem alınması gerekmektedir. Çocukların ve gençlerin hem sağlığını, hem de toplumsal yaşama katılımı olumsuz yönde etkileyen ve hatta çevresine zarar vermesine yol açan madde bağımlılığının önlenmesi için ebeveynlere, eğitimcilere, medyaya, hükümetlere önemli roller düşmektedir. Toplumların yarınları olan gençliğin geleceğinin sağlıklı olması için çaba gösterilmelidir.

10. GENÇLERİN İLETİŞİM ARAÇLARINA BAĞIMLILIĞI

Teknoloji ve teknolojinin getirdiği ürünler, tüm hızıyla hayatımıza yayılmış durumdadır ve hız kesmeden yayılmaya devam etmektedir. Teknoloji ürünleri, hayatımızı kolaylaştırmaya yarayan birçok avantaj sunmaktadır. Evlerdeki elektronik aletlerden, hastanelerde hastalıkların teşhisi ve tedavisi için kullanılan cihazlara kadar hayatımızın her alanında teknolojiden yararlanıyoruz.

Bunları düşündüğümüz zaman, teknolojinin faydalarını inkâr etmemiz mümkün değildir. Ancak madalyonun diğer yüzüne baktığımızda, teknolojinin getirdiği ürünlerin yansırı, hayatımızdan bir şeyleri alıp götürdüğünü görüyoruz. İletişim araçlarının bağımlılık düzeyinde kullanılması bunun nedenidir. İletişim araçlarına yönelik bağımlılık dediğimizde akla ilk gelen, çocuklar ve gençlerdir. Onlar, iletişim araçlarına yetişkinlere göre daha çok düşkünlüdürler. Teknolojinin kullanımı bağımlılık boyutuna ulaştığında, geleneğin dokusuna zarar vermekte; hatta

bazen geleneği yok etmektedir. Yani tıpkı yan etkileri olan bir ilaç gibi, teknoloji, iyileştirirken bazı iyileri de hayatımızdan çıkarmaktadır.

Bugün televizyondan akıllı telefonlara kadar, teknolojinin getirdiği ürünler, hayatımızı sarmalamış durumdadır. Televizyonun evlerimize girdiği ilk zamanları düşündüğümüzde, değil televizyonu oturduğumuz yerden kumanda etme hayali; televizyonun kendisi bile hayranlık uyandıracak bir nesneydi; oysa şimdilerde üst düzey teknoloji ürünlerini oldukça sıradan karşılıyoruz. Bitmek tükenmek bilmeyen teknolojik değişimlerin rüzgârına kapılıyoruz. Bizi biz yapan bazı değerlerimiz, teknolojinin gücüne karşı direnişte başarılı olamıyor ve yıpranıyor. Geleneğin getirdiği, güzel olan birçok şey, teknolojik nesnelere yayılmasıyla hayatın içinden çıkmaya başlıyor. İletişim ürünleri iletişimsizliği üretmeye başlıyor.

Son teknoloji ürünlerini göz önüne getirdiğimizde, televizyonun artık basit bir alet gibi görüldüğünü söyleyebiliriz. Ancak sosyal açıdan düşündüğümüzde, hiç de küçümsenmeyecek derecede etkili bir nesne olan televizyonun, ev içinde aile bireylerinin iletişimine zarar veriyor oluşu, yadsınamaz bir gerçektir. Televizyon sadece aile içi iletişime zarar vermekle kalmamakta; aynı zamanda televizyonda yer alan programların içerikleri, özellikle çocukları ve gençleri son derece etkilemektedir. Olumsuz olayları yansıtan televizyon programları, çocukların ruh sağlığına ve davranışlarına olumsuz biçimde yansımaktadır. Örneğin, şiddet görüntüleri, olumsuz model almaya, şiddet davranışı sergileyebilme durumuna yol açmaktadır. Sanders'ın televizyona yönelik eleştirel sözleri ilgi çekicidir:

“Televizyon insan sesini öldürür. İnsanlar ekranda gördükleri kişilerle tartışamazlar. Televizyondaki görüntüler genç beyinlerin kavrayıp analiz edebileceğinden çok daha büyük bir hızla geçer. Gençler reklamlarda izledikleri şeyleri gerçek tatminle karıştırmaya başlar. Elbette, eğer ekrandaki şeyi beğenmiyorsa kanalı değiştirebilir ya da bir sonraki programı ya da reklam arasını bekleyebilirler. Daha da iyisi, istediklerinde televizyonu kapatabilirler. Ama bugünlerde bunun için biraz çaba gerekiyor; insanın elindeki uzaktan kumandanın kapatma tuşuna basması kolay değil. ...Çağdaş yaşamın en zor isteklerinden biri, ‘televizyonu kapatıp şu konuyu konuşalım’ oldu artık” (Sanders, 2013: 48).

Sanders'ın da dediği gibi, günümüz dünyasında televizyondan uzak kalmak artık çok zor hale gelmiş durumdadır ve televizyon adeta hayatımızı ele geçirmiş bir araç haline gelmiştir. Bitmek bilmeyen diziler, programlar hayatının bir parçası gibi sıkı sıkıya takipçisi olan kitleler kazanmaktadır.

Sanders, bir zamanlar öğleden sonra yapacak şey bulamayan çocukların oyunlar uydurarak kendilerine oyalanacak ilginç şeyler bulduklarını, ancak bugünlerde çocukların düş güçlerini kullanmalarına gerek kalmadığını, yeni masallar, yeni oyunlar icat etmek zorunda kalmadıklarını, çünkü zaten televizyonun tüm bunları onların yerine yaptığını söyler (Sanders, 2013: 51). Günümüzde, eskiden olduğu gibi oyunlarını arkadaş çevresiyle kendi kendilerine yaratan çocuklar azalmış durumdadır. Annelerinin el emeğiyle yapılmış bez bebeklerle oynayanlara rastlamak neredeyse mümkün değildir. Eskiden bez bebeği elde etmenin mutluluğunu yaşayan çocuklar varken, şimdilerde bez bebeklerin pabucu dama atılmış durumdadır. Çocukların oyun anlayışı, oyun deyince zihinlerinde canlandırdıkları şeyler dönüşüme uğramıştır. Çocukları geleneksel oyunlardan uzaklaştıran şey, sadece televizyonla sınırlı değildir; akıllı telefonlar, tablet bilgisayarlar hayatımıza girdiğinden beri, çocukların oyun ihtiyaçlarını karşılar hale gelmiştir. Hatta televizyon, tabletlerin, akıllı telefonların karşısında masum kalmaktadır. Çocuklar sosyal çevreden uzaklaşarak sanal dünyanın ürettiği oyunlarla vakit geçirmektedirler. Haliyle hayal etmeyen, konuşmayan, iletişimden uzak kalan bireyler haline gelmektedirler.

Teknolojik ürünleri kullanma konusunda bağımlılık düzeyi ciddi boyutlara ulaştığında, sağlığı da tehdit etmektedir. Yeşilay'ın “teknolojiye bağımlı yaşamamak için” başlığıyla yayımladığı dokümanda, bağımlılığın getirdiği sonuçlardan söz edilmiştir. Bunlar şu şekildedir:

“...[T]eknoloji kullanım süresi arttıkça, çocuk ve gençlerde düşünce süreçlerinin bozulduğu, kişiler arası duyarlılıkların azaldığı ve genel sağlık düzeyinin düştüğü görülmektedir. Aynı zamanda obsesif, depresif, kaygılı, düşmanca, hostile, fobik, paranoid düşüncelerin arttığı gözlenmektedir. Yoğun bir şekilde internet kullanan ve bilgisayar oyunları ile zamanını geçiren çocukların, sosyal gelişimlerinin önemli ölçüde gerilediği, öz güvenlerinin düşük, sosyal kaygı düzeylerinin ve

saldırganlık davranışlarının ise yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalar, internette fazla zaman geçiren ocuk ve gençlerin giderek yalnızlaştığını ve yüz yüze ilişki kurmakta güçlük yaşadıklarını ortaya çıkarmıştır” (Yeşilay, E.T: 06.06.2015, s: 7).

Bugün, interneti olmayan evler, son derece azalmış durumdadır ve internet kullanımını giderek yaygınlaşmıştır. Mutlu ocuklar Derneği'nin “ocuklarda iletişim araçları bağımlılığı” araştırmasında, Ankara ve Bursa'da yürüttüğü çalışmalar sonucunda, 2581 tane anketin değerlendirme sonuçlarına bakıldığında, evde internet bağlantısına sahip olanların oranı yaklaşık %76 olarak verilmektedir. Bu oran, çocuğu ilköğretim ve ikinci kademe ğrencisi olan ailelerde %71, lise ğrencisi olan ailelerde ise %86 düzeyindedir. Zengin ailelerde %91, orta gelirli ailelerde %75 iken fakir ailelerde %40 düzeyindedir (Akyürek, 2011: 76).

TIK'in 2014 İstatistiklerle Gençlik (Youth in Statistics) raporunda ise 2014 yılında, son üç ay içinde gençlerin bilgisayar kullanım oranı %70,3; internet kullanım oranı ise %73 olarak görülmektedir. 2010-2014 yıllarını kapsayan, cinsiyete göre bilgisayar ve internet kullanım oranları Tablo 28'de, aşağıdaki gibidir:

Tablo 28:**Son Üç Ay İçinde Bireylerin Cinsiyete Göre Bilgisayar Ve İnternet Kullanım Oranları, 2010-2014 (16 ve Daha Yukarı Yaşta Kiler)**

(%)					
Yıl		Genç(16-24)	Yetişkin(25+)	Genç(16-29)	Yetişkin(30+)
Toplam					
2010	Bilgisayar	65,2	32,3	60,9	28,1
	İnternet	62,9	31,0	59,1	26,7
2011	Bilgisayar	67,7	35,6	64,8	31,1
	İnternet	65,8	34,0	62,8	29,5
2012	Bilgisayar	68,5	37,3	65,7	33,0
	İnternet	67,7	36,5	65,0	32,2
2013	Bilgisayar	70,6	37,9	67,4	33,7
	İnternet	68,7	36,9	66,0	32,6
2014	Bilgisayar	70,3	41,2	68,3	37,2
	İnternet	73,0	42,5	71,5	38,1
Erkek					
2010	Bilgisayar	78,5	41,6	72,9	37,2
	İnternet	76,6	39,8	71,7	35,1
2011	Bilgisayar	77,9	45,2	75,2	40,3
	İnternet	76,5	43,3	73,6	38,4
2012	Bilgisayar	81,1	47,1	78,1	42,3
	İnternet	80,6	46,3	77,6	41,4
2013	Bilgisayar	82,0	47,7	78,1	43,4
	İnternet	80,1	46,5	76,7	42,1
2014	Bilgisayar	79,6	50,1	77,9	45,9
	İnternet	82,8	52,3	81,9	47,5

Tablo 28:
Son Üç Ay İçinde Bireylerin Cinsiyete Göre Bilgisayar Ve İnternet Kullanım Oranları, 2010-2014 (16 ve Daha Yukarı Yaştakiler) (Devamı)

Kadın					
2010	Bilgisayar	52,7	23,1	49,4	19,1
	İnternet	49,9	22,4	47,1	18,5
2011	Bilgisayar	58,3	26,2	54,7	22,0
	İnternet	55,9	24,9	52,5	20,9
2012	Bilgisayar	56,4	27,7	53,6	23,9
	İnternet	55,4	26,9	52,7	23,1
2013	Bilgisayar	59,5	28,2	56,8	24,1
	İnternet	57,5	27,5	55,3	23,4
2014	Bilgisayar	61,0	32,4	58,7	28,6
	İnternet	63,2	32,9	61,2	28,8

Kaynak: TÜİK, Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması; TÜİK, İstatistiklerle Gençlik (Youth in Statistics) 2014, s: 91

Tablo 28’de, bilgisayar ve internetin en yaygın olarak gençlik grubunda kullanıldığı açıkça görülmektedir. Genç yaşlarda da yetişkinlik yaşlarında da, erkekler bilgisayarı ve interneti kadınlara göre daha fazla kullanmaktadır. Genel anlamda, yetişkinlerin gençlere göre daha az bilgisayar ve internet kullandığı görülmektedir.

Çok küçük yaşlarda teknolojinin en son ürünleriyle tanışan çocuklar, haliyle bunlardan yoksun olmak ya da vazgeçmek istemezler; hatta bunlara ulaşamadıklarında hırçınlaşırlar. Zamanlarının çoğunu bunlarla geçirmek isterler. Bilgisayar karşısında geçirilen süre, çocuklar ve gençler için oldukça fazla olabilmektedir.

Çocukların teknolojik nesnelere bağımlı birer birey haline gelmesinde ebeveynlerin de son derece etkisi vardır. “Bugün pek az anne baba yatmadan önce çocuklarına masal okur. Çocukların çoğu, televizyon karşısında uyuyakalır, belki de akşam programlarında izledikleri imgelerin düşünüyü görürken kucakta yatağa taşınır” diyen Sanders’ın (2013: 55) bu cümlelerinden de çıkarılabileceği gibi, çocuklarla aktif birlikteliğin, kaliteli zamanların oluşturulmasında ebeveynlere önemli görevler düşmektedir. Ancak, zaten ebeveynlerin kendileri de çoğunlukla teknolojinin etkisinde bir hayat sürdürmektedir.

Teknoloji, tüketim olgusunu da oldukça etkilemektedir. Her geçen gün, yepyeni teknoloji ürünleri piyasaya sürülmekte ve alışveriş tutkusunu, yeniyi çıkar çıkmaz elde etme isteği, tüketimin çığ gibi büyümesine yol açmaktadır. Cep telefonlarının sadece iletişimi sağlamak için kullanılması ortadan kalkmıştır ve çok fonksiyonlu telefonlar cazip hale gelmiştir.

Teknolojideki gelişmeler tek bir yerle sınırlı kalmayıp, olumlu ve olumsuz yönleriyle, tüm dünya kültürleri üzerinde etkili olmaktadır. Çocukların ve gençlerin eğlence anlayışı değişmiştir. Sosyal hayata katılmak, bireyler arası ilişkilerde aktif olarak yer almak giderek azalmıştır. İnsanlar sohbetlerini daha çok sosyal paylaşım siteleriyle gerçekleştirmeye başlamış, yüz yüze iletişime ayrılan zaman ise geri plana atılmıştır. Oysa varoluşumuzu anlamlı kılmak için, sosyalleşmek son derece önemlidir. Teknoloji bizi sosyal hayattan koparmaya başladığında, yıkıcı sonuçlar doğuracaktır.

Sonuç itibarıyla, teknolojinin hayatımızı kolaylaştıran birçok ürününe elbette minnettarız. Ancak teknolojinin hayatımızdaki değerleri alıp götürmesine izin vermemeli, teknolojiyi ölçülü bir şekilde kullanmalıyız. Bizi biz yapan değerlerimizden soyutlanmamalı, sürdürülebilirliğini korumalıyız. Çocuklara, gençlere de bu bilinci aşılamalı, teknolojinin doğru bir şekilde kullanılmasını teşvik etmeliyiz. Teknolojinin yan etkilerini ancak bu şekilde hafifletebiliriz.

SONUÇ

Gençlik dönemi, bireylerin kimlik oluşumlarının şekillenmeye başladığı, ileride nasıl bir yetişkin olacaklarının belirginleştiği, insan hayatının önemli ve kritik bir dönemidir. Bu noktada, gençlik için toplumsallaşma ve değerler olgusu önem taşımaktadır. Başta aile bireyleri olmak üzere, gençlerin toplumsal hayata katılımında tüm toplum bireyelerine sorumluluklar düşmektedir. Değerlerin eğitiminde tüm sosyal çevre aktif olarak rol almaktadır. Aile, değerlerin eğitiminde, gençlerin kimlik oluşumunu tamamlamasında en etkin mekanizmadır. Tıpkı bir hamuru şekillendirmek gibi, aile bireyleri de gençlerin kişiliğinin büyük ölçüde şekillendiricisidirler.

Çalışma kapsamında hedeflenen doğrultuda, gençliğin sosyolojik açıdan detaylı bir incelemesi yapılmış; kavramsal çerçevede gençlik olgusu ele alınmıştır. Sadece Türk toplumunda gençliğin değil, tüm dünya gençliğinin niteliklerinin genel bir portresi çizilmiştir. Bununla amaçlanan, hem dünyada gençliğin durumunu yansıtılabilmek, hem de ülkemiz gençliğinin durumunu diğer ülkeler içerisinde görebilmektir. Gençlik, değerler ve problemleri ekseninde ele alınmıştır.

Gençlik grubu, her ne kadar kendine özgü yaşam tarzına sahip olsa da, ait olduğu kültürün değerlerinden beslenir. Onlar, hem değerlerin kendilerine çizdiği yörüngenin etkisi altındadırlar, hem de toplumsal değişimin dinamizmini oluştururlar.

Değerler söz konusu olduğunda, gençlerin değer yaşantısının, düşünce şekillerinin büyüklerine göre farklı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Aynı zamanda gençlerin kendi aralarında da hangi değerleri en çok önemsendiği konusunda farklılıklar görülmektedir. Bunun nedeni, büyük ölçüde sosyo-kültürel çevrenin farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Kırsal alanda yaşayan bir genç ile kent

ortamında yaşayan bir gencin değer önceliklerinin birbirinden farklı olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum, kırsal toplum gençliğinin kent gibi karmaşık bir toplum yapısı çizen ortamdan ziyade, daha sade ve benzer kültürel özellikleri taşıyan insanlarla bir arada yaşaması ve böylelikle değer yargılarını değiştirecek düşünce etkileşimlerinin olmamasıyla açıklanabilir.

Gençlik dönemi gelgitlerle, arzularla, hedeflerle doludur. Gençlerin en önemli isteklerinden biri; anlaşılmasıdır. Değişime, çağın getirdiği yeniliklere hızla ayak uyduran gençlerin, bu hıza uyum sağlayamayan yetişkinlerle çatışmaya girdiği, kuşak çatışmasının tüm toplumlar ve toplumların her yeni nesli için var ola geldiği görülmektedir. Kuşak çatışmasını minimum düzeye indirebilmek, ailelerin ve gençlerin bu durumdan zarar görmesini, birbirleriyle olan bağlarının ve iletişimlerinin zayıflamasını önleyebilmek mümkündür. Bu da etkili eğitim politikalarıyla, karşılıklı empati ve anlayış duygusuyla sağlanabilir.

Çalışmada ağırlıklı olarak ele alınan konulardan biri, Türkiye’de ve dünyada gençlik problemleridir. Gençlik dönemi, gerek dönemin karakteristik özelliklerinin etkisi, gerekse diğer faktörler nedeniyle, ne yazık ki problemlerle bir süreç haline gelebilmektedir. Bu nedenle, onların problemlerini tespit etmek, bu problemlere yönelik çözüm önerileri getirebilmek önem taşımaktadır. Araştırmaların sıklığı ve problemlerin çözümü için adımlar atılması, tüm dünya devletlerinin ve araştırmacıların sorumluluğu altındadır.

Çalışmada elde edilen veriler doğrultusunda, gençliğin problemlerle alanlar içerisinde oldukça fazla yer aldığı istatistikler bazında görülmektedir. İster gelişmiş, ister gelişmemiş olsun, tüm dünya gençlerinin sosyal, psikolojik ve ekonomik anlamda göz ardı edilmemesi gereken ciddi problemleri bulunmaktadır. Toplumların sosyo-kültürel özellikleri, ekonomilerinin olumsuz bir şekilde seyrediyor oluşu, aşırı genç nüfus gibi bazı faktörler bu problemlerin başlıca nedenleri olarak söylenebilir. Çocukluk aşamasından ergenliğe, genç yetişkinliğe ulaşılan dönemde yaşanan problemler, bireylerin hem ruhsal sağlığını, hem de toplumla bütünleşmesini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durumda, sağlıklı bir toplum yapısı olduğundan söz etmek mümkün değildir.

Gençlik döneminin problemleri, bireyin tüm yaşamını etkileyecek derecede olabilmektedir. Problemlerli bir sosyal çevrede yaşamak, gençlerin güven duygusunu yitirmesine sebep olmakta, toplumdan soyutlanmasına yol açmaktadır. Bu olumsuzluklar, hastalıklı bir toplumun sinyalini vermektedir.

Gençlerin ciddi problemler yaşamasında birçok faktör etkili olmaktadır. Genel anlamda, çocukluk döneminin bir uzantısı olan gençlikte problemlerin yaşanmasının nedenlerinden biri ailedir. Ailenin herhangi bir nedenle yokluğu ya da aynı derecede olumsuz etki yapan sağlıklı bir ailenin varlığı, problemlerli bir gençlik dönemi yaşanmasına sebep olmaktadır. Çocukluğunda yeteri kadar ilgi ve sevgiden mahrum kalmış, çatışma ortamında büyümüş olan gençler, ileride problemlerli bireyler haline gelebilmektedirler. Onların suça yönelmesi, şiddet eğiliminde olmaları vb. bunun örneklerindendir. Bu tür davranışlarda model alma son derece etkilidir. Şiddete eğilimli olan bireylerin ve suça yönelik davranışlar sergileyenlerin bulunduğu ortamlarda yetişen çocuklar, ileride potansiyel bir suçlu ya da şiddet eğilimli bireyler haline gelmektedir. Onların bu tür davranışlara sürüklenmesini engellemek için, aile en etkili konumda yer almaktadır.

Gençlik döneminde problemlerlerin yaşanmasına yol açan diğer faktörler, toplumsal faktörlerdir. Devletlerin sosyal politikalarının, kanunların yetersiz kaldığı durumlar problemlere neden olmaktadır. Çocukların son derece yoksulluk içinde ve sağlıklı koşullarda yaşanması, gençlerin iş imkânı bulamaması, eğitim alanında problemlerinin olması vb. bunlara örnektir. İlgili sosyal politikaların güçlendirilmesi bu nedenle önem taşımaktadır.

Gençlik araştırmaları konusunda, gençlik değerlerine ve problemlerine yönelik verilerin kısıtlı oluşuna dikkat çekmek gerekir. Araştırmaya konu olan problemlere yönelik istatistiklerin bazıları geçmiş yılları yansıtmaktadır. Hızla değişen dünyanın gençliğinin de sosyo-kültürel anlamda hızlı bir değişim yaşadığı gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, çalışmaların bu noktada yetersiz kaldığını söylemek mümkündür.

Özetle, geleceğine önem veren toplumlar, gençlerine değer vermelidirler. Sağlıklı ve güçlü yarınları olan toplumların inşa edilmesi için, gençlerin sağlıklı bir sosyal ortamda yetişmesi gerekmektedir. Onların değerli olduklarının hissettirilmesi, problemlerinin göz ardı edilmemesi önemlidir. Böylelikle toplumla bütünleşmiş, sapma davranışlarından büyük ölçüde uzaklaşmış bir gençlik grubu meydana gelecektir.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

AKBAŞ, Oktay, “Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının (Değerlerinin) İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinde Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi”, **Değerler ve Eğitimi** (Ed. Recep Kaymakcan ve diğerleri), DEM Yayınları, İstanbul, 2007

AKYÜREK, Salih, **Çocuklarda İletişim Araçları Bağımlılığı (Anket Çalışması Teknik Raporu)**, Mutlu Çocuklar Derneği, Ankara, 2011

ARON, Raymond, **Sosyolojik Düşüncenin Evreleri**, (Çev: Korkmaz Alemdar), Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2007

ASAGEM, **Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması**, T.C Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2010

ATABEK, Erdal, **Kuşatılmış Gençlik**, 20.Baskı, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2010

AVCI, Nazmi, **Toplumsal Değerler ve Gençlik: Bir Değerler Sosyolojisi Denemesi**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2007

BAŞARAN, Fatma, **Geçiş Döneminde Türkiye: Değişim, Gelişim, Tutumlar ve Değerler**, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara, 2004

BEŞİRLİ, Hayati, **Gençlik Sosyolojisi: Politik Toplumsallaşma ve Gençlik**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2013

BOZKURT, Veysel, **Değişen Dünyada Sosyoloji**, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa, 2010

CÜCELOĞLU, Doğan, **İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2010

CÜCELOĞLU, Doğan, **Korku Kültürü: Niçin ‘Mış Gibi’ Yaşıyoruz?** , Remzi Kitabevi, İstanbul, 2008

DOĞAN, İsmail, **Sosyoloji: Kavramlar ve Sorunlar**, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2008

DÖKMEN, Üstün, **Küçük Şeyler**, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2006

DÖKMEN, Üstün, **Evrenle Uyumlaşma Sürecinde Var Olmak Gelişmek Uzlaşmak**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2011

DURKHEIM, Emile, **İntihar**, (Çev: Özer Ozankaya), Cem Yayınevi, İstanbul, 2013

FICHTER, Joseph, **Sosyoloji Nedir?** (Çev: Nilgün Çelebi), Attila Kitabevi, Ankara, 1994

GEÇTAN, Engin, **Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar**, Metis Yayınları, İstanbul, 2010

GIDDENS, Anthony, **Elimizden Kaçıp Giden Dünya: Küreselleşme Hayatımızı Nasıl Yeniden Şekillendiriyor?**, (Çev: Osman Akınhay), Alfa Yayınları, İstanbul, 2000

GIDDENS, Anthony, **Modernliğin Sonuçları**, (Çev. Ersin Kuşdil), 5. Basım, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2012

GÜLEÇ, Cengiz, **Psikiyatri ve Psikoterapilerin ABC’si**, HYB Yayıncılık, Ankara, 2003

GÜRSES, Fulya; GÜRSES, Hasan Basri, **Dünyada ve Türkiye’de Gençlik**, Der Yayınları, İstanbul, 1979

İÇLİ, Tülin Günşen, **Kriminoloji**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2007

JENKS, Chris, **Altkültür: Toplumsalın Parçalanışı**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2007

KOCADAŞ, Bekir; ÖZGÜR, Özge; ÖZBULUT, Mahmut, **Gençlik ve Şiddet: Toplumsal Alanda Şiddetin Yükselişi**, Atatürk Kültür Merkezi, Ankara, 2010

KONGAR, Emre, **Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2006

MARSHALL, Gordon, **Sosyoloji Sözlüğü**, (Çev: Osman Akınbay, Derya Kömürcü), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2009

MORGAN, Clifford T. , **Psikolojiye Giriş**, (Çev: Hüsni Arıcı ve Diğerleri), Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, Ankara, 2006

NALÇACI, Hüseyin, “Kuşak Çatışmasında Hangi Taraf Haklı? Anne-Babalar Mı, Çocuklar Mı?”, **Çocuk Dünyası Dergisi**, Sayı: 01, 2011, s: 46-47

ÖZYURT, Cevat, “Modernleşme ve Küreselleşme Bağlamında Varoluşun Toplumsal Dinamikleri”, **Muhafazakâr Düşünce Dergisi**, Yıl:1, Sayı:2, 2004, s: 11-31

ÖZYURT, Cevat, **Küreselleşme Sürecinde Kimlik ve Farklılaşma**, 2.Baskı, Açılım Kitap, İstanbul, 2012

PLOTNIK, Rod, **Psikoloji’ye Giriş**, (Çev: Tamer Geniş), Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2009

RITZER, George, **Toplumun McDonalddlaştırılması: Çağdaş Toplum Yaşamının Değişen Karakteri Üzerine Bir İnceleme**, (Çev: Şen Süer Kaya), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2014

SANDERS, Barry, **Öküzün A’sı: Elektronik Çağda Yazılı Kültürün Çöküşü ve Şiddetin Yükselişi**, (Çev: Şehnaz Tahir), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2013

SÜMER, Nebi; SOLAK, Nevin; HARMA, Mehmet, **İşsiz Yaşam: İşsizliğin ve İş Güvencesizliğinin Birey ve Aile Üzerindeki Etkileri**, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2013

ŞENER, Sami, **Türkiye’de Gençlik: Beklentiler-Problemler-Düşünceler**, İnkılab Basım Yayım, İstanbul, 2012

TEZCAN, Mahmut, **Gençlik Kültür ve Toplum**, Anı Yayıncılık, Ankara, 2015

TEZCAN, Mahmut, **Toplumsal ve Kültürel Değişme**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara,1990

TURHAN, Mümtaz, **Kültür Değişmeleri: Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik**, Çamlıca Yayınları, İstanbul, 2010

TÜİK, **Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri (Prison Statistics)**, TÜİK Yayınları, Ankara, 2013

TÜİK, **İstatistiklerle Gençlik (Youth in Statistics)**, TÜİK Yayınları, Ankara, 2014

ULUSOY, Kadir; DİLMAÇ, Bülent, **Değerler Eğitimi**, Pegem Yayınları, Ankara, 2012

YAMAN, Ertuğrul, **Değerler Eğitimi: Eğitimde Yeni Ufuklar**, Akçağ Yayınları, Ankara, 2012

YAVUZER, Haluk, **Psiko-Sosyal Açından Çocuk Suçluluğu**, Doçentlik Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1981

YÖRÜKOĞLU, Atalay, **Gençlik Çağı: Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar**, Özgür Yayınları, İstanbul, 2004

WAGNER, Peter, **Modernliğin Sosyolojisi**, (Çev. Mehmet Küçük), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2005

ZORLU, Abdülkadir, **Tüketim Sosyolojisi**, Glocal Yayınları, Ankara, 2006

Tez:

BURCU, Esra, **Çırak ve Kalfa Gençlik Alt Kültür Grubu Hakkında Sosyolojik Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1997

E-Kaynaklar:

CANATAN, Ayşe, “Toplumsal Değerler ve Yaşlılar”, **Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi**, 2008, s: 62-71, (Çevrimiçi): dergipark.ulakbim.gov.tr, 24.05.2015

EUROSTAT, **Child And Youth Population On 1 January By Sex And Age**, (Erişim): <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu> , 30.05.2015

EUROSTAT, **Unemployment Rate By Gender And Age 2007-2013**, (Erişim): <http://ec.europa.eu/eurostat> , 28.05.2015

HATUN, Şükrü; ETİLER Nilay; GÖNÜLLÜ Erdem, “Yoksulluk ve Çocuk Üzerine Etkileri”, **Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi**, 2003, s: 251-260, (Çevrimiçi): <http://cshd.org.tr> , 16.05.2015

MEB, **Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2013/2014**, (Çevrimiçi): <http://sgb.meb.gov.tr> , 15.05.2015

NÜFUSBİLİM DERNEĞİ; UNFPA, **2007 Türkiye Gençler Cinsel ve Üreme Sağlığı Araştırması**, Ankara, 2007, (Çevrimiçi): <http://www.nd.org.tr> , 15.06.2015

ROSAS, Gianni; ROSSIGNOTTI, Giovanna, **Gençlerin İstihdamıyla İlgili Ulusal Eylem Planlarının Hazırlanmasına Yönelik Klavuz**, Uluslararası Çalışma Ofisi Yayınları, Ankara, Birinci baskı 2010, (Çevrimiçi): <http://www.ilo.org> , 27.04.2015

SAMSHA (Substance Abuse and Mental Health Services Administration), **Results from the 2013 National Survey on Drug Use and Health: Summary of National Findings**, September 2014 (Çevrimiçi): <http://www.samhsa.gov> , 15.06.2015

ŞENOL Dolunay; MAZMAN İbrahim, “Gençlerin Kimlik Algılarına İlişkin Sosyolojik Bir Değerlendirme: Ankara’da Eğitimini Sürdüren Üniversite Gençliği Örnekleme İle”, **Gençlik Araştırmaları Dergisi**, Cilt:1, Sayı:2, 2013, s: 84-97, (Çevrimiçi): <http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr> , 24.04.2015

TEZCAN, Mahmut, **Gençlik Sosyolojisi ve Antropolojisi Araştırmaları**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara, 1997, (Çevrimiçi): <http://kitaplar.ankara.edu.tr> , 03.05.2015

TUNCAY, Suavi, “Türkiye’de Gençlik Sorunlarının Psikolojik Boyutu”, **Muğla Üniversitesi SBE Dergisi**, Cilt:1, Sayı:1, 2000, s: 231-257, (Çevrimiçi): <http://www.sbed.mu.edu.tr> , 04.12.2014

TÜİK Haber Bülteni, **Doğum İstatistikleri 2013**, Sayı:16048, 2014, (Erişim): <http://www.tuik.gov.tr> , 08.12.2014

TÜİK, **Hanehalkı İlgücü Araştırması Mikro Veri Seti 2011**, (Erişim): <http://www.tuik.gov.tr> ,02.05.2015

TÜİK, **Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması (Kesit) 2011 Mikro Veri Seti**, (Erişim): <http://www.tuik.gov.tr> ,15.05.2015

UNDP, **Özet: 2014 İnsani Gelişme Raporu**, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Yayınları, New York, 2014, (Çevrimiçi): <http://www.tr.undp.org> , 15.05.2015

UNESCO, **What Do We Mean By “Youth”?**, (Erişim): <http://www.unesco.org> , 21.04.2015

UNFPA, State Of World Population 2014, **The Power Of 1.8 Billion: Adolescents, Youth And The Transformation Of The Future**, 2014, (Çevrimiçi): <http://www.unfpa.org> , 18.05.2015

UNICEF, **Çocuğa Karşı Şiddeti İzleme ve Göstergeleri Kılavuzu**, 2013(a), (Çevrimiçi): <http://www.unicef.org.tr> , 29.06.2015

UNICEF, **Çocuklara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması**, 2007, (Çevrimiçi): <http://www.unicef.org.tr> , 13.06.2015

UNICEF, **Ending Child Marriage: Progress And Prospects**, 2014, (Çevrimiçi): <http://www.unicef.org> , 25.05.2015

UNICEF, **The State Of The World's Children: Children with Disabilities**, 2013(b), (Çevrimiçi): <http://www.unicef.org> , 04.06.2015

UNICEF, **Türkiye'de Çocuk ve Genç Nüfusun Durumunun Analizi**, 2012, (Çevrimiçi): <http://www.unicef.org.tr> , 15.05.2015

UNITED NATIONS, **World Youth Report 2003: The Global Situation Of Young People**, United Nations Publication, 2004, (Çevrimiçi): <http://www.un.org> , 01.06.2015

UNITED NATIONS, **World Youth Report 2005: Young People Today, And In 2015**, United Nations Publication, October 2005, (Çevrimiçi): <http://www.un.org> , 06.03.2015

YEŞİLAY, **Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı: Teknolojiye Bağımlı Yaşamamak İçin**, (Çevrimiçi): <http://www.yesilay.org.tr> , E.T: 06.06.2015

WHO, **First WHO Report On Suicide Prevention**, 2014, (Erişim): <http://www.who.int> , 10.06.2015

WHO, **World Report On Disability**, 2011, (Çevrimiçi): <http://www.who.int> , 07.06.2015

WHO, **World Report On Violence And Health**, 2002, Geneva, (Çevrimiçi): <http://whqlibdoc.who.int> , 14.06.2015

WORLD BANK, **Population, Total**, (Erişim): <http://data.worldbank.org> , 29.06.2015

